

2018. MÁJUS 23/2

SZÍN KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

AZ NMI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

CSELEKVŐ KÖZÖSSÉGEK – AKTÍV KÖZÖSSÉGI SZEREPVÁLLALÁS

Közösségek Hete

Egy programokkal teli hét megnyitója

Országosan 376 település, 800 program és több tízezer vidám és jól szórakozó ember – ezek voltak a legfontosabb mutatói annak az országos rendezvénysorozatnak, amelyet 2018. május 7-én, nyitottak meg Kiskőrösön. A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” (EFOP-1.3.1-15-2016-00001) kiemelt projekt keretében második alkalommal szervezték meg a közösségi programsorozatot, amelynek mottója az „Együtt lenni, együtt tenni jó” szlogen volt.

Az országos rendezvény a frissen múzeummá avatott Kiskőrösi Úttörténeti Múzeumban tartott ünnepélyes eseménnyel vette kezdetét, ahol a programot bonyolító konzorcium képviseletében Dr. Cseri Miklós, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatója nyitott meg.

A nyitó program érdekessége volt „Élményműhely – Kupola építése”, a diákok – Kikörös főterétől induló – kerékpáros felvonulása, a régi kerékpárok kipróbálása, a valamikori útéptő eszközök bemutatása és Józsi, a helyiek körében nagy népszerűségnek örvendő úthenger, amint végipőfögött a múzeum kiállító térként is használt udvarán. A program kísérő rendezvényeként a kiskőrösi gyerekek – közösségek inspirálta – rajzainak kiállítása a „Közösen könnyebb” című tárlat megnyitója zárta.

A múzeum egész héten át várta az érdeklődőket, többek között tankerületi történelmi versennyel és a Közlekedési Kultúra Napjával.

Információ:

www.kozossegek hete.hu,

 [kozossegek hete](https://www.facebook.com/kozossegek hete)

MOZAIK	4
A KULTURÁLIS ALAPÚ KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSÉRŐL A GYAKORLATBAN – KÖZMŰVELŐDÉSI FELADATOK ÉS KÖZÖS CSELEKVÉS EGYRE TÖBB	5
A CSELEKVŐ KÖZÖSSÉG HAZÁNKBAN A KÖNYVTÁRAK PARTNERSÉGE AZ IDENTITÁS, A KULTÚRA ÉS A KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS SZOLGÁLATÁBAN	12
MŰVELT ÉS CSELEKVŐ KÖZÖSSÉGEK GYORSJELENTÉS KUTATÁSOKRÓL TÁRSADALMIASÍTÁS	18
Lehetőség vagy erősség?	23
A MENTOR NEM A „MEGMONDÓEMBER”, HANEM A TÁMOGATÓ TOP-OS PÁLYÁZATOKKAL ERŐSÍTIK A KÖZÖSSÉGEKET	27
KÖZÖSSÉGEK A HELYI IDENTITÁS ÉS A KÖZJÓ SZOLGÁLATÁBAN	31
Gondolatok egy szakmai műhelynap alkalmából MÉG TÖBB OK SZOLNOK!	37
– A helyi identitás és kohézió erősítése Szolnokon	41
EGYÜTT LENNI, EGYÜTT TENNI JÓ!	42
– Közösségek Hete 2018-ban	43
KÖZÖSSÉGEK HETE – KALEIDOSZKÓP „SZÁLLJATOK LE, SZÁLLJATOK LE KARÁCSONYI ANGYALOK...”	46
– élő adventi naptár Balatonőszödön	48
PÜNKÖSDI VETÉLKEDŐ NÁDASDON A KÖZÖSSÉGEK BEVONÁSÁN ALAPULÓ MŰKÖDÉS	50
– Petőfi-telepi Művelődési Ház	54
CSAPÓKERTI SZOMSZÉDSÁGI NAP TUDÁSTÁR – AZ INFORMÁCIÓ FELLEGVÁRA	57
DORNYAY BÉLA MŰZEUM	62
– „üvegváros” és földalatti bányamúzeum	65
TÉSZTAGYÁR	68
„Egész évben erre gyúrunk!” KERÜLJ KÉPBE!	72
– Utcái művészet a kultúráért	76
MÉSZISTOCK, A BARÁTI ÖSSZEJÖVETELBŐL LETT FESZTIVÁL	79
HÍREK	82
Háromnapos belföldi tanulmányutak	89
Nemzetközi tanulmányutak	90
Egynapos szakmai műhelyek	90

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt szakmai megvalósítói elkötelezték az esélyegyenlőség szerepének növelése, a hátrányos helyzetűek felzárkóztatása és a kulturális javakhoz való egyenlő hozzáférés lehetőségének megteremtése mellett.

MOZAIK – CSELEKVŐ KÖZÖSSÉGEK 2017. MÁJUS – 2018. MÁJUS

„Közösségfejlesztés módszertani útmutató”

A „Közösségfejlesztés módszertani útmutató” címmel jelent meg 2017-ben az a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt keretében az a kötet, amely praktikus, releváns szakmai tanácsokat nyújt azon szakemberek számára, akiknek szívébe a közösségfejlesztés. A kiadvány témái: a közösségfejlesztés folyamata, közösségi felmérés, helyzetfeltárás és tervezés, közösségi cselekvési terv, közösségi akciók, kulturális programok, a kulturális intézmények bevonása, partneri együttműködések és a közösségi eredmények bemutatása.

A Közösségfejlesztés módszertani útmutató elektronikus formában is elérhető az alábbi linken: https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_kozossegfejlesztos_online_20170331-1.pdf

Megjelent a Múzeumi irányítói 13. Múzeumi közösségek – közösségi múzeumok című száma

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ Múzeumi irányítói sorozatában megjelent kötet középpontjában a múzeumok közösségi, közművelődési szerepvállalása áll. A kötet hiánypótló közösségelméleti tanulmánnyal kezdődik, majd áttekintést ad a magyar múzeumok közösségi tevékenységéről, a külföldi múzeumi jó gyakorlatokról, a projekt kiemelt országos rendezvényéről, a Közösségek Hetéről, valamint a tájékozók helyi identitásmegőrző szerepéről. A kötet második felében a múzeumi közösségek kerülnek fókuszba.

Könyv, Könyvtár, Könyvtáros

A 2018. évi különszámot a Cselekvő közösségek projekt által tavaly indított hagyományteremtő országos program-sorozat, a Közösségek Hete inspirálta. A tematikus összeállítás a könyvtár közösségi szerepéről, partnerségi együttműködéséről és a már megvalósult programokról szól. Az írások útmutatásul szolgálnak a hosszútávú könyvtári közösségépítéshez is, illetve a bemutatott példák közül több már sikeresen szerepelt a 2017-es Közösségek Hete programsorozaton is.

Gyakorlati útmutató

A Cselekvő közösségek kiemelt projekt keretében megjelent a „Gyakorlati útmutató intézményi önkéntes programok létrehozásához és működtetéséhez” című kötet célja, hogy bármely kulturális intézmény, legyen szó kisebb vagy nagyobb szervezetről, könnyen és gyorsan válasz talájon benne az önkéntességgel, az önkéntesek foglalkoztatásával, és az önkéntes tevékenység szervezésével kapcsolatos gyakorlati kérdéseire. A Gyakorlati útmutató intézményi önkéntes programok létrehozásához és működtetéséhez elektronikus formában is elérhető az alábbi linken: https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/CSK_utmutato_onkentesség.pdf

Egynapos szakmai műhelyek

A „Cselekvő közösségek - aktív közösségi szerepvállalás” kiemelt projekt során, a konzorciumi partnerekkel közösen – az Országos Széchényi Könyvtár szervezésében – 18 alkalommal egynapos szakmai műhelynapokat rendeztek az érintett települési önkormányzatok képviselő tagjainak és hivatali munkatársainak, összesen mintegy 750 fő bevonásával. A műhelynapok célja az volt, hogy a résztvevők áttekintést kapjanak, a „Helyi identitás és kohézió erősítése” (TOP-5.3.1-16, TOP-6.9.2-16) és a Cselekvő közösségek projekt konstrukciók összefüggéseiről, módszertani alapjairól és a gyakorlati megvalósítás lehetőségeiről.

CSK-Wiki

A Cselekvő közösségek projekt wiki-alapú tudástárát 2017. szeptember 15-én adtuk át. A tudástár a módszertani fejlesztés eredményeit és a projekt során megvalósuló gyakorlati tapasztalatokat hivatott elérhetővé tenni könnyen befogadható, egyben bárki által továbbfejleszhető, közösségi tudástárként épülő formában. A CSK Wiki Magyarország első szabadon szerkeszthető, a közösségekkel és fejlesztésükkel foglalkozó közösségi enciklopédiája. A felületen jelenleg több mint 200 szócikk érhető el. <https://cskwiki.hu/>

A kulturális alapú közösségfejlesztésről a gyakorlatban – közművelődési feladatok és közös cselekvés

Az utóbbi évtizedben végleg meghonosodott szakmai szemléletnek köszönhetően a kulturális ágazat területei közül a közösségi művelődés, már a nevében is hordozza a közösségekben gondolkodást, a kultúra és művelődés, mint közjó értelmezését. A művelődő közösségek cselekvőképességének javítása, a helyi tudás feltárása és kiaknázásának segítése, s ezáltal a he-

lyi társadalmak fejlesztése ad a szakmának igazán célt, sőt: létjogosultságot.

A társadalomfejlesztő szemlélet jegyében az NMI Művelődési Intézet által szervezett szakmai napoknak, tudásmegosztó fórumoknak rendszeres témája a Cselekvő közösségek projekt szakmai feladatai mögött is rejlő összefüggések ismertetése: miképpen tud

a kulturális ágazat hozzájárulni a települések megtartó erejének növeléséhez, a lakosok közösségi szerep- és egyben felelősségvállalásának ösztönzéséhez, s miért érdemes a közösségi alapú intézményi munkakultúrát, valamint a helyi társadalmi aktivitás megteremtését támogatni.

Megközelítésünkben a *közösségiség* értelmezési kontextusa az egyének sokaságának egy földraj-

zi területen közös célokért való együttes és egyidejű cselekvése a közjó érdekében. A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projektben való szerepvállalásunk alapvetően két fő tevékenységre irányul. Feladatunk egyrészt a helyi társadalmi együttműködések módszertani segítése tudás- és információátadást biztosító szakmai programok, képzések szervezése és kiadványok készítése, másrészt a 2017-ben indult TOP 5.3.1-16 és 6.9.2-16 *A helyi identitás és kohézió erősítése* konstrukciók helyi megvalósításának szakmai módszertani háttértámogatása.

A helyi közösségek szerepéről a Területi- és Településfejlesztési Operatív Programban az alábbi gondolatok olvashatók: „*A helyi közösségeknek meg kell ismerniük közös múltjukat és végig kell gondolniuk jövőjüket. A helyi értékek megismerése és megismertetése minden térség saját érdeke. Elengedhetetlen, hogy hosszú évek elteltét követően ismét tudatos helyi (térségi és települési szintű) tervezés*

alapozza meg a várható fejlesztéseket, amelyekre a társadalmi együttműködést célzó akciók épülhetnek. Kiemelt irány a helyi közösségek célzott segítése, fejlesztése.”¹

A projekt célja ennek megfelelően a közösségfejlesztési, esélyegyenlőségi, önkéntességi és társadalmiasítási módszertanok² integrálásának ösztönzése a település kulturális intézményeinek, szervezeteinek tevékenységébe.

A projekt keretében megvalósuló fejlesztések kiinduló pontját az „egyén mellett élő” egyének és közösségeik érdekeinek és szükségleteinek megismerése, valamint a kulturális tevékenységet végző vagy ellátó szervezetek közösségi feladatának meghatározása, újragondolása képezi, s e folyamatokban keresünk „közös nevezőket”. „A helyi közösségek fejlesztése elsősorban települések, településrészek, térségek közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztését, a közösségi szerepvállalás erősödését jelenti”³, mely a meglévő közösségi

erőforrásokra épít. A kulturális közösségfejlesztés folyamatában elengedhetetlen, hogy (ki)használja a meglévő infrastruktúrát, építsen a helyi értékekre – azonosítva és hasznosítva azokat –, (meg) ismerje és alkalmazza a helyben elérhető tudást és képességeket, együttműködésre törekvő feladatrendszere elsődlegesen lokális fejlesztésekre irányuljon, és a megvalósítások során biztosítsa a polgárok aktív részvételét. A „Cselekvő közösségek” projekt e gondolkodás kibontakoztatását hivatott segíteni helyi szinteken.

A közösségi részvételre épülő tervezési gyakorlatok alkalmazása nem új keletű hazánkban: a kapcsolódó módszerek elterjedésében való szerepvállalás – az elmúlt évtizedek során már bizonyított jó gyakorlatok elérhetővé, tapasztalhatóvá és adaptálhatóvá tétele – a projekt egyik sarkalatos pontja. Szakmai munkánk során tapasztaljuk, hogy számos közösség már felismerte és folyamatosan hasznosítja is erőforrásait, sajátos

1 <https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=53469> (utolsó letöltés: 2018.05.24.)

2 A módszertanok elérhetőek: <https://cselekvokozossegek.hu/tudastar/>

3 TOP 5.3.1-16 felhívás - Közösségfejlesztő programok megvalósítására a megyékben

képességeit; de sok olyan közöség is van, melyek még az út elején járnak.

A helyi tudásból és erőforrásokból gazdálkodó konkrét társadalomfejlesztő partnerségek kialakításához immár adottak a keretek is: 2017-ben a közművelődési ágazatról rendelkező törvény (1997. évi CXL.) egyértelművé tette, hogy a kulturális alapellátás kiterjesztésében meghatározó szerepe van a közművelődési szolgáltatásoknak – *művelődő közösségeink segítése, befogadása; a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése; az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása; a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése; az amatőr alkotó és előadóművészeti tevékenységek segítése; a tehetség gondozás, valamint a kulturális alapú gazdaságfejlesztés* – és az azokat ellátó intézményeknek.

A települések sajátos adottságaik szerint választhatnak fejlesztendő célokat a helyi erőforrásokra építve, amelyek hosszabb távon más alapszolgáltatásokkal szinergiát létrehozva alkothatnak erős

és egyedülálló kulturális tevékenységrendszerrel.

Felelősség és kölcsönösség

Az 1997. évi CXL törvényben foglalt jogszabályi keretekben meghatározott szakmai cél- és feladatrendszerben a közgyűjtéményi és közművelődési feladatok függenek az intézmény területisége alapján érintett közösségektől – ide értve azok aktivitását és részvételi szándékát, motivációit –, valamint a szűkebb fenntartói- és intézményvezetói szándékoktól, attitűdöktől. Egyfajta szemléletváltást kíván az, hogy ezt a hármas egységet (feladat-intézmény-helyi közösség) dinamikus fejlődő, a kulturális szervezetek funkciója, küldetése és a helyi közösségek együttműködésében mérhető helyi erőforrás(ok)ként – utóbbit társadalmi tőkeként – mérlegelni és hasznosítani tudják az intézmények. A folyamat sikerességének feltétele a nyitottság és az összefogás igénye a vezetők, az egyének és az általuk megfogalmazott le-

határolható célok, érdekek, elköteleződés hajtóereje által működő helyi közösségek részéről.

Érdekeltség – érdekeltté tétel

Kiterjedt kulturális intézményrendszerünk infrastruktúrájával, szolgáltatásaival és tárgyi eszközrendszerével, humán erőforrásával és az ott őrzött kulturális javak sokaságával a társadalmi integráció területén végtelen lehetőségeket hordoz magában. Az érdekelt közösségek szükségleteinek, véleményének megismerésével szervezett módon állíthatjuk munkánkat a közösség szolgálatába. Ehhez azonban szükséges feltenni a kérdést: szakmai tevékenységünket illetően valóban kíváncsiak vagyunk-e a lakosok véleményére? Tudunk-e kérdezni, feltárni, bevonni, felelősséget adni, átadni? Ismerjük-e a helyi társadalmat annyira, hogy igényeiket, azaz szükségleteiket és érdekeiket erőforrásként munkánk fókuszába helyezzük? Tudjuk-e azonosítani partnereinket, a helyi intézményeket, szervezeteket

és a lakosok csoportjait? Tudjuk-e, hogy ki milyen ismerettel, tudással, kapcsolattal, igénnyel, elvárással rendelkezik?

A helyi önszerveződő közösségekben és civil szervezetekben rejlő erőforrások közösségi hasznosulása és az intézményesített infrastrukturális és szakmai háttér biztosítása együttesen határozzák meg közművelődés helyi tevékenységrendszerét. Ha az utolsó szakágazati statisztikai jelentés (KSH 2016) összefoglalóit vesszük szemügyre, kiugróan magas, 43.858 fő a közművelődési feladatellátásban részt vevő önkéntesek, önkéntes segítők száma, és bizakodásra ad okot az 5.977 adatszolgáltatóhoz bejelentett (feltételezhetően infrastrukturális támogatást is élvező) 5.661 egyesület, alapítvány és egyéb társadalmi szervezet. Ezekből az adatokból arra is következtethetünk, hogy a közművelődési intézményeinkhez kötődő közösségi erőforrások rengeteg – kiaknázásra váró – lehetőséget hordoznak magukban. A világviszonylatban egyedülálló közművelődési rendszer kö-

zéppontjában mégis a települési önkormányzatok állnak, mint a feladatért felelős fenntartó szervek. Az intézményi vezetők, a közösségi színterekben működetői feladatot ellátó szakemberek számára új kihívást jelent a jogszabály által meghatározott szakfeladatok közösségi alapon történő megvalósítása. Fel kell ismerni: közösségi tereink, kulturális intézményeink helyi igényeknek megfelelő tartalmakkal való feltöltése csak a közösségekkel együtt lehet eredményes és hosszú távon előremutató, hasznosuló fejlesztés, „beruházás”. Ez a folyamat nem anyagi ráfordítás, sokkal inkább erőforrásmenedzsment, ahol a tudás, tapasztalat és minden más egyéb rendelkezésre álló eszköz és infrastruktúra egyetlen cél érdekében hasznosul: *a közjóért*, az egyén és a társadalom javát egyaránt szolgáló cselekedetként. A Művelődési Intézet módszertani tevékenysége során – a projektben gyűjtött jó gyakorlatokkal is – arra törekszik, hogy a helyi lakosok és azok csoportjainak igényeire reflektálva segítse a saját

közösségeikkel együtt gondolkodni és cselekedni szándékozó elhivatott szakemberek munkáját.

A szerepvállalás lehetősége

A változásokra irányuló kezdeményezőszétség középpontjában a partnerség kialakítása, a közös célok meghatározása, a meglévő és megtartandó értékek megerősítése, fejlesztése áll. A közösségi művelődés területén jellemzően a kulturális események közösségi megvalósítása, az ünnepkörök, hagyományok, egyéb települési identitást erősítő alkalmak közös szervezése adhat példát a helyi együttműködésekre.

Hisszük, hogy a helyi együttműködések kialakításában a kulturális intézményeknek kulcs szerepe van. A bevonás szándéka önállóságot és felelősségérzetet teremt, lehetőséget ad az önkéntességre, segíti az esélyegyenlőség érvényesülését, szolgálja az érzékenyítést, közösségi szerepvállalást és egyúttal segíti a civil társadalom

megerősítését. A mindennapi tevékenységeket is felölelő komplex programelemekkel, tematikus közös tervezési folyamatok mentén nemcsak az intézmény kötelező éves rendezvényterve készül el, de a megvalósítók körében köszönthetjük a település meghatározó szervezeteit és azok tagságát minden erőforrásukkal együtt. A résztvevők ezáltal közönségből közreműködőkké nemesülnek.

Szakmai összefüggések a Területi- és Településfejlesztési Operatív Program *A helyi identitás és kohézió erősítése* konstrukciók támogatható tevékenységeivel

A TOP a területileg különböző szükségletekre választ kínál, az adott térségek belső erőforrásaira építő fejlesztéseket, beavatkozásokat támogatja. Mint láthattuk, a közösségfejlesztés a helyi igényeket megismerő, azokra reagáló, egy-

másra épülő tevékenységek, események és kisebb folyamatok összessége, melynek eredményeként a közösségi cselekvés szándéka és módja realizálható.

A projekt keretében létrehozott közösségfejlesztési módszertani útmutató⁴ konkrét tevékenységi példákon keresztül vezeti le egy település kulturális identitására, erőforrásaira építhető programok (események és folyamatok) típusait, az azokban rejlő közösségi alapú szervezés lehetőségeit. Ugyanezen módszertani alapokra épülnek *A helyi identitás és kohézió erősítése* című TOP 5.3.1-16 és 6.9.2-16 felhívásokban időbeli ütemezéssel is rögzített, negyedévente kötelezően megvalósítandó *közösségi tevékenységek*: a helyi hagyományok feltárása (pl. ünnepek, jeles napok, helyi szokások), közösségi eredmények bemutatása (pl. közösségi tevékenységek bemutatása: művészeti körök fellépése, kiállításai stb.), közösségek szomszédolása (pl. nemzetiségi programok, városrészi vetélkedők), közösségi helyismereti kiállítások (pl. településtörténeti fotók, dokumentumok gyűjtése,

bemutatása), közösségi találkozók (civil nap, újszülöttek napja stb.), vállalkozói és civil fórumok és közösségi rendezvények (középpontban az információáramlás, érdekképviselet stb.). A módszertan másik ága, a folyamatok megvalósítása (a hivatkozott TOP felhívások fél-évente kötelezően egy új program életre hívását írják elő) az alábbi témakörökből választhatóan: helyi erőforrások feltárása, helytörténet, a települési mindennapok megörökítése, tanulókörök szervezése, generációk közötti tudásátadás, művelődő közösségek támogatása, képzések, ismeretterjesztő előadás-sorozatok, szellemi kulturális örökség témaköreire irányul. Ha ezeket a tevékenységeket – eseményeket és folyamatokat – párhuzamba állítjuk a közművelődési alapszolgáltatások 7 nevesített feladatkörével, számos, a település kulturális értékeire és közösségi erőforrásaira építhető módszertani eszköz rajzolódik ki.

A feladatok mögött szükséges meghatároznunk olyan célokat, szereplőket és tartalmakat, melyek lokális támogatottságot élveznek,

⁴ https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_kozossegfejlesztés_online_20170331-1.pdf

biztosítva ezzel az aktív szerepvállalást és a helyi értékek megőrzését. Ezt a folyamatot hivatott stabilizálni a *fenntarthatóság* kérdéskörében megjelenő *nyilvánosság* biztosítása is. Milyen platformokat nyithatunk a közösségi cselekvések megjelenéséhez, hogyan biztosíthatjuk a közösség tagjainak részvételét a nyilvánosság megteremtésében és gondozásában? A helyi újság, közösségi hírlevél, Facebook-oldal, egyéb információs felületek tartalmának meghatározásában, szerkesztésében vagy fejlesztésében milyen szerepet kaphatnak vagy vállalhatnak a közösségek? Az e témakörök alapján meghatározott feladatok társadalmi kontrollja a részvételi fórumokkal (párbeszédkörök, közösségi kerekasztalok stb.) biztosítható. A helyi cselekvési terv nyomon követése, értékelése és frissítése céljával rendszeres találkozók szervezése is kívánatos.

Biztos alapok a közös értékek mentén

Az aktivitás biztosítása és fenntartása érdekében az első

lépések egyike a település mindennapi életét is meghatározó pozitívumok körülírása, összegyűjtése, melyek viszonyítási és egyben igazodási pontokként épülnek be a fejlesztési munkába. A *közös tervező munka* alapját a helyi közösség tagjai és a helyi döntéshozók által helyben definiált, a település számára kiemelt jelentőséggel bíró, megőrzendő értékek képezik: legyen az épített vagy szellemi örökség része, a természeti környezet, az emberek pozitív attitűdje, a jó levegő vagy a megfelelő infrastruktúra, vagy valami más helyi sajátosság. Ezek az értékek válnak a fejlesztő munka bázisává, ezekre építhető a helyi problémákra is reflektáló *cselekvési terv*, amely ok-okozati összefüggésben rögzíti egy adott közösség fejlesztési folyamatában a teendőket, logikai keretet ad a tevékenységeknek. A kiindulási pont meghatározott célok érdekében a változtatás szándéka, melyben a közösség tagjai elköteleződnek. A cselekvési terv tartalmi kereteit a közösségfejlesztési módszertanból ismert *közösségi interjúk*, *közösségi beszélgetések*, valamint a széles társadalmi rész-

vétel biztosító, a helyi identitás megszilárdítását segítő *közösségi kérdőívekből* kirajzolódott igények határozzák meg. A *közösségi részvétel* kialakításának alapja, hogy a közösség tagjainak igényei szerint jelöljük ki a legtöbbek számára fontos, esetünkben a kultúra eszköztárával fejleszthető területeket. Az egyének által megfogalmazódó *változások* iránti szükségletek megismerésének szándéka sokakban indít el ok-okozati összefüggésekben is leírható felismeréseket. Fontos kérdés még, hogy a megkérdezettek *mivel járulnának hozzá* a maguk által megfogalmazott változásokhoz, így azonosíthatjuk azokat az erőforrásokat is, melyek a későbbi fejlesztések során már rendelkezésre állhatnak. E feltárási folyamat tapasztalatait és eredményeit helyezzük a tervezőmunka fókuszába: a felszínre kerülő megállapítások készítik elő, alapozzák meg a beavatkozási folyamat cél- és eszközszerkezetét.

Mit adhat a közösségi művelődés a közösségfejlesztő folyamathoz?

A szakma képviselői helyi szinten bizonyos mértékig felelősek azért, hogy a lakosokkal együtt alkotott célok érdekében maradjon idő és irányuljon kellő figyelem egymásra és arra, hogy a mindennapok során élhető, támogató közösségben éljünk – ehhez az egyéni tudást, képességet a közös „tőke” részeként kell értelmeznünk.

Mindannyiunk számára fontos és konkretizálható, hogy min változtatnánk azért, hogy számunkra valami jobb legyen, mint ahogy abban is örömet leljük, ha mi magunk tehetünk a változásokért – ha lehetőséget kapunk rá. Ezt a közös értékrendszert állította a projekt a kulturális terület egyik kiemelt fejlesztési fókuszába. Lényegi kérdés azonban, hogy a települési döntéshozók, intézményvezetők, a helyi közösségek és a független gazdasági szereplők kölcsönösen partnerként tekintenek-e egymásra.

A TOP 5.3.1-16 és 6.9.2-16 A helyi identitás és kohézió erősítése konstrukciók célrendszerének alapját a településen belüli, a helyi identitás megerősítését szolgáló összefogás, a projektek közös tervezése és közös megvalósítása adja. Kulturális közösségfejlesztésen és közösségi tervezésen alapuló programok, események, folyamatok a Cselekvő közösségek projekt által meghatározott módszertanokban (közösségfejlesztés, önkéntesség, társadalmiasítás, esélyegyenlőség, valamint a mérés-értékelés) rögzített feladatok és folyamatok alkotják a kulturális alapú közösségi fejlesztések pilléreit. A módszertanok egymásba épülő, egymást kiegészítő tevékenységekkel illeszthetőek a települések sajátos adottságaihoz.

A helyi közösség egységében az egyén szuverenitása, tudása, képességei, kompetenciái, közösségi

attitűdje megtartó erőként jelenik meg. A közösség tagjainak felelőssége, hogy aktív, cselekvő közreműködéssel részt vesznek-e a fenntartható és élhető településért folytatott munkában, a szakma feladata pedig a tervezési folyamat során megtalálni a részvétel módját, biztosítani az egyén és az egyének által alkotott csoportok szerepvállalásának lehetőségeit, módját, mértékét.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a közösségi mű-

velődés ma már jócskán túlmutat a szabadidő hasznos eltöltésének megszervezésén – rendszerszinten a szakma az egyének helyett közösségekben, részvevők helyett közreműködőkben, egyedi szolgáltatások és programok helyett partnersegekben gondolkodik, így válva megkerülhetetlen helyi társadalomformáló erővé. A közösségi művelődésben dolgozni ezért küldetés tudatot kívánó, komoly felelősséget jelent.

KÁRPÁTI ÁRPÁD – Művelődési és felnőttképzési menedzser, ifjúsági és PR szakértő, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. ügyvezető igazgatója. Szakmai pályafutását a pécsváradi művelődési központban kezdte, majd Pécssett és Baranya megyében volt ifjúsági referens. 20 éve foglalkozik ifjúságsegítő tevékenységgel, közösségfejlesztéssel. Számos helyi, országos és nemzetközi projekt fűződik a nevéhez. Európai Uniói pályázatok előkészítésével, értékelésével és megvalósításával is foglalkozott. Több hazai és nemzetközi támogatási rendszernek volt előkészítője és döntéshozója. 2014-2015-ben a Nemzeti Művelődési Intézet Kiemelt Programok Főosztályát vezette, majd 2015 márciusától szakmai igazgatóként irányította a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai osztályainak, főosztályainak munkáját. 2016. július elsejétől december 31-ig a Nemzeti Művelődési Intézet mb. főigazgatója; 2017. január 1. óta az NMI Művelődési Intézet ügyvezető igazgatója.

DÓRI ÉVA – A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt közösségi művelődési területének szakmai vezetője. 1992-től a balatonboglári Ifjúsági klub önkéntese, majd az önszerveződő közösségből 1998-ban létrejött „Helyiérték” Egyesület alapító tagja, 2002-ig tisztségviselője volt. Saját kulturális vállalkozása mellett több települési közművelődési intézményben szerzett szakmai tapasztalatokat. 2008-tól a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus szakreferense, 2013-tól a Nemzeti Művelődési Intézet Megyei Módszertani Osztályának vezetője. Részt vett a területi közművelődési feladatellátás átszervezésében, a közösségi művelődés módszertanainak kialakításában, a megyei feladatfinanszírozás rendszerének bevezetésében. A 2013-ban indult TÁMOP 3.2.3.B-12 Többcélú közösségi terek fejlesztése projekt szakmai vezetője. Közreműködött az IKSZT és Agora szolgáltatásfejlesztési modellek módszertanai kialakításában. 2014. júliusától a Balatonszemesi Latinovits Zoltán Művelődési Ház, Könyvtár és Múzeum igazgatója. 2017. márciusától az NMI Nemzeti Művelődési Intézet Cselekvő közösségek projektcsapatának koordinációs csoportvezetője, 2018. január 1-től szakmai vezetője.

DR. CSÉRI MIKLÓS –
DR. ARAPOVICS
MÁRIA

Egyre több a cselekvő közösség hazánkban

Hazánkban egyre több a bemutatkozni kívánó cselekvő közösség, és egyre többen értik, mit is jelent a közösségfejlesztés. A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt programjain számos civil közösség láttathatja kulturális értékeit, képes megszervezni önmagát, és képes megfogalmazni helyi szükségleteit. Projektünk saját rendezésű konferenciáin, szakmai fórumain és akkreditált képzésein ezernél is több

kulturális szakembert, önkormányzati tisztségviselőt értünk el közvetlenül. Jelenleg a pályázatok elbírálásának kezdetén mintegy 300 TOP közösségfejlesztő projekt nyertesével állunk kapcsolatban. A Községek Hete programunk az elmúlt két évben 1800 rendezvényt további közösségek bevonását eredményezte. A projekt felén túl érdemes megállni és számot vetni, hol tartunk, milyen további célokat kívánunk elérni.

A cselekvő közösségek projektről

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 azonosítószámú kiemelt projekt a Szabadtéri Néprajzi Múzeum konzorciumi vezetésével, az NMI Művelődési Intézet és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumi tagok közreműködésével valósul meg három év alatt, 3 milliárd forintos

összköltségvetésből. Az EMMI 2016. szeptember 16-án indult kiemelt projektjeként a magyarországi települések közösségfejlesztő programjaihoz és a múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények közösségi kezdeményezéseihöz, társadalmiasított működéséhez nyújt szakmai-módszertani támogatást. A projektünk által összeállított közösségfejlesztés módszertani útmutató alapján írta ki a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) a települési közösségfejlesztéshez forrást biztosító Térség- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) *A helyi identitás és kohézió erősítése* programokat, mely húszmilliárd forintos támogatást biztosít helyi közösségfejlesztések megvalósítására.

Mentorhálózat létrehozása, működése

Az első ütemben 18 megyében (Budapest és Pest megye kivételével), 60 kulturális közösségfejlesztő mentort képeztünk ki szakmai tanácsadói feladatokra, akik 2017 áprilisában kezdték meg tevékenységüket. Második ütemben szeptemberben 80 főre emeltük a hálózat létszámát, jelenleg 72 mentor segíti a települési közösségfejlesztők munkáját.

A mentorhálózat azonnal felvette a kapcsolatot a megyei kulturális intézményekkel, önkormányzatokkal, civil közösségekkel, szakmai hálózatokkal. Az online vezetői információs rendszerünkben (OVIMOR) rögzítettek szerint eddig 2535 kulturális intézményi és helyi közösség vette igénybe a mentori tanácsadást. A TOP 5.3.1 és TOP 6.9.2 pályázatok kedvezményezettjei számára nyújtott szakmai támogatás a mentorok egyik fő fel-

adata, az NGM eddig 105 konzorciumi nyertest hirdetett ki, ezek közösségeit mentorálják munkatársaink. A szakmai tanácsadás mellett szakembereink részt vettek a „Kulturális intézményrendszer reprezentatív felmérése” kutatásban, ahol 1125 múzeumot, könyvtárat és közművelődési intézményt kérdeztünk meg közösségi tevékenységükről. A mentorok jelenleg is több, Művelődési Intézet által irányított kutatásban vesznek részt, de gyűjtöttek közösségi jó gyakorlatokat, szerveztek lakossági információs fórumokat. Az OSZK koordinálásával megszervezték 18 megyében az önkormányzati képviselők és hivatali dolgozók számára a közösségfejlesztésről szóló szakmai fórumainkat, amelyeken több mint 750 érdeklődő jelent meg. A Közösségek Hete rendezvényesorozatára több száz közösség tagjainak figyelmét felhívták.

Nemzetközi szakmai fórumok, konferenciák, tanulmányutak

A hazai szakmai fórumok mellett 2017 novemberében a kulturális intézmények együttműködési lehetőségeiről tartottunk kétnapos nemzetközi tudományos konferenciát Egerben, „Partnerségben a múzeummal – In Partnership with Museums” címmel. A műhelymunkának is alkalmat adó konferencia középpontjában a múzeumi, könyvtári és közművelődési intézmények partnersége és a helyi közösségekkel kialakított összefogás állt, különös tekintettel a múzeumi intézményekkel való kooperációra. A rendezvényen mintegy 150 kulturális és közösségfejlesztő szakember vett részt. A konferencián előadó 34 szakember közül 10 külföldről érkezett, akikkel továbbiakban is együtt dolgozunk, megalapozva a projekt keretében megvalósuló külföldi tanulmányutakat. A kulturális

szakma öröme a Skanzen külföldi partnereinek együttműködésével négynapos tanulmányutakat szervez, mely során nyolc országba utazva, 300 kulturális területen dolgozó szakembernek tudunk nemzetközi jó gyakorlatokat bemutatni. A tanulmányutak nyáron kezdődnek, elsőként Erdélybe, majd Bécsbe látogatunk társintézmények és civil szervezetek programjainak megismerésére.

Akkreditált képzések

„A kulturális közösségfejlesztés gyakorlata” című 60 órás akkreditált képzéseinket nagy érdeklődés kíséri. A képzés elsődleges célja, hogy a résztvevők képessé váljanak a kulturális partnerség, a közösségfejlesztés és a kulturális intézményeket célzó fejlesztési folyamatok generálására, jártassá váljanak a társadalmiasított intézményi és esélyegyenlőségi modellek alkalmazásában. A részt-

vevők a képzés során elsajátítják az intézményi önkéntesség támogatásának módszereit, valamint fejlesztik azon kompetenciáikat, amelyek birtokában képesek lesznek esetpéldák, jó gyakorlatok gyűjtésére és alkalmazására a könyvtári, a múzeumi és a közművelődési területen. A képzéshez kialakítottunk egy online felületet is, ahol a résztvevők valamennyi tananyaghoz, szakmai útmutatóhoz, előadásanyaghoz hozzáférnek és a tanúsítvány átvételéhez szükséges tesztek és portfólió összeállítását is ezen a felületen keresztül teljesítették. A képzést a továbbiakban blended formában – 30 óra kontakt és 30 óra e-learning – szervezzük. Várhatóan négy újabb csoportot indítunk a projekt zárásáig. Ez a képzés megfelel a TOP-5.3.1-16 és a TOP-6.9.2-16 „Helyi identitás és kohézió erősítése” című pályázat kedvezményezettjeinek előírt képzési kötelezettségnek is. Másik, Skanzen által szervezett kép-

zés „A közösségfejlesztés és a helyi közigazgatás kapcsolata, egymásra gyakorolt hatása” című 6 órás képzés, amelyet a közszolgálati továbbképzési rendszerben akkreditáltunk a kulturális tárcával közösen, és országsszerte indítottunk egy-egy csoportot. Ezt a felkészítést a közigazgatásban dolgozó, főként a kulturális, közművelődési és civil szervezetekkel kapcsolatos feladatokat ellátó munkatársaknak szervezzük. A képzésen a résztvevőknek bemutatjuk többek között a közösségfejlesztés alapértékeit, valamint jó gyakorlatokat a közművelődési intézmények, a könyvtárak és a múzeumok közösségi részvételén alapuló működésére, társadalmiasítására a partneri kapcsolatainak bővítése, a kulturális intézmények és a közigazgatás együttműködésének fejlesztése érdekében.

Mintaprojektek

A módszertani útmutatók alapján közösségfejlesztő, intézményi önkéntességet, esélyegyenlőséget segítő mintaprojekteket indítottunk el, amelyek középpontjában az összefogás, a múzeumi, könyvtári és közművelődési területek és civil szervezetek együttműködése áll. A mintaprojekteket megyénként, ajánlattételi felhívás keretében hirdettük meg. 17 megyében összesen 25 mintaprojekt ajánlatot választottunk ki, és kötöttünk az ajánlattevőkkel szerződést: 9 megyéből 1-1, 8 megyéből 2-2 szervezettel, intézménnyel.

Baranyában a Régi Mesterségeket Felelevenítő Egyesület: Nagypall Kézműves Ház Csuhe múzeum és Szakmai Könyvtár hagyományörző és a Szigetvári Várbaráti Kör: „Zrínyiek nyomában” inter-

aktív térségi vetélkedősorozat projektje nyerte el a támogatást.

Bács-Kiskun megyében a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum Kiskőrös 300 címmel a város alapításának évfordulója kapcsán fogtak össze a helyi kulturális intézmények és civil szervezetek.

Békés megyében két program, az Erkel Ferenc Kulturális Központ és Múzeum Nonprofit Kft.: Németvárosi olvasóköri hagyományainak felélesztése és a Békéssy János Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület: A múlt velünk él! hagyományörző projektjei valósulnak meg.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye két kiváló ötlettel nyert mintaprojekt programunkban. A Matyó Népművészeti Egyesület: Matyó értékek újratöltve innovatív megoldásai és az intézményi önkéntes

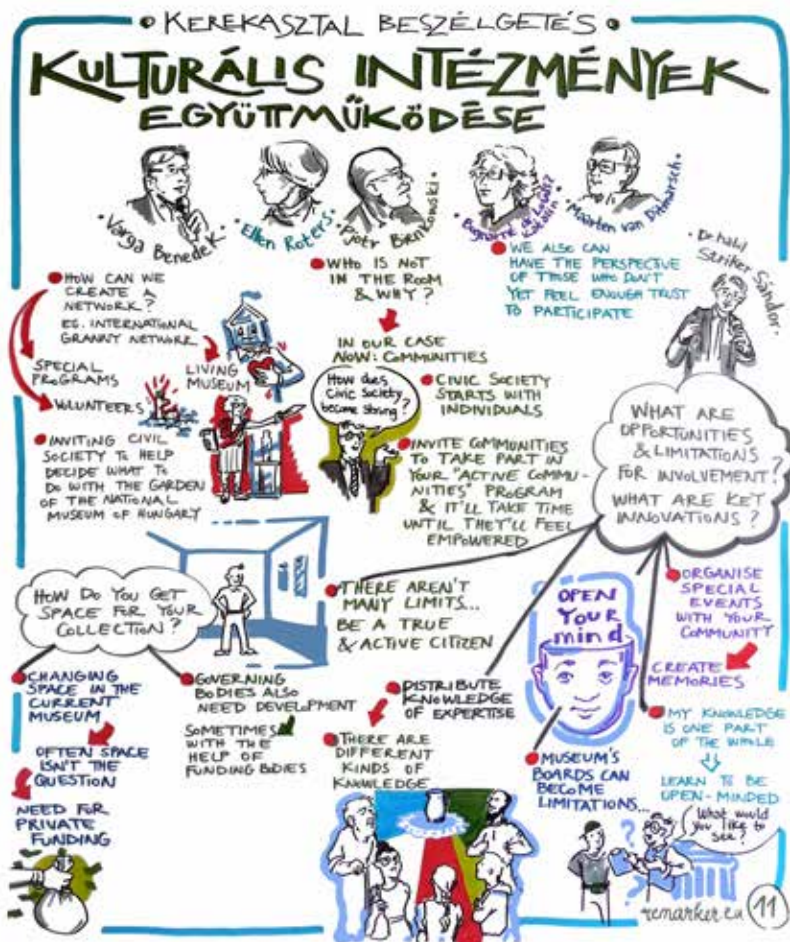
modellt elindító Herman Ottó Múzeum: Cselekvő önkéntesek a Herman Ottó Múzeumban tükrözik leginkább módszertani fejlesztéseinket.

Csongrád megyében a PROVI-TA Segítő Szolgálat: Történelem, hagyomány Pitvaroson,

valamint a csongrádi Művelődési Központ és Városi Galéria: CsongrádON – Városismereti kalandjáték közösségi kidolgozása kapott lehetőséget a megvalósításra.

Fejér megyében a bányavárosi hagyományokat felelevenítő Szép Jelen Alapítvány: Emlékörző bányász utódok fejlesztése valósul meg.

Hajdú-Bihar megyében a Tég-lási Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény: Együtt tenni jó! partnerségi ajánlata nyerte el a támogatást.

Heves megyében a Fekete István Könyvtár, Kulturális és Szabadidő Központ: Cselekvő „Értékek” – Szorgalmasan, mint a méhek! tiszánai mintaprojektje valósul meg.

Jász-Nagykun-Szolnok megye Tiszatenyői Közös Önkormányzati Hivatala „Vándorló Bográcsok” – kulturális és gazdasági együttműködés a Törökszentmiklósi járásban címmel indít együttműködést erősítő programot.

Komárom-Esztergom megyében két sikeres ötlet valósulhat meg, Baj Község Önkormányzata: tegNAP, Baj és a Magyary Zoltán Népfőiskolai Társaság: „Zsák a foltját” IKSZ mintaprojektje.

Nógrád megyében szintén két egyedi ötletet díjaztunk, a Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft.: Kerülj képbe! – Utcai művészet a kultúráért projektet és a Nógrád Turizmusáért Egyesület: Székely-palóc lakodalmom hagyományörző fejlesztést.

Somogyban a Tabi Városi Könyvtár: A grafikus fejedelem nyomában projektje lett a megyei mintaprojekt.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a TEMI Móricz Zsigmond Művelődési és Ifjúsági Ház Alapítványa: Rejtőzködő értékeink – helyi hagyományok, szellemi, anyagi és kulturális értékek feltárása és nyilvánosságra hozatala kisközösségek együttműködésével című közösségfejlesztése valósulhat meg.

Tolnában két kisközösségi fejlesztés indult el, Iregszemcse Község Önkormányzata: Közösségi tér/közösségi szervezéssel Iregszemcsen – Az Ireg-patak partjának új élete, valamint Fürged Község Önkormányzata: Közösségi- és kiállítóter létrehozása a fürgedi Víztoronyban fejlesztése.

Vas megyében Együtt Bejcgertyánosért Egyesület: „Értékeink helyben vannak” címmel valósul meg mintaprojekt.

Veszprém megyében két ötletet fogadtunk be, a Közép-du-

nántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI): Korlenyomat – Taliándörögd kincsei és az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület: „Kapaszkodj meg ebbe a földbe erősen,

magyarom.” Érték, tudás, identitás a Somló-Ság kulturális tengelyén ajánlata nyert.

Zalában pedig a Nagykanizsai Városfejlesztő Kft.: Nagykanizsa – ide tartozunk mintaprojektje mutatja be módszertani fejlesztéseink gyakorlatát.

Kiadványok

2017-ben kiadtuk a Múzeumi iránytű 13. „Múzeumi közösségek – Közösségi múzeumok” kötetét, amelynek második része hamarosan megjelenik. A kiadványsorozat további négy darabját tervezzük megjelentetni a Cselekvő közösségek projekt keretében. A projekt eredményeiről több kiadvány, kutatási jelentés készül, és a múzeumi, könyvtári és közművelődési terület szakmai folyóiratai, különszámai is képet adnak munkánkról.

DR. CSERI MIKLÓS – A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatója. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett történelem-néprajz szakon 1982-ben. Tudományos minősítései: 1984-ben egyetemi doktorátus, 1995-ben PhD, 2010-ben címzetes egyetemi tanár. 1987–89-ben a Skanzen néprajzos-muzeológusa, 1989–93-ban tudományos titkár, 1993–94-ben főigazgató-helyettes, 1994–95 mb. főigazgató, 1996-tól főigazgató, 2014-2015 között az Emberi Erőforrások Minisztériuma kultúráért felelős helyettes államtitkára, 2015-től Emberi Erőforrások Minisztériuma – miniszteri biztos. Tudományos publikációi: 2 önálló kötet, közel 50 cikk és tanulmány, 60 tudományos népszerűsítő írás, 50 tanulmánykötet és évkönyv szerkesztése. Legfontosabb elismerései: 1991: Jankó János-díj, 1999: Pest Megye Közművelődésért Díj, 2000: Pro Urbe Szentendre Díj, 2002: Móra Ferenc-díj, 2003: a Belga Királyi Lovagrend Tisztikeresztje, 2008: Szentendre Város Díszpolgára, 2009: a Szabadtéri Múzeumok Európai Szövetsége tiszteletbeli tagja, 2009: Szent-Györgyi Albert Rotary díj, 2009: a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje, 2011: Pro Turismo Díj, 2015: a Magyar Rotary-ért Emlékérem.

DR. ARAPOVICS MÁRIA – A Cselekvő közösségek projekt szakmai vezetője a Szabadtéri Néprajzi Múzeum alkalmazásában. Magyar-történelem, művelődésszervező, majd üzleti edző (business coach) szakokon szerzett diplomákat az ELTE karain. A Debreceni Egyetemen művelődési és felnőttképzési menedzser, a Londoni Egyetemen Art Management szakot végzett. Az ELTE Neveléstudományi Doktori iskolában szerzett PhD fokozatot 2009-ben. A projekt szakmai vezetője a konzorciumvezető Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központban, valamint az ELTE TáTK Szociális Tanulmányok Intézetének adjunktusa. Szakmai, kutatási tapasztalata a civil-nonprofit szektor, a közösségfejlesztés, a felnőtt- és szakképzés, közművelődés és múzeumpedagógia területéhez kötődik. Felnőttképzési szakértő, több szakkönyv, tankönyv és tanulmány szerzője, számos kiadvány szerkesztője. Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány elnöke.

A könyvtárak partnersége az identitás, a kultúra és a közösségfejlesztés szolgálatában

avagy a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (EFOP-1.3.1-15-2016-00001) projekt keretében végzett könyvtárszakmai tevékenység

Bevezető. A partnerségtől a kulturális alapellátásig

A „partnerséget” gyakran emlegetjük az „együtműködés” kifejezés szinonimájaként. Az online szinonima szótár¹ a „partnerség” kifejezésre az „együtműködés” mellett a *szövetség, szövetkezés, egyesülés, társulás, konföderáció, koalíció, liga* találatokat is kiadja. Azaz a rokonértelműség fennáll. De mindenképpen jelezniük kell, hogy a címben jelölt projekt relációjában a két fogalom hierarchikus viszonyban értelmezendő. Alacsonyabb szinten az „együtműködés” található, mely a partnerek cselekvésben realizálódó, egyszerre, egyidőben lévő fizikai jelenlétével valósul

meg, azaz együtműködnek valamely konkrét dolog megoldásában.

A „partnerség” ehhez képest minőségében „teljesebb” állapot, melynek során az egyik fél úgy képes képviselni a másikat, hogy annak szükségszerűen nem is kell ezzel egyidőben, fizikailag is jelen lennie. A „partnerség” talán a család fogalmával szemléltethető leginkább. A férj és feleség képviselhetik egymást, mert partnerek. Ha bármelyik fél kötelezettséget vállal, véleményt mond, képvisel valamit, akkor ezt azzal a biztos tudattal teszi, hogy a partnere „mögé fog állni”. A „partnerség” tehát nem a fizikai együtműködést jelenti, hanem egy ügy avagy egy tevékenység-láncolat odaadó és egységes képviselétét.

Az „ügyünk” pedig a múzeumi és a közművelődési szakterülettel közösen: *közösségfejlesztés a kulturális alapellátás kiszélesítése révén, a településeken, településrészekben megtalálható kulturális szakemberekre és az intézményi kapacitásokra támaszkodva.*

A partnerség óriási erő. Míg az együtműködés kapacitásokat von össze, s ez vélhetően gazdaságosabbá teszi a közös cselekvést, addig a partnerség több mint kapacitás összevonás. A partnerség a célok szintjén jelöli ki a teendőket és fenntarthatóvá teszi a folyamatokat. A könyvtári rendszer partnersége - a közösségfejlesztés ügye mögött - mással nem pótolható, hallatlan léptékű erőforrásbevonást feltételez a szemlélet- és

¹ <https://szinonimaszotar.hu/keres/partners%C3%A9g>

a gondolkodásmód terén és természetesen a cselekvések terén is.

Néhány szó a könyvtári rendszerről

A könyvtárak közjavakat közvetítenek. Örökséget birtokolnak és adnak át. Ösztönzik ezek átvételét, közösségi célú és személyes érdekű felhasználását. Ezt a küldetést az 1997. évi CXL törvény² deklarálja akkor, amikor preambulumban kimondja: „Az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének alapfeltétele a könyvtári rendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetőek.”

Ezen rendszernek közel 4.000, a közoktatás könyvtárait is figyelembe véve, közel 8.000 tagja van az ország legkisebb településétől a legnagyobbakig. Ezen belül a települési ellátást közvetlenül 3.372 intézmény szolgálja, mely 2016-ban, az átlagos 21,1 óra/hét nyitva tartás mellett 110.467 rendezvényt szervezett, melyeken összesen 4 038 908 főt ért el. Ez tehát csak a rendezvénylátogatók száma. A könyvtárhasználatok száma jóval magasabb, éves szinten meghaladja a 21 milliót. Távhasználatokat is beszámítva 115 milliót!

A könyvtári rendszer társadalmiasított működtetése a közösségfejlesztés egy lehetséges útja, illetve cselekvési felülete, mely mögött szintén felfedezhetjük a jogszabályi előírásokat, hiszen a települési könyvtárak számára kötelező:

- a gyűjtemények és szolgáltatások olyan kialakítása, hogy

azok biztosítsák az ismeretek tárgyilagos, sokoldalú közvetítését.³

- a rendszeres nyitva tartásnak a felhasználók többsége számára megfelelő időpontban történő megszervezése⁴
- a kulturális alapellátás kiterjesztésében való részvétel⁵
- kulturális, közösségi és egyéb könyvtári programok szervezése⁶
- a szolgáltatások könyvtári minőségirányítás szempontjait figyelembe vevő szervezése.⁷

Mindezek az elvárások és a könyvtárak minősítési rendszere⁸ azt feltételezik, hogy a könyvtár a környezete hasznára, a mindenkori társadalmi igényeknek megfelelően, ezek tudatában működik. Rendszeresen méri a felhasználói igényeket és elégedettséget, és működésében ezeket az ismereteket visszacsatolja.

Innen egy lépés – és a Cselekvő közösségek projekt ebben a lépésben segít – a könyvtárat körülvevő közösségek, mint célcsoportok, tudatos megjelenítése a működésben. A nekik szóló szolgáltatások, helyismereti, közhasznú információ-

szolgáltatási felületek kialakítása és az együttműködések partnerségi szintre történő emelése.

Elméleti megalapozás

A projekt lehetővé tette, hogy kitekintsünk más országok közösségfejlesztési gyakorlatára és beszerezzünk friss, angol nyelvű szakirodalmat. 75 korszerű szakkönyvvel bővítettük a Könyvtártudományi Szakkönyvtárunk állományát, melyek mindenki számára hozzáférhetőek. A projekt munkatársainak a dokumentumokat az OSZK-ban rendezett szakmai napokon mutattuk be, de felhívtuk rájuk a figyelmet a Könyvtári Figyelő referáló rovatában is.

2 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

3 1997. évi CXL. törvény 53. §. (3)

4 1997. évi CXL. törvény 54. §. (1) c)

5 1997. évi CXL. törvény 54. §. (1) i)

6 1997. évi CXL. törvény 55. §. (1) i)

7 1997. évi CXL. törvény 55. §. (1) k)

8 33/2017. (XII. 12.) EMMI rendelet a Minősített Könyvtár cím és a Könyvtári Minőségi Díj adományozásáról

Az elméleti megalapozást segítette továbbá két szakmai műhelynap (2016. december 5., 2017. március 6.), melyet a módszertanokat fejlesztők számára szerveztünk, és melynek keretében 19 előadásra került sor.

2017. augusztus 28-án pedig negyedéves szakmai napot szerveztünk, amelyen a mentorhálózat tagjai hallhattak olyan könyvtári vonatkozású előadásokat, amelyek szemléltették, hogy a könyvtár – a sztereotípiáktól eltérően – nyitott, befogadó, innovatív tér, amely a közösségek számára otthon, a közösségfejlesztés számára pedig kiváló terep. Folyamatosan szervezzük – 2017. októbere óta – a havi mentornapokat, melyeken az országos mentorhálózat tagjai ismerhetik meg egymást annak érdekében, hogy hatékonyabban tudják végezni munkájukat. Ezen alkalmakon a „hivatali ügyek” intézése mellett mindig szánunk időt a közösségfejlesztési ismeretek, gyakorlati alkalmazások bővítésére. Helyet adtunk a végzett mentorok tanúsítványátadóinak, valamint megszerveztük az

első, majd azt követően a további „OSZK-túrát” is. Az épület megtekintése lehetővé teszi azt, hogy a mentorok és a projekt munkatársak belülről ismerhessék meg a nemzeti könyvtár működését. Külön is foglalkozunk azokkal a mentorokkal, akik az országos hálózaton belül az Országos Széchényi Könyvtár koordinációjával végzik napi feladataikat (16 fő mentor 6 megyében). 2018. április 24–25-én regionális szakmai mentortalálkozót szerveztünk számukra, törekedve arra, hogy jobban megismerjék egymás közösségfejlesztő tevékenységét. A Fejér megyei Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület és tevékenységeit Kovács Norbert Cimbi, az egyesület elnöke és Gaschler Beáta, az egyesület tagja mutatta be.

Az önkormányzati munkatársak számára is szerveztünk érzékenyítő szakmai műhelynapokat. Már minden megyében jártunk. A 18 alkalmon a résztvevők száma meghaladta a 740 főt! A műhelynapon a CSK projektet, illetve a projektet partnerségben végrehajtó szakterületeket mutattuk be, de

sor került a közösségfejlesztési folyamat értelmezésére, legfontosabb elemeinek gyakorlati láttatására is. Tettük mindezt azért, hogy az önkormányzatok számára segítsük értelmezni „A helyi identitás és kohézió erősítése” című, közösségfejlesztő folyamatok támogatására kiírt TOP 5.3.1. és a TOP 6.9.2. pályázatokat, ezek szükségszerű kapcsolódását a Cselekvő közösségek projekthez.

Szintén az önkormányzati munkatársakat, de a települési kulturális intézményrendszer munkatársait, a civil szervezetek képviselőit, az egyházi és egyéb közösségek tagjait is célozza az akkreditált „Kulturális közösségfejlesztés gyakorlata” (KKGY) 60 órás képzésünk, amelynek keretében a résztvevők 20-25 fős csoportokban, rengeteg gyakorlati elemet megtapasztalva elsajátíthatják a közösségfejlesztés alapismereteit, az intézményi önkéntesség támogatásának módszereit.

Országos havilapunk, a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* és a negyedéves megjelenésű *Könyvtári Figyelő* különszámokat szán a projekt

népszerűsítésére, elméleti háttérnek bemutatására, a gyakorlati eredmények prezentálására. A közreadott hazai és nemzetközi könyvtári joggyakorlatok követendő példaként szolgálhatnak intézményhálózatunk számára.

Kutatások

A kutatásokkal a cél nem elsősorban a projekt végrehajtásának közvetlen támogatása, ennek megvalósítása, hanem általában a társadalmi folyamatok monitorozása, illetve azon eredmények, elmozdulások kimutatása, melyet a Cselekvő közösségek projekt erőtere, gondolatossága, szándéka és hatása indukált. A kutatások projekten belüli menedzselése az Művelődési Intézet szerepköre, ugyanakkor a könyvtári vonatkozású eredmények értelmezését, elemzését értelemszerűen az OSZK munkatársai végzik. Így kapcsolódtunk be a „Kulturális Intézmények Reprezentatív Felmérése” című kutatás

értékelésébe. A pillanatnyi adatok alapján a fő konklúzióink, hogy a könyvtárak a rendkívül gyorsan változó környezetben is képesek reflektálni a használók explicit módon megfogalmazott, vagy csak látens módon jelentkező igényeire. Különösen az önkéntesség és a fizikai akadálymentesítés területein van tér olyan jelentős előre lépésre, amely a társadalmi beágyazódás mértékének radikális javítását eredményezheti.

Az úgynevezett „Delfi” kutatás során a könyvtári, a közművelődési és a múzeumi szakterület meghatározó hazai és külföldi személyiségei fogalmazzák meg a szakma jövőjére vonatkozó elképzeléseiket. A Könyvtári Intézet Kutatási és Szervezetfejlesztési osztályán ettől függetlenül is foglalkozunk a hazai és nemzetközi könyvtári trendek vizsgálatával, amely munkát nagyban elősegíti majd, ha megismerhetjük a velünk partnerségben működő szektorok döntéshozóinak, meghatározó alakjainak a véleményét is.

Egyéb tevékenységek

Ahhoz, hogy a projektben betöltött szerepünket a bevezetőben már jelzett partnerségben élhessük meg, a projekt valamennyi részleteivel meg kellett ismerkedjünk. A projekt indulásakor kiemelt feladat a módszertanok fejlesztése volt. Az útmutatók elkészítésében, a tananyagok kidolgozásában az OSZK munkatársai, illetve az OSZK által felkért könyvtári szakértők aktív munkát fejtettek ki. Az elkészült kiadványokat (*Közösségfejlesztés módszertani útmutató, Gyakorlati útmutató intézményi önkéntes programok létrehozásához és működtetéséhez*) könyvbemutatón tártuk az érdeklődő szakmai közönség elé.

További kiemelt tevékenységünk a kulturális közösségfejlesztés módszertanát tudástár formában reprezentáló WIKI felület és tartalom létrehozása volt. (<https://cswiki.hu/>)

Részt vállaltunk a Közösségek Hete (KH) programsorozat elő-

készítésében, ennek keretében a közös weboldal kialakításában, az applikációk fejlesztésben, a programok koordinálásában, a jelentkezők gondozásában, a legjobb programok folyamatos posztolásában, a facebook-felület folyamatos aktualizálásában, a marketing-kérdőívek összeállításában. 2018. május 9-én, a második Községek Hete programsorozat részeként az OSZK-ban *Együtt lenni, polcra tenni! – Avagy mi fán terem a könyvtáros?* címmel szerveztünk raktár költöztetési programot, melynek keretében diákokkal és a pedagógusokkal ismertettük meg a nemzeti könyvtár titkait, és – bevonva őket a munkába – a könyvtáros szakmát is. A könyvek költöztetését közösségi alapon, iskolai osztályok segítségével végeztük el, élőláncot alkotva. A program végén a Könyvtártudományi Szakkönyvtár is bemutatkozott, így a diákok saját szemükkel láthatták, mi fán terem és mit is csinál a könyvtáros.

Részt vettünk az OVIMoR (Online vezetői információs és monitoring rendszer) kialakításában és tesztelésében is, amely lehetővé teszi, és jelentős mértékben megkönnyíti a projekt pontos dokumentálását.

Foglalkoztunk a három ütemben beérkező mintaprojekt pályázatok formái, valamint szakmai ellenőrzésével, bírálatával is. Erre olyan konzorciumok pályázhattak, amelyben a Cselekvő közösségek projektben érintett valamennyi terület, így a könyvtár is, aktív feladatokat vállal a civil szervezetekkel való együttműködésben.

Csatlakoztunk a Baptista szeretetszolgálat által szervezett cipősdoboz akcióhoz is, melynek keretében az adventi időszakban gyűj-

tőpontként fogadjuk a gyerekek számára összeállított ajándékcsomagokat. Reméljük, hogy néhány rászoruló gyerek ünnepét szebbé tehetjük!

A hazai és nemzetközi tanulmányutak megszervezése során igyekeztünk kiemelni a könyvtári joggyakorlatokat, amelyek követendő példaként szolgálhatnak, felkeltethetik a társadalom érdeklődését, valamint olyan innovációkat tartalmaznak a könyvtári területen, amelyek motiválhatják, segíthetik, inspirálhatják az érdeklődőket.

A gamifikációs felület kidolgozásában is hatékonyan képviseltük a könyvtári területet, a társada-

lomban élő sztereotípiák ledöntését és a könyvtárakkal kapcsolatos, hiteles információk átadásának innovatív lehetőségét tartva szem előtt.

Végezetül megkezdjük a 2018 őszére, Debrecenbe tervezett nemzetközi konferencia szervezését, melynek fókuszába a könyvtár, a könyvtár társadalmi, közösségépítő szerepe kerül. A nyitó előadást a Kultúra 3.0 koncepció kidolgozója, Pier Luigi Sacco fogja tartani, aki nem csak a könyvtárak, de a múzeumi és a közművelődési szektor számára is releváns életműve tapasztalatait osztja meg majd velünk.

DR. TÜSKE LÁSZLÓ – Orientalista, könyvtáros, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem könyvtár-arab szakán diplomázott, doktori fokozatot 2001-ben szerzett. 1992-től 2002-ig az OSZK Tájékoztatási és Olvasószolgálati Főosztályának főosztályvezető-helyettese, 2002 és 2012 között a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Arab Tanszékének oktatója és az Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézetének kutatója. 2012-től 2014-ig a Balassi Intézet kairói Magyar Kulturális Tanácsosi Hivatalát igazgatta. 2014. augusztus 13-án kapott megbízást az OSZK főigazgatói posztjának betöltésére. Az európai arabistákat és iszlámkutatókat tömörítő Union européenne des arabisants et islamisants és a Magyar Tudományos Akadémia Orientalisztikai Tudományos Bizottságának tagja.

Művelt és cselekvő közösségek

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” és a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében meghirdetett „A helyi identitás és kohézió erősítése” programok kiegészítik, egymásra épülve fejtik ki a hatásukat. A két program közötti kapcsolatról, az eddigi eredményekről, Lukács Lászlóval, a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projektmenedzserével beszélgettünk.

Kalmár Erika: A Cselekvő közösségek projekt a félidejéhez érkezett. Mint kiemelt projektnek az is a feladata, hogy szakmai, módszertani támogatást nyújtson azoknak az önkormányzatoknak, amelyek pályázatot nyújtottak be a TOP 5.3.1.-16. valamint a TOP 6.9.2.-16. „A helyi identitás és kohézió erősítése” programra. Az utóbbi pályázatokat 2017 márciusában írták ki. Milyen eddigi eredményekről lehet beszámolni?

Lukács László: A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás kiemelt projektünk szervesen kapcsolódik a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében meghirdetett „A helyi identitás és kohézió erősítése” (TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16) című felhívásokhoz. A TOP-pályá-

zatok célja a települések, településrészek, térségek közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése. Ehhez ad a pályázóknak szakmai-módszertani támogatást a Cselekvő közösségek projekt az országos kulturális közösségfejlesztő mentorhálózattal együttműködve.

A TOP pályázatok kihirdetése részben, a beadási időszakok tekintetében pedig jelentősen eltérő ütemezéssel valósultak meg a megyék és a megyei jogú városok körében. Átlagosan, területi lebontásban mintegy 1 Mrd forint keretösszegeből támogatott pályázatok, amelyek konzorciumi együttműködésben jelentek meg, a pályázók 50-55 millió forintot kaptak vagy fognak majd kapni pályázatonként. Ezen

belül is változó sürgősséggel, de a várható TOP pályázatokat nagyrészt már elbírálták, többségük a szerződéskötésen is túl van, és elkezdték a helyi identitást megerősítő projektjük megvalósítását, amely 3-4 éven keresztül tart majd.

Az ún. „standard” eljárásban érintett TOP-pályázók esetében szeptemberig mindenképpen döntés születik, és akkorra teljessé válhat a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” kiemelt projektünk és a TOP pályázatok közötti együttműködés. Lényegében az eddig elvégzett előkészítő, felkészítő, tájékoztató tevékenységünk csúcspontjához érkezünk majd, amire érdemes lesz támaszkodni, hivatkozni és a felajánlott segítségünket tartósan igényelni.

K.E.: Az önkormányzatokra és a megyei jogú városokra kiírt TOP-os pályázat egyik alapfeltétele volt, hogy kapcsolódjanak a Cselekvő közösségek programhoz. A projekt számos szakmai-módszertani segédlete közül melyeket veszik leginkább igénybe az önkormányzatok?

L.L.: A Cselekvő közösségek kiemelt európai uniós projektünk már 2016 szeptemberében elindult a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit

Közhasznú Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumi együttműködésében.

A rendszerváltás óta eltelt időszakra visszatekintve, ez az első alkalom, hogy a három nemzeti kulturális intézményrendszer – a muzeális, a közművelődési és a könyvtári – közösen vesz részt egy, a társadalmi szerepvállalás erősítését szolgáló programban. A kulturális terület három országos szakmai központja közösen dolgozik azon, hogy a közösségfejlesztés eszközeivel növeljék a társadalmi aktivitást, a közösségi szerepvállalást, az intézmények nyitottságát és hozzájáruljanak az esélyegyenlőség erősítéséhez.

Többnyire jók a tapasztalataink, a megyei találkozókon, képzéseken, konferenciákon megforduló önkormányzati vezetők, a végrehajtásban érdekelt felelős szakemberek visszajelzéseiből kiderült, hogy az elismert szakértők és szakmai szervezetek bevonásával kidolgozott kulturális közösségfejlesztő modellek hasznosak a helyi közösségekkel foglalkozó kulturális szakemberek számára.

A Cselekvő közösségek projektben dolgozó szakmai vezető

tők irányításával egyébként hat módszertani útmutató készült el, amelyek a kulturális közösségfejlesztési folyamatok tervezésének, megvalósításának, valamint mérésének, értékelésének alapját adják. Az útmutatók segítséget nyújtanak az intézményi önkéntesség továbbfejlesztéséhez, az esélyegyenlőség növeléséhez, valamint ahhoz, hogy a kulturális intézmények nyitottabban, a helyi közösségek aktív bevonásával működjenek. Minden útmutatónk, szakmai előadás és képzési tananyag elérhető a honlapunkról.

K.E.: Hogyan kapcsolódik be a mentorhálózat az önkormányzatok közösségépítő, -fejlesztő munkájába?

L.L.: A Cselekvő közösségek kiemelt projekt céljainak megvalósítása érdekében országos mentorhálózat épült ki, amely 2017 tavaszán kezdte meg működését. A mentorhálózat tagjai először egy 120 órás „Felkészülés a kulturális közösségfejlesztő mentori feladatokra” című képzésen vettek részt, ahol elsajátították azokat az ismereteket, készségeket, amelyek alkalmassá teszik őket a hatékony munkára.

Az ország 18 megyéjében működik mentoriroda, és több mint 70 mentor támogatja a helyi közösségfejlesztő folyamatokat országsszerte. Keresik és kutatják az együttműködés minden területét érintő közösségfejlesztő kezdeményezéseket, de a viszonyosságot is tapasztaljuk a mentorainkkal kapcsolatban, akik a helyi vezetőkkel és szakemberekkel egyaránt szót tudnak érteni, és nem csak azért, mert kötelező a velünk való kapcsolat.

A kulturális közösségfejlesztő mentor kapocs a közösségek, az intézmények és a települések között. A mentorok segítik a helyben lakók és a kulturális intézmények szorosabb és hatékonyabb együttműködését, a közösségek aktívabbá válását. Továbbá a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) nyertes településeinek, közösségeinek nyújtanak szakmai támogatást a közösségfejlesztői folyamatok elindításában és megvalósításában. Erről külön megállapodást is kötünk a nyertes pályázókkal.

K.E.: Hogyan tudja a Cselekvő közösségek projekt segíteni, támogatni azokat az önkormányzatokat, amelyek nem nyertek TOP forrást?

L.L.: Aktuális téma, mert tavaly és idén is megvalósult Közösségek Hete csaknem kilencszáz programot kínált országsszerte május második hetében. A helyi közösségi kezdeményezések, ötletek és együttműködések, az aktív szerepvállalások népszerűsítése állt a rendezvénysorozat középpontjában. A közösségek országsszerte sokszínű, ötletes programokat valósítottak meg – sokan tovább gondolva a témahét üzenetét –, és a helyi erősségekre, jellegzetességekre fókuszálva, látványosan mutatkoztak be. Hagyományteremtő szándékkal indultak el új rendezvények, családi napok, szakmai találkozók, közösségerősítő műhelynapok. Ezekhez a programokhoz anyagi támogatást nem kaptak, valóban civil és önkéntes eseményekről beszélhetünk, jelentős sajtóérdeklődés mellett.

Mindemellett, 54 társadalmisítottan működő kulturális intézményt fogunk segíteni, továbbá 420, a közösségi fejlesztésekkel

kapcsolatos képzéseken részt vevő kulturális intézményben dolgozó szakembert is kiképzünk a megújított szakmai elvárásoknak és a kulturális törvénynek megfelelően.

K.E.: *Korábban említette, hogy keretmegállapodást kötnek az önkormányzatokkal. Hogyan valósult ez meg, milyen eredményeket értek el az országos kulturális intézményrendszer felkészítésében, a közösségfejlesztési folyamatok támogatásában?*

L.L.: A Cselekvő közösségek kiemelt projektünk közvetlen célcsoportját a közösségfejlesztési folyamatokat elindítani kívánó civil, egyházi és egyéb szervezetek, önkormányzatok, intézmények és azok munkatársai, továbbá a kulturális intézmények és munkatársai, a projekt képzéseiben részt vevő személyek, illetve a közösségfejlesztő mentorok jelentik.

A megállapodásban fontos kiemeltetést kap a közösségfejlesztési folyamat elősegítése, mert a

partnerségi együttműködést (közösségi tervezést) a mentoraink a helyszínen nyomon követik, szakmailag-módszertanilag támogatják. Ehhez a fogalomtárat is meg kellett újítani, amit a módszertani útmutatók is tartalmaznak. A szakmai tapasztalatok összegzéséhez folyamatos mérés és kutatás társul.

Persze időt kell szánni a kulturális intézményrendszer felkészítésére, a közösségfejlesztési folyamatok támogatására, közösségi kezdeményezések befogadására, önkéntességi tevékenységek adaptációjára, valamint a projekt eredményeinek fenntartására, valamint képzésekkel, országos és nemzetközi szakmai konferenciák, tanulmányutak, szakmai találkozók lebonyolításával kapcsolatban is. Minden eredményünket díjmentesen közreadjuk honlapjainkon, kiadványainkban és a Wiki-felületen.

K.E.: *Melyek a még előttünk álló másfél éves időszak legfontosabb feladatai?*

L.L.: Minden szempontból félidős helyzetben vagyunk. A Cselekvő közösségek projektünk jelenleg érvényes fizikai zárásáig, 500 településen valóban működő, cselekvő, a helyi érintettek számára megbecsült kulturális tevékenységet önként vállaló kulturális közösség, mintaprogram segítése az alapvető célkitűzés.

Ennek érdekében, minden rendelkezésünkre álló erőforrást mozgósítunk a képzéseink, konferenciáink, tanulmányutak, kiadványaink, személyes szakmai-módszertani közreműködésünk terén. A projekt szakmai, szakpolitikai beágyazódásának megteremtése érdekében, az 1997. évi CXI. törvény alapján – amit tavaly előnyösen módosítottak –, mindenképpen a kulturális alapellátás részeként képzeljük el az EFOP 1.3.1 kiemelt projekt sikeres végrehajtását és annak lehetséges folytatását.

A magunk részéről lelkiismeretesen, tisztességesen elvégezzük feladatunkat. A Cselekvő közösségek projekt által szakmailag segített *közösségfejlesztési folyamatok fenntarthatóságának* érdekében kiemelt érdekünk az intenzív együttműködés – a kormányzat, 500 önkormányzat és helyben ténylegesen cselekvő kulturális közösségeink számára egyaránt –, amelynek stratégia célja, hogy a Cselekvő közösségek projekt feladatellátása mind az állampolgárok, mind a döntéshozók számára ismert és elfogadott legyen.

Erre azért is van szükség, mert a TOP-ból finanszírozandó identitáserősítő programok idén indulnak csak el, időtávjuk 3-4 év, a Cselekvő közösségek kiemelt projektünk viszont 2019. szeptember 15-én lezárul, így a lényeges és személyes közreműködésünk

nélkül kellene majd megoldani a TOP-projektek területi végrehajtását. A példaszerű, de sajátos együttgondolkodás eredménye akkor válhat tartóssá, ha ez a folyamat nem szakadna meg a kulturális közösségfejlesztés szakmai-módszertani ismeretek gyakorlatával, ezért minden köz-

reműködő érdekében áll, hogy mielőbb legyen döntés és további forrásbevonás a Cselekvő közösségek projekt folytatására.

A kiszámíthatóság és a tervezhetőség a legnagyobb kincs honfitársaink életében, a közösségi művelődésben és a magyar társadalom jövőképeben is.

KALMÁR ERIKA – A Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán szerzett tanári diplomát magyar-országi szakon. A Bálint György Újságíró Akadémián 1998-ban szerzett felsőfokú újságírói szakképzést, 2013-ban pedig képességfejlesztő tréneri képzést. Hosszú évekig gazdasági újságíróként dolgozott Debrecenben a megyei napilapnál, illetve Hajdú-Bihar megyében számos szervezetnek, vállalkozásnak végzett PR-kommunikációs-marketing és rendezvényszervezői tevékenységet. Az utóbbi tíz évben részt vett több Európai uniós projekt megvalósításában, illetve tapasztalatokat szerzett közbeszerzési eljárások menedzselésében és nemzetközi kiállítások szervezésében lebonyolításában.

LUKÁCS LÁSZLÓ – Projektmenedzser, az EFOP 1.3.1 kiemelt projekt vezetője. Népművelő-pedagógus szakon diplomázott Szegeden, továbbá szociálpedagógia-néprajz, kulturális menedzser képzésekben vett részt. 1992-től komplex kulturális intézményeket vezetett 2006-ig, majd alpolgármester Kiskunhalason, megyei közgyűlési tag 2010-ig, ezt követően országgyűlési képviselő, kulturális szakpolitikus 2014-ig. Klasztermenedzser, számos civil szervezet és közösségfejlesztő program vezetője, közhasznú kiadványok, újságok szerkesztője. Uniós projektek megvalósítójaként, valamint kulturális intézményvezetői, szakpolitikusként szerzett tapasztalatokkal elősegíti a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt teljesítését.

Gyorsjelentés kutatásokról

Monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt keretein belül.

Bevezetés

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” – EFOP-1.3.1.-15-2016-00001 projekt olyan átfogó célok mentén fogalmazódott meg, mint a társadalmi szerepvállalás növelése a fejlesztésbe bevont településeken, továbbá a kapcsol-

atok további építése a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és lakosai között. A közművelődési, könyvtári és múzeumi intézmények klasszikus alapfeladataik mellett, sajátos eszközszerük alapján, képesek az eddigieknél még tudatosabban bekapcsolódni a közösségfejlesztés folyamataiba. Nagyon fontosnak gondoljuk a társadalmi és kulturális tőke megjelenésének és erősödésének segítését a település közösségeiben és kulturális intézményeiben is. Ezt korábbi tanulmányainkban részletesen is kifejtettük.¹ A projekten

belül mindezen folyamatok figyelemmel kísérésére, dokumentálására, empirikus adatainak feltárására, a tapasztalatok összegzésére és az innovatív fejlesztő javaslatok megfogalmazására szolgálnak a monitoring és kutató-fejlesztő tevékenységek. A projekt folyamán összesen hét kutatás valósul meg, melyeket röviden az alábbiakban mutatunk be.²

Kulturális intézmények reprezentatív felmérése

A kutatás célja országos helyzetkép feltárása a kulturális intézmények lokális szintű közösségi beágyazottságáról. A vizsgálatban fontos alapkérdésekre keressük a választ. Milyen módokon és milyen mértékben tudnak a helyi lakosok és közösségek hatást gyakorolni a kulturális intézmények tevékenységére? Milyen mértékben és formában veszik figyelembe az intézmények a helyi lakossági és közösségi igényeket, milyen eszközökkel segítik elő a lokális

- 1 Dr. Juhász Erika – Sotkóné Máté Krisztina – Poni László: Társadalmi és kulturális tőke – válságok és folyamatok. Szín – Közösségi Művelődés 22/2. 2017. július.; Poni László: Közösségi Művelődés és a tőkeelméletek. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2014. évi 1. sz. <http://kultuszemle.nmi.hu/1-szam/hazai-tudomanyos-muhely/ponyi-laszlo-kozmuvelodes-es-tokeelmletek>. 2018. 05. 17. 17.29.
- 2 A kutatások megrendelője az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. A kutatásokat az NMI Művelődési Intézet Nkft. Kiemelt Programok Igazgatósága Cselekvő közösségek projekt kutató-fejlesztő csoportja koordinálja. A kutatási tevékenységben részt vesz a projekt konzorciuma, amelynek tagjai a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft., valamint az Országos Széchényi Könyvtár. Köszönöm kollégáim Kuthy-Megyesi Judit és Juhász-Nagy Ibolya értékes megjegyzéseit a cikk írása során.

közösségek megerősödését? Fontos annak vizsgálata is, hogy milyen mértékben jelenik meg az önkéntesség és az esélyegyenlőség az intézmények működésében. A kutatás kiinduló pontja volt a reprezentativitás biztosítása, vagyis az, hogy a mintában szereplő intézmények összességében, főbb tulajdonságaikban tükrözzék a kulturális intézmények sajátosságait. Az adatfelvételben elsősorban a projekt kulturális közösségfejlesztő mentorai működtek közre. Az empirikus vizsgálat előkészítéséhez és lefolytatásához a 2015. évi kulturális statisztikában álltak rendelkezésre adatsorok. A reprezentatív minta és a kutatási célok elérésének biztosításához többszörösen rétegzett mintavételi eljárást használtunk. A felhasznált kérdőív változóinak vizsgálatánál, a komparativitás, a több szempontú megközelítés és elemzés érdekében, a kulturális intézmények kiválasztását és vizsgálatát településtípusonkénti és megyei összehasonlításban is elvégeztük. A mintavételnél mindezeket figyelembe véve alakítottuk ki a három szakterület alapsokaságára

vonatkozó százalékos arányokat és számokat.³ A felmérés 2017 júniusa és szeptembere között zajlott, összesen 1.125 db adatfelvétel valósult meg. Az adatok tisztítása, az alap- és kereszttablák elkészítése befejeződött, az adatok szakterületi szintű elemzése jelenleg is zajlik.

A mentorhálózat működésének monitoringja

A kvalitatív kutatási feladat célja egyrészt a projektben foglalkoztatott kulturális közösségfejlesztő mentorok tevékenységének, másrészt a mentorhálózat működésének értékelése. A vizsgálatra településenként átlagosan 4 szereplő megkérdezésével kerül sor. A kutatási feladat lehetővé teszi az érintett partnerek elégedettségének vizsgálatát is. A mentorok munkájának mérése két ütemben történik, először a kezdeti kapcsolatépítés eredményességének vizsgálatával, majd a településen végzett tevékenységük monitorozásával.⁴ Az online kérdőíves

felmérésben részt vevők, a mentorok által felkeresett személyekről vezetett munkanaplók alapján kerültek kiválasztásra. A kérdőívet az első körben összesen 237 személy töltötte ki. Az első körös kutatás lezárult. A második körös kutatás előkészítése jelenleg is zajlik.

Kulturális közösség-szervezés gyakorlata (hatásmérés, hatásvizsgálat) kontrollcsoport-vizsgálattal

A kutatás célja a kulturális közösség-szervezési folyamat hatásának mérése a projekt utolsó harmadának időszakában a kulturális intézményekben. A vizsgálat a Cselekvő közösségek projekt tevékenységeinek hatását kutatja az intézményekben online kérdőíves felméréssel. A kutatásra egy alkalommal kerül sor 2019. január 1. – március 31. között. Mintaként 1200 intézmény szolgál majd.

3 A 2015. évi statisztikai adatok alapján az alábbi mintavételt alkalmaztuk a 3 intézménytípus vonatkozásában. Közművelődési intézmények: alapsokaság: 3429 intézmény; a kutatásban részt vevők száma: 498; mintavételi arány: 14,5%. Könyvtár: alapsokaság: 3370; a kutatásban részt vevők száma: 446; mintavételi arány: 13%. Muzeális intézmények: alapsokaság: 713; a kutatásban részt vevők száma: 283; mintavételi arány: 39,69%. Alapsokaság összesen: 7512, ebből 1227 intézményt terveztünk a kutatásba bevonni.

4 1. alkalom 2017. szeptember 1. – december 31.; 2. alkalom 2018. szeptember 1. – december 31.

Kulturális intézmények társadalmiasítása (hatásmérés, hatásvizsgálat) kontrollcsoport-vizsgálattal

A kutatás célja a kulturális intézmények társadalmiasítási folyamatának hatásmérése kontrollcsoport bevonásával. A kutatás 54 közművelődési, könyvtári és múzeumi intézményt mér fel, amelyek a projekt folyamán a társadalmiasítás módszertanát alkalmazzák.⁵ A kutatás két szakaszból áll. Az előmérés alkalmával, a bevont intézmények mellett, további olyan 54 intézmény egyszeri vizsgálatára kerül sor, amelyek kontrollcsoportként nem alkalmazzák a szakmódszertant. Az előmérés alkalmával a kutatási eszköz dokumentumelemzés, amelynek keretén belül a közművelődési, könyvtári és múzeumi szervezetek legfontosabb alapküldetéseiket kerültek górcső alá. Az utómérés részben dokumentum-

elemzés, részben intézményvezetői interjúk segítségével történik majd a bevont és a szakmódszertant alkalmazó intézmények körében.⁶ Az első körös felmérés lezajlott.

Kutatási jelentés kvalitatív kutatás eredményeiről

A projekt mentorai a közösségfejlesztői folyamatban érintett települések véleményformálóival strukturált interjú módszerével végeznek felmérést. Mintanagyságuk településenként átlagosan 7 fő. A vizsgálat a közösségfejlesztési folyamatba bevont 360 településen 3 körben zajlik.⁷ A kutatás célja összegző kutatási jelentések készítése a beavatkozási helyszínen meginduló közösségfejlesztési folyamatok eredményeiről. A mentorok a strukturált interjúk révén, előre megadott szempontrendszer alapján, településenként készítik a jelentéseket. Ezekből az online rögzített és strukturált interjúkból,

illetve mentori jelentésekből készül egy-egy összesítő kutatási jelentés a projekt időszakában 3 alkalommal. A vizsgálat első köre jelenleg is zajlik a közösségfejlesztési folyamatokba bevont településeken. A tervek szerint 6300 db kérdőívet és 1080 mentori jelentést dolgozunk majd fel az összegző tanulmányban.⁸

Lakossági megkérdezés

A vizsgálat a közösségfejlesztési folyamatba bevont 360 településen, a település lakosságának arányában, a 18 éven felüli lakosságból kétszer 15.000 fős mintát kérdez le a folyamat elején és a végén.⁹ A kutatás a projekt során elinduló folyamat lakossági oldalt érintő hatásainak mérésére irányul, célja az elinduló innovatív folyamatok bemutatása a lakosság és a települések vezetői részére. A lakossági kérdőív felvétele mindkét körben azonos adatfelvételi módszerrel történik, a lekérdezés első üteme jelenleg is zajlik.

5 Beke Márton (szerk.): Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése. Módszertani útmutató. 2017. március 31. https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_tarsadalmiasitas_20170331.pdf. 2018. 05. 17. 17.43.

6 Előmérés: 2017. október 1. – 2018. február 14.; utómérés: 2019. január 1. – március 31.

7 1. alkalom 2018. január 1. – június 31.; 2. alkalom: 2018. október 1. – december 31.; 3. alkalom: 2019. március 1. – április 30.

8 A vizsgálatot a közbeszerzési pályázaton nyertes Kutatópont Piac- és Véleménykutató Kft. bonyolítja.

9 1. alkalom 2018. január 1. – augusztus 31.; 2. alkalom: 2019. január 1. – április 31.

Delfi jövő- és trendkutatás

A vizsgálat célja a közművelődés, a múzeum és a könyvtár területeihez kapcsolódóan a jövőbeli várható szakmai trendek kutatása hazai és európai szinten. A felmérés ezt statisztikai tendenciák felvázolásával, döntéshozói és szakértői interjúkkal, jövőkutatósi eredmények adaptálásával éri el. A vizsgálat a szakterületekre vonatkozóan három körben 2017. október – 2018. június 30. közötti időszakban valósul meg. Az elvárások szerint, szakterületenként legalább 10-10-10, összesen 30 hazai, valamint 7 országból legalább 4-4-4, összesen minimum 28 nemzetközi kulturális szakember vesz részt a vizsgálatban. A folyamatban a kommunikáció kötött rend szerint zajlik, többfordulós írásos formában magyarul és angolul. A kérdőívek felvétele 3 körben történik, ezt követi a rögzítés, a feldolgozás és végül az elemzés.

Összegzés

Terveink szerint a fent részletezett kutatások segítségével aktuális, megbízható, érvényes adatsorokat és azokból nyert következtetéseket kapunk a szűkebb értelemben vett kulturális intézményrendszer társadalmi hasznosságáról, a helyi társadalomba való beágyazottságáról, az intézmények és a civil közösségek együttműködésének mértékéről. Vizsgálni fogjuk azt is, hogy a közművelődési, könyvtári és múzeumi terület milyen szakmai jövőképet fogalmaz meg saját magáról a 21. századi európai társadalmakban. Reméljük, a ku-

tatásokkal kapcsolatos összegző jelentések a szakmai nyilvánosság elé kerülve, segítik majd a kulturális szakmában zajló társadalom- és közösségfejlesztési folyamatokat, megalapozzák a szakmai innovációkat, lehetőséget adnak további szakmai diskurzusok és kutatások folytatására. Azt is gondoljuk, hogy a vizsgálatok reális korszakot festenek majd fel a 21. század elején működő kulturális intézményekről, az azokban folyó tevékenységekről, a kulturális társadalmiasítási folyamatok jelenlegi állapotáról.

Források

Dr. Juhász Erika – Sotkóné Máté Krisztina – Ponyi László: Társadalmi és kulturális tőke –

válságok és folyamatok. Szín – Közösségi Művelődés 22/2. 2017. július.

Ponyi László: Közösségi Művelődés és a tőkeelméletek. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2014. évi 1. sz. <http://kultszemle.nmi.hu/1-szam/hazai-tudomanyos-muhely/ponyi-laszlo-kozmuvelodes-es-tokeelmletek>. 2018. 05. 17. 17.29.

2015. évi kulturális statisztikai adatok. <http://kultstat.emmi.gov.hu>.

Beke Márton (szerk.): Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése. Módszertani útmutató. 2017. március 31. https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_tarsadalmiasitas_20170331.pdf. 2018. 05. 17. 17.43.

Dr. PONYI LÁSZLÓ – Kutató-fejlesztő munkatárs közművelődési területen a Cselekvő közösségek projektben. Történelem, népművelés, filozófia, igazgatás-szervező szakokon szerzett diplomát. Mintegy két évtizede tanít a felsőoktatásban. Közművelődési szakértő, a Közművelődési Akkreditációs Bizottság tagja, az Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájának doktora. Kutatási és érdeklődési területe: kultúra és közigazgatás, kisebbség és közművelődés, roma közösségi házak, mozgóképkultúra. A Nagycsaládok Egri Egyesületének elnöke, a Heves Megyei Népművelők Egyesületének tagja.

Társadalmiasítás

Lehetőség vagy erősség?

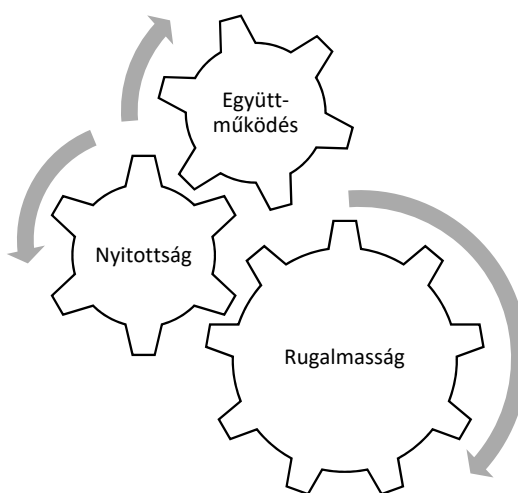
Mi az, hogy társadalmiasítottan működő kulturális intézmény?

Minden közintézményre igaz: akkor végezheti munkáját jól, ha mélységében ismeri azoknak az embereknek az igényeit, szükségleteit, akiket szolgálni hivatott. Ezt akkor érheti el, ha a kiszolgáláson túlmutató kapcsolata van az emberekkel: párbeszédben van velük, szorgalmazza, hogy elmondják igényeiket, ötleteiket, elvárásaikat. Fontos azonban, hogy a kérdésekre adott lakossági válaszokra reagáljanak is az intézmények: tevékenységüket úgy alakítsák, hogy abban legyen tere, helye a megfogalmazott igényeknek, felvetett ötleteknek.

A közösségi művelődési intézmények egyik erőssége, hogy tevékenységük által – a kulturális értékek megismertetése, egyirányú közvetítése mellett – lehetőséget biztosíthatnak az alkotásra, a kulturális, de emellett a közösségi, állampolgári részvételre is. A közösségi művelődési intézmények tehát – amennyiben jól végzik

munkájukat – alapértelmezetten kétirányú kapcsolatban állnak a polgárokkal. Hiszen nem pusztán helyet adnak pl. egy színjátszó csoportnak, alkotókörnök, fiatalokból álló rockzenekarnak, a kertbarát egyesületnek vagy a startup-jelenség iránt érdeklődő fiataloknak, hanem a színjátszók és a zenekar fellép a rendezvényeken, az alkotókör kiállít, a kertbarátok közösségi kertet működtetnek az intézmény udvarán, a fiatalok pedig az

intézmény falai között bontogatják vállalkozói szárnyaikat. Sőt, számtalan példa van arra, hogy a közösségi művelődési intézményekben olyan programok, események valósulnak meg, amelyeket a helyi polgárok kezdeményeznek: a gyermekével otthon lévő édesanya ringató klubot indít, a világot az előadásorozatot tart, az építész-hallgató raklaptábor szervez. És folytathatná a sort a végtelenségig.

1. ábra

A társadalmiasított működési mód egyes összetevői (saját szerkesztés)

A közösségi művelődési intézmények számára tehát alapértelmezetten adott a lehetőség: a helyi polgárokkal együttműködve véghezvük munkájukat – teret, eszközt, kapcsolatokat, szakértelmet biztosítva számukra. A kérdés az, hogy e lehetőséggel ki, mennyire él? Engednek-e az intézmény munkatársai annak a csábító szakmai tévhitnek, miszerint azért van diplomájuk, hogy tudják: mit és miként kell a helyi polgárokért tenniük. Vagy inkább úgy gondolják, hogy saját művelődésük tárgyában a helyi polgárok a legbölcsebbek, saját igényeiket, szükségleteiket ők maguk ismerik a legjobban. És szakértelmük egyrészt arra szolgál, hogy jártasak legyenek az adott igények, szükségletek kielégítése megannyi módjában, másrészt pedig, hogy kompetenssé, cselekvővé tegyék a polgárokat saját ügyeikben. Ha elcsábulnak, akkor alá- fölérendelt viszonyok jönnek létre, amelyek lehetetlenné teszik a helyi polgárokkal való eredményes és fenntartható együttműködést. Ha viszont partnernek tekintik őket, elhiszik és tudatosan törekszenek arra, hogy a polgárok ne szolgáltatások

megrendelőiként, hanem tevékenységek cselekvő résztvevőiként legyenek jelen intézményükben, akkor már remélhető a hosszútávú együttműködés.

Ahhoz azonban, hogy ez az együttműködés a legtöbb ember számára megfelelő legyen, értékelni is kell azt: mi volt jó, illetve mi és miként változzon a jövőben. És persze tervezni is közösen érdemes: kinek mi a szándéka, érdeklődése, érdeke és mindezek megvalósítása érdekében ki mit szeretne, tudna, fog tenni.

Mi az tehát, hogy társadalmiasítottan működő kulturális intézmény? Egyrészt az, ami a fentiekben olvasható. Azaz, ha egy intézmény tevékenységeinek meghatározásába, megvalósításába és értékelésébe a települése, településrésze polgárait tevékenyen bevonja. Ezt számos közösségi művelődési intézmény meg is teszi. Ki többször, ki kevesebbszer, ki több ügyben, ki kevesebben működik együtt a polgárokkal. Ez azonban csak az egyik kritérium. Ugyanilyen fontos azonban, hogy mindez nyitottan és átláthatóan valósuljon meg. Azaz oly módon, hogy ha valaki csatlá-

kozni szeretne az együttműködők köréhez, akkor erre legyen lehetősége és ennek módjáról információja. E nyitottság és átláthatóság egyik módja, hogy a közös tervezés, cselekvés és értékelés rendszerét az intézmény rögzíti a működést szabályzó dokumentumaiban. És persze nem felejt el e dokumentumokat a polgárok számára elérhetővé tenni, és ha szükséges – mert annak nyelvezete bár jogilag pontos, de nem közérthető –, „le is fordítani” számukra.

Fontosnak tartom hangsúlyozni: a társadalmiasítottan való működés mikéntjének dokumentumokba való foglalása nem önmagáért való cél. Sőt, nem csupán a nyitottságot és az átláthatóságot szolgálja. Hanem azt is, hogy az ekként való működésünk tudatosabb legyen. Hiszen bármennyire is része – illetve része kell legyen – munkánk, hogy az intézményünkbe betérőktől, rendezvényeink résztvevőitől vagy településünkön mindennapi ügyeinket intézve, járva-elve tevékenységeinkről spontán visszajelzéseket kérünk az emberektől, az így kapott információ bizonyosan nem lesz teljes. Pél-

dául azért sem, mert így nagy valószínűséggel csak azokkal kerülünk kapcsolatba, akikkel szimpatikusak vagyunk egymásnak. Vagy épp fordítva: az örök elégedetlenkedők találnak meg minket. Fontos tehát, hogy tudatosan tervezzünk és értékeljünk, vonjunk be partnereket, annak érdekében, hogy a lehető legtöbbek véleménye, szándéka eljusson hozzánk.

Miért jó ez nekem, kulturális szakembernek?

A fenti kérdés akár hangozhatna ekként is: miért bajlódjak mindezzel, amikor már a most meglévő feladataimmal is alig bírok? Hát, mert így mindennel könnyebben lehet majd boldogulni – hangozhat az egyik lehetséges válasz. De vannak még egyéb érvek is. A Cselekvő közösségek projekt társadalmiasítással kapcsolatos feladatai körében elkészített módszertani útmutató első változatában¹ az alábbiak szerint érvelünk a társadalmiasított működési mód mellett:

- „újabb és újabb egyéneket, közösségeket érünk el, ezáltal egyre szorosabb szálakkal kötődhetünk a helyi közösségekhez, mélyebben részévé válunk a településünket átszövő közösségi, szervezeti hálónak, illetve mind mi magunk szakemberként, mind tevékenységeink kilépnek intézményünk falai közül,
- terepet, lehetőséget biztosítunk ahhoz, hogy az emberek számos élethelyzetben kipróbálják önmagukat, ezáltal – saját és munkatársaink tevékenysége mel-

- lett – intézményünk egésze is a közösségfejlesztés eszközévé válik, ezzel is hozzájárulva ahhoz, hogy településünk lakosai aktív, cselekvő, résztvevő polgárként éljenek, élhessenek,
- bővül mindazok köre, akik tanácsaikkal, kéréseikkel, segítő aktivitásukkal, egy esemény vagy egy hosszabb folyamat teljes körű megvalósításával, illetve megannyi más módon színesítik, támogathatják intézményünk mindennapjait,
- beszélgetve, társalogva a lakosokkal, együttműködve közösségeikkel megismerjük, mire van szükségünk, mit lenne fontos értük, de leginkább velük közösen tenni, mindezek eredményeképpen egyre fontosabbak leszünk számukra, hiszen abban és úgy szolgáljuk őket, amiben és ahogyan azt igénylik.” (Beke et al 2017)

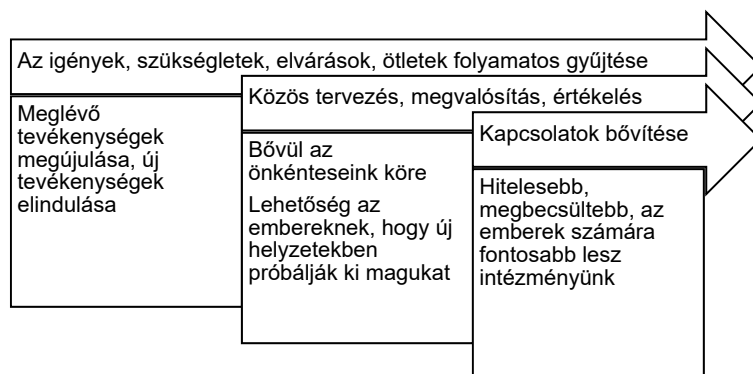
A fenti, általános jellegű előnyök mellett azonban van egy másik szempont is: a már megvalósult és a jövőben várható jogszabályi változások. A megújult-megújuló jogszabályi környezet ugyanis valószínűleg kötelezővé teszi a közösségi

művelődési intézmények számára a társadalmiasított működési módot.

Egyrészt a kulturális törvény² tavalyi módosításának egyik legjelentősebb pontja, hogy a jogszabály kimondja: a „köz művelődési intézmény és a közösségi színtér (...) működése a közösségek öntevékenységen alapul, és azt ösztönzi, tevékenységét a közösségek érdeklődése, igényei és szükségletei alapján végzi, tevékenységének tervezésébe, értékelésébe a közösségeket bevonja”³.

Az idézett jogszabályi szöveg második részéről (érdeklődés, igények, tervezés, értékelés) a fentiekben bár bővebben szóltam. Itt az első részre hívom fel a figyelmet.

Mit is mond ki a jogszabály? Nem kevesebbet, mint azt, hogy intézményünk működésének alapja – azaz amiért, amitől létezni jogosult, és amely minden aktivitásának kiindulópontja – az a közösségek öntevékenysége. Azaz nem a fenntartó iránymutatásai, az intézményvezető tervei vagy a munkatársak szakmai önmegvalósítási szándékai a meghatározók és elsődlegesek, hanem a helyi polgárok aktivitása.

2. ábra

A társadalmiasított működési mód intézményi haszna (saját szerkesztés)

1 Beke Márton (szerk.): Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése - Módszertani útmutató. Budapest-Szentendre, 2017, Cselekvő közösségek projekt. https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_tarsadalmiasitas_20170331.pdf (utolsó letöltés: 2018. május 19.)
 2 A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a köz művelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (Kultv.)
 3 Kultv. 77. § (3) b) pont

Nem vitatom persze, hogy a fenntartó határozhat meg prioritásokat – hiszen ezt a közművelődési rendelet keretében meg is kell tennie. És azt sem, hogy az intézmény vezetője kell rendelkezzen tervekkel – hiszen akkor jó egy vezető, ha nemcsak az évenkénti munkatervet készíti el, hanem stratégiai elképzelési is vannak. Továbbá azt sem vitatom, hogy a legmélyebb alázattal végzett közösségi művelődési munka is csak akkor adhat örömet, ha abban magunk is kiteljesedünk. Mindezek azonban csak annyira lehetnek befolyással egy közösségi művelődési intézmény vagy egy közös-

ségi Szintér működésére, ameddig nem sérül az az elv, miszerint annak „működése a közösségek öntevékenységen alapul”. Illetve, ha már/még nem ez a helyzet, akkor azt kell szolgálják, hogy az intézmény „mindannyiunk művelődési otthona”⁴ legyen, azaz „közös tető legyen az együttlét felett”⁵.

A törvény mellett továbbá annak végrehajtási rendelete is az eké-
ként való működés felé tereli majd az intézményeket. A rendelet tervezete⁶ ugyanis kimondja:

– „Az éves szolgáltatási terv tartalmazza (...) a helyi lakosság közösségi tevékenységek megtervezésében, megvalósításában és

értékelésében való részvételének módjait.”⁷

– Az éves szolgáltatási tervet „a feladatellátó a helyi lakosság és annak önszerveződő közösségei, valamint – ha az adott településen működik – a Közművelődési Kerekasztal bevonásával készíti elő.”⁸

Amennyiben a kihirdetésre kerülő végrehajtási rendelet e pontokon megegyezik majd a tervezettel, akkor adott lesz a helyzet: a munkatervet készítő szolgáltatási tervben rögzíteni kell majd az egyes tevékenységek társadalmiasításának módját. Ezt persze letudhatjuk néhány sztenderd kifejezéssel: megküldjük, feltesszük,

4 E címmel írt Beke Pál a társadalmiasított módon működő közösségi művelődési intézményekről – első alkalommal 1981-ben a Magyar Nemzet hasábjain (1981. május 24.), majd a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus 2006. évi évkönyvében. Az utóbbi cikk itt érhető el: http://epa.oszk.hu/01600/01667/00005/pdf/EPA01667_MMI_2006_037-047.pdf (utolsó letöltés: 2018. május 19.).

5 „Tetőt akartunk az emberi együttlét fölé” írta Varga A. Tamás 1995. január 30-ai keltezésű szakmai önéletrajzában. In.: Vercseg Ilona (szerk.): Varga A. Tamás. Budapest, 2003, Közösségfejlesztők Egyesülete

6 Az emberi erőforrások miniszterének .../2017. (...) EMMI rendelete a közművelődési alapszolgáltatásokról, valamint a közművelődési intézményekről és a közösségi szinterekről. In: Előterjesztés egyes kulturális tárgyú rendeletekről, EMMI, 2017., p. 47-59. http://mane.hu/wp-content/uploads/2017/10/egyes_kulturalis_salata_eloterjesztes_szve_utan_ksjo_0921.pdf (utolsó letöltés: 2018. május 19.)

7 Uo.: 4. § (2) bekezdés

8 Uo.: 4. § (3) bekezdés

kifüggesztjük stb. De komolyan is vehetjük magunkat és meg is felelhetünk szakmánk társadalomfejlesztő funkciójának. És miért ne tennénk inkább így? Miért ne adnánk valódi értelmet ennek az új – egyébként persze plusz munkát jelentő és ezért elsőre bizonyára teherként is megélhető – adminisztratív feladatnak. Hiszen a jogalkotó célja nem a tehernövelés volt, hanem épp ellenkezőleg: egy, a társadalmiasított, azaz a helyi közösségben rejlő erőforrások bevonását is lehetővé tevő működési mód kialakítását célzó eszközt adott a közösségi művelődési intézmények kezébe.⁹

Mit tett és tesz a Cselekvő közösségek projekt a kulturális intézmények társadalmiasított működési módjával kapcsolatban?

A projektünk alapját jelentő pályázati felhívás¹⁰ értelmében konzorciumunk egyik feladata, hogy legalább 54 intézményt felkészítsünk működésük társadalmiasítására. Egyrészt ezzel összefüggésben, másrészt abbéli meggyőződésünktől vezérelve, hogy a közösségekre alapozott működési mód az egyetlen, amely garantálhatja a közösségi művelődési intézményrendszer hosszútávú fennmaradását, az alábbi projekttevékenységek valósultak meg, illetve várhatók a közeljövőben:

- Elkészült a „Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése” című módszertani útmutatónk, online elérhető-sége: https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_tarsadalmiasitas_20170331.pdf. (cselekvokozossegek.hu / Tudástár menüpont).
- Az útmutatóra érkezett visszajelzések alapján dolgozunk an-

nak megújításán. Ennek megjelenése – immáron nyomtatott formában is – a 2018. év második felében várható.

- A társadalmiasított működési módra való felkészítés markáns részét képezi annak a „Kulturális közösségfejlesztés gyakorlata” képzésnek, amelyet összesen 420 kulturális szakembernek tesz térítésmentesen elérhetővé projektünk. A képzésről online a következő webcímen található bővebb információ: <https://cselekvokozossegek.hu/kepzes/kulturalis-kozossegfejlesztes-gyakorlata>. (cselekvokozossegek.hu / Képzés menüpont).
- Megyénként 1-1 napos szakmai műhelyre várjuk majd az e működési mód iránt fogékony intézményeket.
- Mentoraink közreműködésével szakmai támogatást biztosítunk legalább 54 intézménynek ahhoz, hogy működését

⁹ A fentiekben a társadalmiasított működési mód előnyeiről szoltam. Pedig nehézségekkel is jár. A már hivatkozott útmutatóban az alábbi akadályokat és azok lehetséges megoldási módjait tekintjük át: a lakosság passzivitása, bevontak bezárkózása, a fenntartó támogatásának hiánya, az intézmény és a munkatársak motivációjának csökkenése. Itt és most ezekről részletesen nem írok, hiszen útmutatónk közel 10 oldalon keresztül taglalja ezt.

¹⁰ EFOP-1.3.1-15 Cselekvő közösségek - aktív közösségi szerepvállalás. <https://www.palyazat.gov.hu/efop-131-15-cselekv-kzssgek-aktv-kzssgi-szerepvllals> (utolsó letöltés: 2018. május 19.)

társadalmiasítsa, vagy ha már (részben) így működik, akkor megerősítse annak közösségi jellegét.

A fenti tevékenységek nem fognak azonnali változást hozni intézményrendszerünk egészében. De ez nem is volt, mert nem is lehetett célunk. Az egyik oldalon a csábító szakmai tévhitből eredő rossz beidegződéseken kell változtatni, míg a másik oldalon a közösségek érdekében cselekedni kívánó és tudó polgári társadalom kialakulását többször meg-megakasztó történelem máig érzékelhető hatásait kell ellensúlyozni. Hiszem azonban, hogy a fenti tevékenységek is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a társadalmiasított működési mód ne csak lehetősége, hanem erőssége is legyen egyszer hazánk közösségi művelődési intézmény- és szervezetrendszerének.

Felhasznált irodalom

- Beke Márton (szerk.): Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése - Módszertani útmutató. Budapest-Szentendre, 2017, Cselekvő közösségek projekt. https://cselekvokozossegek.hu/wp-content/uploads/csk_utmutato_tarsadalmiasitas_20170331.pdf (utolsó letöltés: 2018. május 19.)
- Földiák András, Tóth Zsóka (szerk.): A Magyar Művelődési Intézet Évkönyve, Budapest, 2006, Magyar Művelődési Intézet
- Vercseg Ilona (szerk.): Varga A. Tamás. Budapest, 2003, Közösségfejlesztők Egyesülete

- Az emberi erőforrások miniszterének .../2017. (...) EMMI rendelete a közművelődési alapszolgáltatásokról, valamint a közművelődési intézményekről és a közösségi szintekről. In: Előterjesztés egyes kulturális tárgyú rendeletekről, EMMI, 2017., p. 47-59. http://mane.hu/wp-content/uploads/2017/10/egyes_kulturalis_salata_eloterjesztes_szve_utan_ksjo_0921.pdf (utolsó letöltés: 2018. május 19.)
- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (Kultv.)

BEKE MÁRTON – A közösségi művelődési szakterület szakértője. Művelődésszervező és ifjúsági szakértő szakokon szerzett diplomát. Dolgozott közművelődési intézményben, civil, piaci és kormányzati szervezetekben. A HROD szakmai igazgatójaként részt vett az integrált közösségi és szolgáltató terek kialakítását célzó fejlesztési program koncepcionálásában, vezette a közösségi művelődési szakterület megújítását célzó, „Közös jövőnk” című stratégia összeállítását. Az EMMI főosztályvezetőjeként – többek között – a Cselekvő közösségek projekt szakmai koncepciójának kidolgozásáért volt felelős. A Közösségfejlesztők Egyesülete, a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesülete és a Települési Gyermekek és Ifjúsági Önkormányzatokat Segítők Egyesülete tagja.

A mentor nem a „megmondóember”, hanem a támogató

A mentort három nagyon fontos tulajdonsága avatja igazán mentorrá: a személyisége, a szakmai tudása és az ezáltal szerzett hitelessége.

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (EFOP 1.3.1-15-2016-00001) projektnek 6 régió 18 megyéjére kiterjedő több mint 70 fős mentorhálózata van, amelynek az a feladata, hogy szakmailag támogassa azon települések közművelődési szakembereinek a munkáját, amelyek sikerrel pályáz-

tak a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (a továbbiakban: TOP) 5.3.1 és 6.9.2. „Helyi identitás és kohézió erősítése” programjaira.

Bármilyen országos hálózat működtetése jelentős kihívásokkal jár. De igaz ez különösen akkor, ha a megvalósító egy hármas konzorcium, az egy kézben összpontosuló munkáltatói kérdések elkülönülnek a területi felosztású szakmai koordinációtól és az egységesen kiadott célok és feladatok találkoznak a megyei realitásokkal, illetve más, a projektet meghatározó országos folyamatokkal.

A mentor

Vajon ki, mire asszociál a mentor szó hallatán? Milyennek képzeljük? Van olyan, hogy „általános mentor”? Vagy a mentorokat pont az egyéniségük, a személyes tudásuk, hitelességük teszi azzá, olyan személyekké, akik segíteni tudnak másoknak? Akik a kellő szakmai tapasztalat és tudás birtokában átlátnak folyamatokat, felismernek helyzeteket, akik megtalálják a hangot másokkal.

Mert, ha azt írom, hogy „mentor”, akkor bizony nem azt képzeljük el, hogy valaki egyedül, magányosan dolgozik. Ha van mentor, akkor kell lennie olyan valakinek is, akit segít, támogat. Az pedig, hogy ki, milyen mentor valójában, pontosan azon múlik, hogy miként is tudja ellátni ezt a támogató feladatot.

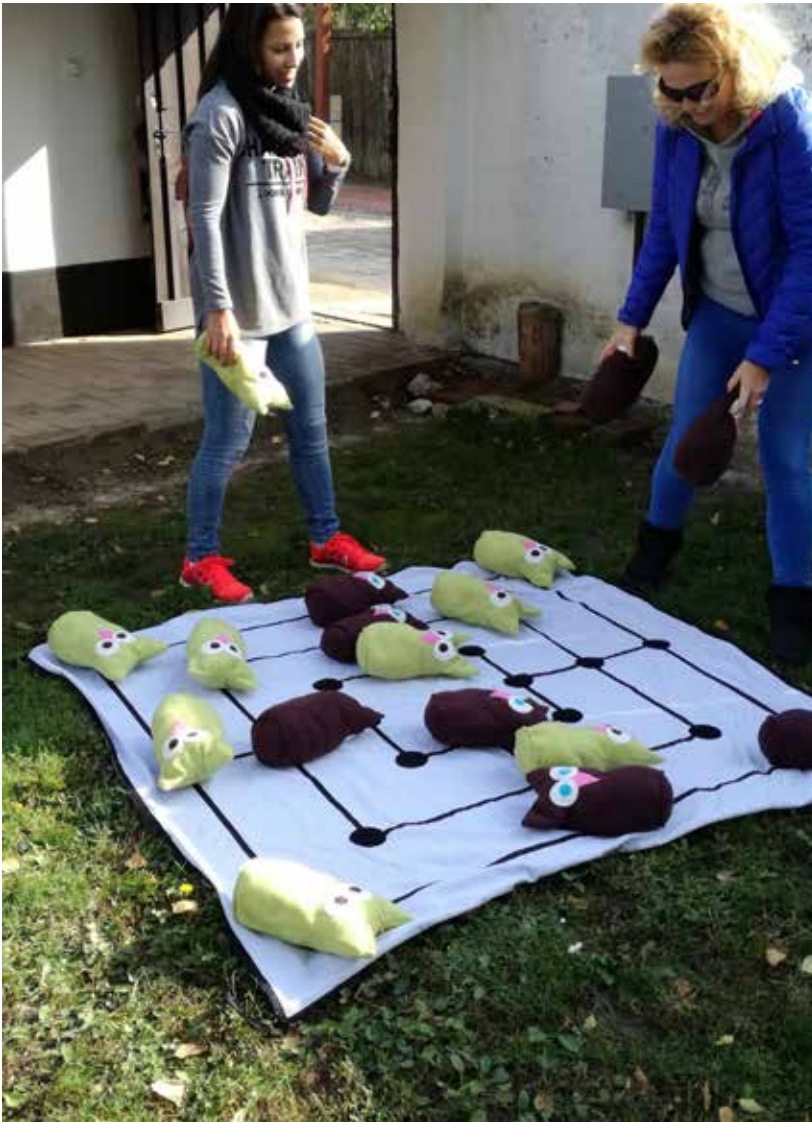
Milyen elvárásokat támasztanak egy mentorral szemben? Erre persze könnyen azt lehet mondani, hogy az adott projektcéljaink megvalósításában való aktív részvétel. Ugyanakkor persze kérdés, ezt miben tudjuk mérni. Teljesülő indikátor számokban, darabra elvégzett feladatokban? Vagy inkább azt kérdezzük, hogy a mentor képes-e az alapcélok szellemiségében végezni a munkáját, hiteles-e abban a szerepben, amiben van? Tud-e példát mutatni a partnereinknek?

Gondoljunk csak bele, hogy ha segítségre van szükségünk, kihez fordulunk szívesen? Kitől fogadjuk el a segítséget? Például, akiről azt gondoljuk, hogy többet tud nálunk, vagy jobban tud valamit. De ez önmagában nem elég. A mentori szerep azért is nagyon nehéz, mert jellemzően önként csak azt követjük, akit hitelesnek is tartunk, ahhoz viszont sokszor kevés a szaktudás. A mentor és a mentorált ugyanis nincs alá-fölérendeltségi helyzetben. Nem arról van szó, hogy a mentor tanácsait, kéréseit utasításként kell kezelni, mint mondjuk egy főnök-beosztott viszonyban. Arról van szó, hogy iránymutatásokat kapnak. Olyan tanácsokat, amelyek lehetséges megoldásokat kínálnak, de nem kötelező megfogadni őket. Más kérdés persze, hogy ha elfogadom, hogy valaki egy terület szakértője, akkor miért is ne fogadnám meg a tanácsait? Itt pedig vissza-

utalok a hitelességre, mint fontos tényezőre. A hitelességben a szaktudáson, tapasztalaton kívül ott vannak a személyiség jellemzői is. Igen, a mentor személyisége nagymértékben befolyásolja, hogy mennyire hatékonyan tudja elvégezni a munkáját.

Jó kapcsolatok

Egy mentornak jól kell tudnia kapcsolatokat építeni és fenntartani is azokat. Ügyesen kell kommunikálnia az interperszonális kapcsolatokban. Tudnia kell kezelni azokat a helyzeteket, amikor a partner alulmotivált vagy felkészületlen. A mentor nem „megmondóember”, hanem támogató: akkor végzi jól a munkáját, ha a mentorált fejlődik általa. A fejlődés pedig jellemzően empirikus úton következik be. Tehát a mentor nem végezheti el más feladatát, hiszen

akkor pontosan az a tanulási, fejlődési folyamat nem jön létre, amit a mentornak segítenie kellene. Ezek a folyamatok sokszor nem is gyorsak. Ugyanakkor visszajelzésekkel, támogató reflexiókkal és persze türelemmel segíthetőek.

Megfigyelőképesség és kreativitás

Ahhoz, hogy a valós kihívásokra adjunk válaszokat nélkülözhetetlen a jó megfigyelőképesség, lényeglátás. Meg kell tudni különböztetni a valódi igényeket a látszat tevékenységektől. Tudni kell nyíltan, de minősítéstől mentesen véle-

ményt nyilvánítani egy-egy konkrét kérdésben. A visszajelzések minősége ugyanis meghatározza az együtt gondolkodás további lehetőségeit. Tehát a támogató szerepben lévő számára elengedhetetlen, hogy elsajátítsa az értő figyelem és különböző kérdezéstechnikák művészetét, ugyanakkor mederben tudjon tartani egy konzultációt, figyelve a téma megtartására.

A mentor lendülete, más szempontú feladatmegközelítései, kreativitása jó példák lehetnek a mentorálnak arra, miként lehet úrrá a kihívásokon. Szükség van viszont megerősítő beszélgetésekre is, amikor mód van a folyamatok átbeszélésére, illetve kölcsönösen meg-

tudják osztani egymással tapasztalataikat, megfigyeléseiket.

Egy mentori kapcsolat fontos kérdése az intenzitás, a tanácsadás gyakorisága. A folyamatos, túlzó támogatás, mondhatni „sorvezetés”, pont ugyanannyira nem hatékony, mint amikor túl laza a kapcsolódás. A mentor-nak fel kell tudnia ismerni, hogy a mentorálnak mennyi segítségre van szüksége ahhoz, hogy önmaga megtanulja megoldani a problémáját. Be kell vonni minden olyan tevékenységbe, amiből rutint szerezhet.

Tudásmegosztás és gyakorlat

A mentori munkavégzés sajátossága, hogy munkájuk során sok olyan jó gyakorlattal találkozhatnak, melyet érdemes mások számára is használhatóan lejegyezni, megőrizni, továbbvinni. A mentornak fel kell tudnia ismerni, hogy melyek ezek. Különbséget kell tudni tenni a már szélesebb körben alkalmazott és az egyedi, innovatív megoldások között. Ezért viszont nyomon kell követni a szakmai trendeket, szükséges a folyamatos önképzés, megújulás.

Hálózati munka

Miért fontos egy együtt dolgozó, egymástól tanuló és tudásmegosztó mentorhálózat működtetése? A Cselekvő közösségek projekt legyen is bármennyire hosszan fenntartható, mégiscsak egy támogató keretrendszer marad szakmai háttéranyagokkal. Ahhoz, hogy a felhalmozott tudás, tapasztalat ne vesszen el, hogy a szakmafejlesztési célkitűzések megvalósuljanak,

szükség van azokra a terepen dolgozó szakemberekre, akik *ismerik és alkalmazzák* is ezt a szakmai tudást.

Tudjuk, hogy melyek a célkitűzések, ismerjük az ezekhez kötődő feladatainkat, és tudjuk, hogy csak akkor lehetünk sikeresek, ha az országos mentorhálózatban dolgozó kollégák helyi szinten is választ tudnak adni a kihívásokra. Ha szakmailag hitelesek, beágyazottak a működési területükön.

A nagyobb rendszerek gyakori sajátossága a lassabb reagálás, ugyanakkor jól meghatározott működési területtel és hatáskörrel a mentor kollégák egyedül is meg tudnak oldani helyben felmerülő problémákat. Ehhez viszont nemcsak tudni, de merni is kell megol-

dani egy helyzetet. Egészséges emberi és szakmai önbizalomra van szükség.

Szakmai felkészültség

Ahhoz, hogy a mentorhálózat felkészült, magabiztos szakemberekből álljon a Cselekvő közösségek projekt többféle háttértámogatást is nyújt.

A szakmai képzések megadják azt a konkrét tudást, amire a mentoroknak a terepi munkájuk során szükségük lehet. Mind az első, komplex felkészítő képzés, mind a későbbi specifikus képzések lehetővé teszik a mentorok számára, hogy a szakterületeket átlássák, illetve egyes, a projekt szempontjából kiemelten fontos területeket – mint például a közösségfejlesztés –, mélyebben is megismerjenek.

Rendszeres szakmai napokon lehetőség nyílik egy-egy aktuális feladat célzott megismerésére, átbeszélésére, illetve csoportos mentori tapasztalatcserékre. A mentorok szakmai személyiség fejlődését és az aktuális kihívásokra történő reagálást csoportos szupervízió segíti, míg a terepi közösségfejlesztési folyamatok során felmerülő kérdésekben gyakorlott közösségfejlesztők adnak számukra szakmai tanácsokat.

Úgy gondolom, hogy a cikkben leírtak szerint a projektben dolgozó kulturális közösségfejlesztő mentorok birtokában vannak azoknak a készségeknek és tudásnak, amelyek lehetővé teszik, hogy kellő szakmaisággal segítsék partnereinket, legyen szó akár közösségekről, intézményekről, vagy éppen településekről – és ezzel valóban kulcsfontosságú tényezők a Cselekvő közösségek projekt céljainak teljesülésében.

FODOR TAMÁS – A Cselekvő közösségek projektcsapatában mentorkoordinációs csoportvezető a közösségi művelődés területén, az NMI Művelődési Intézet munkatársa. Művelődési és felnőttképzési menedzser diplomát szerzett a Pécsi Tudományegyetemen. Emellett igazságügyi mediátor és coach; szakterülete a személyközi és szervezeti konfliktuskezelés, valamint az önfejlesztés segítése. Munkatapasztalatait főként az állami és a civil szektorban szerezte, igazgatási, kulturális és közösségfejlesztési területen. 1999 óta dolgozik a közművelődés területén, illetve foglalkozik civil szervezetekkel, önszerveződő közösségekkel. Szívégye az amatőr művészeti közösségek támogatása.

TOP-os pályázatokkal erősítik a közösségeket

Egy közösség attól valódi, hogy tagjai ismerik, tisztelik a többieket, tudják, kivel mi történik, a bajba jutott társaknak segítséget nyújtanak, ismerik egymás történeteit, a közös történeteket megőrzik és bemutatják a hozzájuk érkezőknek. A helyi értékek újrafelfedezésével kovácsolják össze az embereket, ebben pályázatok is segítik a kis-településeket.

Több olyan TOP (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program) pályázat is létezik, mely ezen értékek mentén segít a közösségépítésben. Jelen esetben a TOP pályázatok közül kiemelten a helyi identitást erősítő pályázatról van szó.

Nagyon fontosnak tartom, hogy a helyi közösségeket összehozzuk, fejlesszük, erősítsük a helyi identitásukat. Burján István néprajzkutató szavait idézve „a tárgyakban, viseletben, hagyományokban, jeles napokban, ünnepekben, eleink ételreceptjeiben él tovább a közösség. Az elmúlt évek munkájának köszönhetően olyan elfeledett néphagyományok vagy népi ételek élnek reneszánszukat, mint például az ormánsági fehér-

hurka fesztivál és újra felfedeztük a drávai halakat, például a mundaéros csukát”. Én azt gondolom, hogy ezek összegyűjtésében, felelevenítésében nyújtanak segítséget a pályázati források, amit az adott település költ el, a helyi igényekre alapozva. Ha összegyűjtjük az értékeinket, az turisztikai, gazdasági és társadalmi fejlődési lehetőségeket is teremthet, jól mutatja ezt a közelmúltban megjelent Kincses Baranya könyv is. Mind a könyv, mind pedig a kiállítás egy mesebeli utazásra hívja a látogatót/ol-

vasót, amely csodálatos képanyagával, érdekes történeteivel eleve-níti meg Baranya sokszínű, izgalmas világát. Sajátos nézőpontból megörökítve mutatja be legdélebbi megyénk szokásait, életét, sok évszázados hagyományvilágát, épített és természeti örökségét

A tervezett projektekből kiemelttem néhány példát, hogy mit is szeretnének megvalósítani a TOP „Helyi identitás és kohézió erősítése” pályázatban nyertes Baranya megyei települések. Ezek a példák jól tükrözik a települési ha-

gyományok és a jelen társadalmi fejlesztések metszéspontját.

Piskó településen bevett szokás, hogy a lakosságot, a nemzetiségi önkormányzatokat, a civil szervezeteket kérdezik meg, hogy milyen programokat szeretnének, de az máris bizonyos, hogy lesznek itt hagyományörző programok és helyi értéktári munka. A modern kori értékeket is felméri, van méhészet, amatőr festő és foltvarró klub, amelyek értéket képviselnek. Fontosnak tartják, hogy a település lakói megismerjék egymást, megmutassák saját értékeiket, kedvenc receptjeiket, családi történeteiket, fotóikat szomszédünnep keretében.

A közösséget építők *Vargán* irodalmi falunapot terveznek, amelynek keretében Sásdi Sándor író pályafutását szeretnék megismertetni a helyiekkel. Sásdi Sándor a népi írók nemzedékéhez tartozott, a településen született, könyveit összegyűjtötték, egykori házában szeretnék bemutatni egy hagyományörző rendezvény keretében.

Kákicsón Kiss Géza református lelkésznek, az Ormánság kutatójának emlékét szeretnék megőrizni az utókor számára, ez a pályázat

pedig lehetőséget nyújt arra, hogy több rendezvényt tartsanak, kiadványok készüljenek a lelkész életútjáról, szellemi hagyatékáról, amelyek közvetlenül eljutnak majd a helyiekhez.

Jó példa lehet Drávaszabolcs is, a település 2016-ban ünnepelte fennállásnak 800 éves évfordulóját. A jeles jubileumra helytörténeti könyv készült, amely a környező települések életét is leírja. Emellett – a program keretében – szeretnének egy, a második világháborús időszakot bemutató állandó kiállítást létrehozni, erről már megkezdődtek az egyeztetések a megyei múzeummal. Egy régi épületnek új funkciót szánnak, az átépítést követően a továbbiakban közösségi házként funkcionál majd, a tervek szerint egy kiállítóteret is kialakítanak majd.

Mozsgón például települési értéktárat szeretnének kialakítani, ahol a családoktól szeretnék összegyűjteni és bemutatni a tárgyi emlékeket, régi fotókat, visszaemlékezéseket, abból építkezni a jövő számára. A közösségépítés terén is tenni szeretnének, összefogni a már meglévőket, illetve újakat létrehozni és olyan programokat biztosítani, mint a hagyományos ételek készítése, helyi termelők látogatása, a sajtókészítés rejtelseinek bemutatása és elsajátítása, illetve a gyerekek számára a népi hagyományt bemutató foglalkozások megtartása.

A programban tíz pályázat keretében mintegy hetven település vesz részt.

A sok-sok tervből csupán néhányat ragadtam ki, de ezek alapján is jól látszik, hogy valamennyi település a saját, egyedi, a rá jellemző értékeket keresi, fogja össze. Mivel Baranya településszerkezete, összetettsége szinte valamennyi megyétől eltérő, kifejezett szándékunk volt, hogy a kistépülések vehessenek részt a pályázatban. A települések úgy pályáztak, hogy ne a közös hivatalok szerinti struktúra alapján kössük össze a falvakat, hanem hogy új politikai és emberi kapcsolatok alakuljanak ki a résztvevők között és a települések vezetői is részt vegyenek a programokban. A pályázók egy része már megkötötte a szerződést, a többi pályázat esetében pedig már döntött a Baranya Megyei Önkormányzat.

NAGY CSABA – Diplomát a Janus Pannonius Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskola Karán, építőmérnöki szakán szerzett. Pécsen – 1990-től – önkormányzati képviselőként vett részt a város életében. 2010. májusától Baranya megye 2. választókerületében országgyűlési képviselő volt, majd Pécs alpolgármestereként tevékenykedett. Az elmúlt négy évben a Baranya Megyei Közgyűlés elnöki feladatait látta el, 2018. áprilisától országgyűlési képviselő. Társadalmi megbízatásban a Kulturált Közlekedéssel a Gyermekéért Alapítvány kuratóriumi tagja és a PVSK női (1997-2002), illetve a férfi (2008 óta) kosárlabda szakosztályának vezetőségi tagja. Két gyermek édesapja.

Közösségek a helyi identitás és a közjó szolgálatában

Gondolatok egy szakmai műhelynap alkalmából

Dr. Veres Zoltán, Komárom-Esztergom megye önkormányzatának jegyzője és hivatalvezetője a 2018. február 14-én Tatabányán megrendezett megyei szakmai műhelynapon tartott előadást „Cselekvő közösségek a helyi identitás és a közjó szolgálatában” címmel, amelyben az összefogás, a tervezés, a közösségépítés alapvető kapcsolataira hívta fel a figyelmet.

Talán sokan nem is gondolnak bele, milyen fontos alkalom, lehetőség ez a szakmai nap! Miért is mondom ezt? Ennek megvilágításához az alábbi, részben a pályázati felhívások elnevezésében is szereplő fogalmakat hívom segítségül: közösség és identitás. Emellett van egy harmadik kifejezés, ami az elnevezésekben nem szerepel, mégis talán a legfontosabb: a közjó. Noha e fogalmak jelentése sokak számára talán evidenciának tűnhet, gazdag jelentéstartalmuk részletes

megvitatására egy nap nem lenne elegendő.

Talán érezzük, hogy ezek társadalomszervezésünk alapvető építőkövei, így mind az állam, mind az önkormányzatok, mind polgáraik számára fontos, mit gondolunk ezekről. A következőkben röviden megkísérlem ezek sajátos összefüggésrendszerét megvilágítani.

*„A közösségről való tudás – a közösségi munka szempontjából – akkor igazán értékes, ha használják is, mégpedig arra, hogy elősegítsék a közjóért való cselekvést” – olvashatjuk e mottónak is beillő gondolatot a *Közösségfejlesztés módszertani útmutatójában*.¹*

1. A közjó

A közjó, a közösség java, olyan célkitűzés, melyért a közösség minden tagjának tennie kell. *De mit is értünk ez alatt?* Bár konkrét jelentéstartalma sok esetben

nehezen megállapítható – ezt jelzi, hogy maga az útmutató sem vállalkozott e fogalom egzakt definíciójának megalkotására – néhány lényegi elemmel érzékeltethető a közjó jelentése. A Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program ennek kapcsán az alábbi összetevőket emeli ki:

„1) az állam jogszerű és méltányos egyensúlyt teremt a számtalan érdek és igény között, e célból igényérvényesítést tesz lehetővé, és védelmet nyújt;

2) az állam kellő felelősséggel jár el az örökölt természeti és kulturális javak védelme, továbbörökítése érdekében;

3) az állam egyetlen önérdeke, hogy az előző két közjó elem érvényesítésére minden körülmények között és hatékonyan képes legyen, azaz megteremti a hatékony joguralmat, ennek részeként az intézményi működést, az egyéni és közösségi jogok tiszteletben tartását és számon kérhetőségét.”²

¹ Arapovics Mária - Vercseg Ilona (szerk.): *Közösségfejlesztés módszertani útmutató*. SZNM MOKK – NMI – OSZK, Budapest, 2017. 26. o. A továbbiakban: *Útmutató*.

² Magyar Zoltán Közigazgatás-fejlesztési Program (MP 12.0), Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2012. 6. o.

A közjó a Katolikus Egyház társadalmi tanításának is régtől fogva fontos eleme. Ez a tanítás pedig azt emeli ki, hogy a közjó társadalmi, közösségi termék, amelynek biztosításában az államnak bár kitüntetett szerepe van, de nem az hozza létre: a közjó ugyanis „a társadalom által saját tagjainak nyújtott segítség alapvető életfeladataik teljesítéséhez (tehát társadalmi teljesítés és nem az egyéni javak és sikerek összessége).”³

személyre. Az emberi személynek ugyanis lényege szerint közösségi természete van, kapcsolatok hálózatában él és fejezi ki önmagát.⁴ Ahogy az útmutató tömören megfogalmazza, a közösség: létfeltétel.

3. Identitás

A helyi közösség tagjainak önmagukról, mint közösségről alkotott képe (önmeghatározása) a he-

kicsi – több szempontból is széttagolt. Sokszor a múltból eredő társadalmi konfliktusok napjainkban is meghatározzák a gazdasági, kulturális, emberi kapcsolatokat, gátjai az együttműködéseknek, együttgondolkodásnak, a mindenki számára vonzó megyekép kialakításának. A megyei kötődés kialakításához, megerősítéséhez az szükséges, hogy az itt lakók valamiért a magukénak érezzék az egész megyét, és ne csak a szűken

A közjó megvalósítása tehát egyéni és közösségi cselekvést igényel. De mit is jelent a közösség?

2. Közösség

A közösség nem egyedek egyszerű és esetleges, számszerű meg sokszorozódása (ez különbözteti meg a tömegtől). A közösséget tagjainak szabad elhatározása hozza létre: elfogadnak egy szabályrendszert, amely kötelező minden

lyi identitás, „mely a tagok között folyamatosan zajló párbeszéd, a közös cselekvés és a közös értékek felfedezése révén jön létre.”⁵

*

A fenti fogalmak exponálása után gyakorlatiasabb szempontokra irányítva figyelmünket megállapítható, hogy az identitás erősítése megyénkben több szempontból is fontos kérdés:

Komárom-Esztergom megye – annak ellenére, hogy területe

vett lokálpatriotizmus alakuljon ki bennük. Ennek eléréséhez meg kell találni azokat a történelmi, természeti, kulturális, gazdasági múltunkból eredő és emocionális értékeket, amelyek alkalmasak arra, hogy felépítsenek és megerősítsenek egy városi, térségi, megyei brandet, közösséget. Kiemelt cél a Területi Operatív Programból megvalósult fejlesztések közösségi befogadásának erősítése, a helyi adottságokra, hagyományokra épülő közösségépítés, új tematiká-

³ Magyar Katolikus Lexikon online változat. Elérhető: <http://lexikon.katolikus.hu/K/k%C3%B6zj%C3%B3.html>

⁴ <http://lexikon.katolikus.hu/K/k%C3%B6zj%C3%B6ss%C3%A9g.html>

⁵ Útmutató 103. o.

jú, színes programok szervezése, a helyi és megyei értékek feltárása, megőrzése és átadása, az önkéntesség és a társadalmi szerepvállalás erősítése, a szomszéd térségek, a város és vidék együttműködése. További kiemelt cél a fiatalok és az aktív székporúak minél szélesebb körű aktivizálása, bevonása.⁶

E célok megvalósítása érdekében alapvető jelentősége van a kommunikációnak. Ezért a megyei lapban tematikus települési oldalakon mutatjuk be a TOP (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program) forrásokból megvalósult/tervezett fejlesztéseket, illetve a megyei értéktárba felvett új értékekről is rendszeresen tudósít az újság. Emellett a világháló adta lehetőségeket is igyekszünk kihasználni, és a személyes kapcsolatokra is nagy hangsúlyt helyezünk. Ezért rengeteg meghívásnak teszünk eleget, ahol lehetőségünk van az eredmények megismertetésére, de az igények, visszajelzések befogadására is. Értékeink népszerűsítését nagyban

segítik a Földművelésügyi Minisztérium pályázata; ezek már eddig is lehetőséget adtak többek között honlapfejlesztésre, eszközbeszerzésre, rendezvények megtartására és egy nagyszabású, megyei vetélkedő lebonyolításra is, melyen a megye általános és középiskoláisi mérték össze tudásukat több fordulóban. Középiskolás csapatunk az országos fordulóban is jól szerepelt, II. helyezést ért el.⁷

Ami a további pályázati lehetőségeket illeti, közösségépítésre, identitásfejlesztésre hét közösség

nyújtott be pályázatot a megyéből 2016 őszén. A döntés remélhetőleg rövidesen megszületik. Megyei szinten is folyik egy projekt-előkészítés, amely építkezni szeretne néhány témában, a helyi projektekre fókuszálva. A Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat 100 millió Ft összegű dedikált forraskeret biztosításával a megyei identitás erősítését és a megye különböző térségi közösségeinek összekapcsolását előtérbe helyező, több tématerületre fókuszáló, megvalósítandó programokkal és akciókkal kívánja elérni, hogy kialakuljon az a belső egység, amely, ha a megyehatáron kívül is érezhetővé válik, az „egynapos megye” képet is megváltoztathatja, komoly lökést adva megyénk turizmusának...⁸

*

Kívánom, hogy ezek a gondolatok – termékeny talajba hullva – minél több hasznos ötletet teremjenek, és azokat minél szélesebb kör bevonásával tudják felhasználni a közjó, a helyi és megyei identitás erősítésére!

DR. VERES ZOLTÁN – A győri Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpont diákjaként érettségizett. 2009-ben jogászként diplomázott a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán. 2010-ben felvételt nyert az Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskolájába, ahol 2013-ben PhD abszolutóriumot szerzett. 2010-től az óraadó tanárként pénzügyi jogot oktat az egyetemen. 2014-ben tett jogi szakvizsgát, 2015-ben pedig pénzügyi-számviteli ügyintéző OKJ-s vizsgát tett. 2008-2013 között gyakornokként, majd ügyvédjelöltként dolgozott Budapesten a Dr. Glatz Ferenc Ügyvédi Irodában. Eközben elvégezte a Budapesti Ügyvédi Kamara „Ügyvédiskoláját.” 2013. októberétől a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzati Hivatalnál dolgozik különböző beosztásokban, 2016 januárjától jegyzőként. Eddig több mint 25 publikációja jelent meg különböző szakmai folyóiratokban, kiadványokban. Német nyelvből felsőfokú, angolból középfokú nyelvvizsgával rendelkezik. Tagja a Magyar Jogászegylet Komárom-Esztergom Megyei Szervezetének és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen működő Ius Naturale Kutatócsoportnak.

6 Petrikné Molnár Erika, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzati Hivatal területfejlesztési tanácsadójának gondolatai alapján.

7 További részletek a vetélkedőről a Komárom-Esztergom Megyei Értéktár közösségi oldalán: <https://www.facebook.com/kemertektar/posts/408676849505255:0> és <https://www.facebook.com/kemertektar/posts/422821458090794:0>

8 Petrikné Molnár Erika információi alapján.

Még több ok SzolnOK!

– A helyi identitás és kohézió erősítése Szolnokon

Szalay Ferenc, Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzatának polgármestere, a Területi Operatív Program TOP-6.9.2-16 A helyi identitás és kohézió erősítése pályázat által megvalósuló fejlesztésekbe, kiemelten a közösségfejlesztési célkitűzésekre és folyamatokra hívja fel a figyelmet írásában. A projekt módszertani alapját a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP – 1.3.1-15-2016-00001 kiemelt projekt biztosítja.

Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata 208 millió forint vissza nem térítendő támogatást nyert kulturális közösségfejlesztési célok megvalósítására. A fejlesztés célja a kulturális aktivitás, a helyi kulturális élet alakításában való szerepvállalás ösztönzése.

Az önkormányzat, mint konzorciumi vezető a helyi közösségek fejlesztése érdekében a Humán Szolgáltató Központtal és a Verseyhy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézettel – mint Konzorciumi partnerekkel – közösen valósítja meg a 2021-ig

tartó projektet a településrészek közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése érdekében.

Projektünket Szolnok városára érvényesítve kívánjuk megvalósítani, de mindezt úgy, hogy 6 célterületet jelöljünk ki. A célterületek kettő, de esetenként akár három egymás mellett lévő városrészt is magukba foglalnak. A 6 célterület városrészeiben a közösségek tagjai önmaguk tárthatják fel szükséglete-

iket és tervezhetnek programokat. A szükségletfeltárásokban és helyzetlemezések kidolgozásában az EFOP – 1.3.1-15-2016-00001 kódszámú „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” című kiemelt projekt szakmai módszertana követendő a közösségfejlesztési folyamatokban.

Ezek alapján, a városrészekben a közösségek részvételével valósulnak meg a felmérések, együtt tervezhetnek közösségi akciókat,

helyi hagyományokra épülő rendezvényeket, eseményeket, programokat. A pályázat keretein belül Szolnok a városrészek közösségeinek megtartásával, illetve fejlesztésével együtt tud gondolkodni és dolgozni a városrészek közösségeivel, véleményt formáló embereivel.

Ebből adódóan a program elengedhetetlen része, hogy a résztvevők önszántukból vegyenek részt a közösségi akciók lebonyolításában, ezért fontos kihangsúlyozni az önkéntességet. Jelenleg a városrészek helyzetelemzések és beszélgetések zajlanak a helyi lakossággal, amelyekből közösségi munkamódot alkalmazva együttesen fogalmazzák meg terveiket a jövőre nézve.

A pályázat keretein belül minden célcsoportot bevonunk a közösségi tervezésbe, ugyanakkor különös figyelmet kívánunk szentelni a fiatal korcsoportra, hiszen még mindig megfigyelhe-

tő és mérhető a fiatalok számának csökkenése.

Közösségépítő folyamatokkal szeretnénk letenni azokat az alapköveket, amelyek fokozzák az ifjúság aktivitását, melynek hatására összekovácsolt közösségek jöhetnek létre. Ehhez elengedhetetlennek tartjuk akár a tehetséggondozás, az alkalmazkodás- és önmenedzselési képesség, vagy éppen a digitális tudás fejlesztését.

A pályázat jelenleg a projektfejlesztési szakasznál tart,

a helyzetelemzési felmérések az ifjúsági korosztályban már megtörténtek. Érdemes kiemelni, hogy a helyzetelemzés során a megkérdezett fiatalok mind-egyike kiemelkedően jónak vélte a városvezetést, valamint a fiatalok közötti kapcsolatot. Szolnok városvezetése továbbra is törekszik az ifjúság közelbe való bevonására, illetve társadalmi felelősségtudatuk kialakítására, melynek kitűnő példája a helyi diáktanács aktív működése.

SZALAY FERENC – Az esztergomi Dobó Katalin Gimnáziumban érettségizett, 1975-ben autóvillamosági műszerész képesítést szerzett. 1980-ban az egri (mai nevén) Eszterházy Károly Főiskola testnevelés-földrajz, később a Testnevelési Egyetem kosárlabda szakadózói szakán végzett. Tanulmányai befejeztével több iskolában is testnevelő tanárként dolgozott: Szolnoki Városi Sportiskola, Münnich Ferenc Általános Iskola, Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola Szolnoki Tagozat. Később a Szolnoki Városi Sportiskola tantestületét irányította. 1981-1988 között NB I-es kosárlabdázó. 1998. október 18-án indult a szolnoki polgármesteri székért, amelyet el is nyert. 2002 áprilisától 2014-ig parlamenti képviselő, 2006 óta Szolnok város polgármestere. A Megyei Jogú Városok Szövetségének alelnöke és a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetségének elnöke. Kitüntetései, sikerei: Magyar bajnok a Szolnoki Olaj KK edzőjeként (1991), Belügyminiszteri díztör az árvízi védekezésben mutatott helytállásáért (2000), Év Polgármestere (2009).

Közösségek Hete

FOTÓ: BEGE NÓRA

Együtt lenni, együtt tenni jó!

– Közösségek Hete 2018-ban

A közösségi akciók, a közös tervezés és cselekvés állt az idén második alkalommal meghirdetett Közösségek Hete középpontjában. Az országos rendezvénysorozat az együttműködő, értékközpontú társadalmat ünnepli, és felhívja a figyelmet a közösségi kezdeményezésekre: arra, hogy „Együtt lenni, együtt tenni jó!”. A programokkal a társadalmi együttműködés és a lakosság aktív szerepvállalásának örömét kívántuk láthatóvá tenni, melyre idén megújult programstruktúrával 2018. május 7-13. között került sor. Idén ünnepeljük a Kulturális Örökség Európai Évét, amelynek gondolatához és céljaihoz a Közösségek Hete számos programja is kapcsolódott.

A Közösségek Hetét hagyományteremtő céllal 2017-ben hirdette meg először a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 kiemelt projekt keretei között a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciuma. A programsorozat már az első évben nagy sikert aratott, a közösségi

intézmények, civil szervezetek országsszerte sokszínű, ötletes programokkal csatlakoztak, sokan tovább gondolva a hét üzenetét, a helyi erősségekre, jellegzetességekre fókuszálva mutatkoztak be. Hagyományteremtő szándékkal indultak el új rendezvények, családi napok, szakmai találkozók, fórumok, műhelynapok, amelyek ebben az évben is folytatódtak.

A kezdeményezéshez idén is kulturális intézmények, az azokban működő vagy hozzájuk köthető baráti, amatőr művészeti, alkotó-, olvasó- és egyéb körök, közösségek, civil szervezetek csatlakozhattak olyan programokkal, amelyek képviselik a Közösségek Hete eszmeiségét. A programszervezők tíz tematika közül választhattak, amely mentén az idei rendezvényeiket szervezhatték: Együtt lenni, együtt tenni jó – Közösségi akció a közösségért; Európa kincses tárháza – Programok a Kulturális Örökség Európai Évében; Közösség-bevezető – Szakmaismereti műhely fiataloknak; Kreativitás, innováció, kihívások – Szakmai közösségek bemutatkozása; Kiváló közösség-építő cím; Flash mob – Közösségi

villámcsődület; Gyertek hozzánk vendégségbe! – Bemutatkoznak a települések közösségei; Teret adunk! – Nyílt nap a kultúra csarnokaiban; Ilyenek voltunk, ilyenek vagyunk – Közösségünk egykor és ma; A hely, ahol itthon vagyunk – Helytörténeti séta.

Ennek segítségével az intézmények, közösségek, szervezetek, települések a gyakorlatban is be tudták mutatni a náluk folyó munkát, a közösségépítő és -fejlesztő folyamatokat, az intézményekben, településeken működő közösségek tevékenységeit, az újító kezdeményezéseket, jó gyakorlatokat. A jelentkezők szakmai és közönségprogramokat önállóan vagy egymással karöltve a hét bármely, sőt, akár minden napjára is szervezhettek.

A felhívásra 376 településről 548 regisztráció érkezett 800 programmal. A regisztrálók túlnyomó többségét, 55 százalékát a közművelődési, muzeális intézmények, könyvtárak tették ki. A résztvevők 22 százaléka bejegyzett civil szervezet, 13 százaléka önkormányzat, 10 százaléka közösség és egyéb szerveződés volt. A legtöbb regisztráció Heves megyéből ér-

kezett, de kiemelkedően aktív volt Vas, Csongrád és Tolna megye is. A legtöbb programmal Eger, Veszprém, Budapest, Miskolc és Debrecen készült.

A tematikák közül az idei év mottóját is adó „Együtt lenni, együtt tenni jó!” volt a legnépszerűbb, számos helyen készültek közösségi akcióval. Népszerű tematika volt még a „Teret adunk – nyílt nap a kultúra csarnokaiban”, a „Gyertek hozzánk vendégségbe – Bemutatkoznak a települések közösségei” és a „Hely, ahol itthon vagyunk – Helytörténeti séta”. A felsőtárkányi fiatalok Egerbe bicikliztek, ahol a Dobó szobor körül élő láncot alkottak, ezzel hívták fel a figyelmet arra, hogy a közösségeknek milyen fontos szerepük van a kulturális értékek megőrzésében, megismertetésében. A Lábdi Piac termelői közössége a tavalyi Közösségek Hete során átadott Mezőlábás ösvényt fejlesztette tovább, és létesített mellette egy gyógy- és fűszernövény kertet. A Kiliti Konyhatündér Örömfűző Közösség igazi falusi vendéglátásra invitált mindenkit, ahol a finom ételek és italok mellett a Lajta Néptánc-együttes táncolt, a helyi Színhátszó

Társulat pedig verseket szavalt. A Kisfaludi Érték-Mentők klubja a Kisfaludi Vadaspark tavaszi munkálataiban, festésben, parkrendezésben vett részt. A munka után egy közös bográcsgulyás elfogyasztására és jóízű beszélgetésre is sort kerítettek. A Tolna Megyei Illyés Gyula Könyvtár a szekszárdi Kolping Iskola tanulóinak közreműködésével szépült meg a Közösségek Hetén. A könyvtár udvarán található Mattióni ház külső falát fedték és festették le az osztály tanulói, majd rajzokat készítenek rá a könyvtárhoz illő témában. Az év közben sok rendezvénynek helyet adó udvar kerítése, korlátja is új szintre kapott. A jól elvégzett mun-

ka után minden szorgos résztvevő zsíros kenyér partira volt hivatalos. A barkó népművészettel és hagyományokkal ismerkedhettek meg a Tokaji Múzeum és Világörökségi Bormúzeum igazgatójének segítségével a Klapka György Általános Iskola tanulói. A gyerekek kézműves-foglalkozás keretében barkó mintákkal díszített kelenyeládát készítettek.

A sort folytathatnák tovább, hiszen rengeteg példaértékű, közösségépítő, a helyi értékeket bemutató program született az egy hét alatt. Aki szeretne bővebben tájékozódni, a www.kozossegek hete.hu és a [Facebook/Közösségek Hete](https://www.facebook.com/KozossegekHete) oldalon teheti meg.

PÁKAY VIKTÓRIA – Kommunikációs szakember, rendezvényszervező, néprajzkutató. Jelenleg a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ kommunikációs munkatársa a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás című projektben.

Először a Budapesti Tanítóképző Főiskolán szerzett tanítói diplomát, majd a Janus Pannonius Tudományegyetemen művelődésszervező szakán diplomázott. Ezt követően az ELTE néprajz szakán végzett, majd az ELTE Magyar és összehasonlító folklorisztika doktori programjában vett részt. Szakmai tapasztalatait a civil szektorban szerezte, ahol projektvezetői, kommunikációs, szervezői, képzési feladatokat látott el. Foglalkozott még pályázattal, illetve pályázati projektek lebonyolításával.

Néprajzkutatóként éveken keresztül gyűjtött és kutattott Kárpátalja ugcsoi és beregi falvaiban, ahol többek között a népi gyógyító hagyományokat, ezen belül is a kiemelkedő gyógyító egyéniségeket, valamint a betlehemezés szokását vizsgálta. Eredményeit számos konferencián bemutatta, publikációban közölte.

Közösségek Hete – Kaleidoszkóp

Játék a színekkel

Békéscsabán a Jaminai Közösségi Ház a Népi Díszítőművész Szakkör tagjainak munkáiból rendezett formabontó kiállítást, amelyet a Közösségek Hete keretében nyitottak meg.

A békéscsabai Népi Díszítőművész Szakkör tagjai gondoltak egy merészet, és a hagyományos népi hímzést varázsolták színesebbé azzal, hogy mandalákat kezdtek hímezni. Az ötlet a szakkör egyik tagjától ered, aki egyedi ajándékot szeretett volna készíteni erdélyi barátnőjének. Az elhatározást tervezés követte, majd szívvel-lellet melengető színek, minták kerültek ki a kezük alól.

A mandalás hímzés minden szakköri tagnak megtetszett, ma már ezt a mintát sokféle tárgy dí-

szítésére használják: terítők, táskák, párnák, sőt még szoknyákra is rákerül.

Ki a jobb?

Mártélyon a „Ki a jobb?” vetélkedősorozat már negyedik éve tart 7-8 csapat részvételével. Havonta egy alkalommal gyűlnek össze a csapatok. A májusi vetélkedőt – a Közösségek Hetéhez kapcsolódva – május 11-én rendezték meg. A vetélkedő résztvevői minden esetben civil közösségek, baráti társaságok, amelyek közül havonta mindig más csapat a házigazda. Ők állítják össze a vetélkedő forgatókönyvét, és teával, zsíros kenyérral látják vendégül a csapatokat. A verseny témája változatos, néha helytörténeti, néha aktuális kérdésekhez

kapcsolódik, az elméleti és ügyességi feladatok váltják egymást. A csapatok közötti küzdelem általában 2-3 óráig tart, de utána sem szélednek szét a résztvevők: beszélgetnek és zenét hallgatnak. A játék és a rendszeres találkozás remek közösségépítő és -erősítő alkalom, és egyúttal igazi családi rendezvény is, hiszen a gyerekek is gyakran elkísérik szüleiket a programra.

Szederinda kaláka

Régen nagy hagyománya volt a kalákában végzett munkának Mélykúton. Ezt a hagyományt kellett életre ismét a civil szervezet összefogásával. Első feladat a leendő Szederinda székház rendbetétele volt. A történet 2017-ben kezdődött, amikor a civil közösség

vásárolt egy ingatlant – ami hat éve üresen állt, s előtte kocsmaként funkcionált –, azzal a céllal, hogy székházat és közösségi színteret alakítsanak ki benne a célnak kitűnően megfelelő nagyteremmel, civil szervezetek számára használatos irodákkal. A munkálatokban a Szederinda Egyesület tagjai, a mozgáskorlátozottak, a lovas egyesület és egyházköztség képviselői vettek részt. Idén a fúvós egyesület tagjai is csatlakoztak a népes táborhoz. Céljuk az, hogy a civil szervezetek számára közösségi teret alakítsanak ki, s mivel nem áll rendelkezésükre anyagi forrás, amit lehet, az egyesületek tagjai közös munkában végeznek el.

Pápa

A pápai Jókai Mór Szabadidő Központ az idén kiállítással, hulladékgyűjtő akcióval és néptáncfalakozó szervezésével is csatlakozott a Közösségek Hetéhez. A „Közösségi Kézművek” elnevezésű kiállítás lehetőséget teremtett a helyi alkotói csoportok bemutatkozására és közös múltjuk felelevenítésére.

Mágocs, ahol otthon vagyok

A Közösségek Hetére a mágocsi Tarnai Nándor Városi

Könyvtár és Kulturális Intézmény fotó- és rajzpályázatot hirdetett, amelynek témája maga a

város és környéke volt. A kiírásban legfontosabb kitételként az szerepelt, hogy a beküldött pályamunkának a város azon szegletét kellett ábrázolnia, amely a beküldő szívének a legkedvesebb. A pályázók fényképezőgéppel, ecsettel, ceruzával próbálták a településnek és környékének azt a szegletét bemutatni, amely számukra az otthont jelenti. A beküldött alkotásokból kiállítást rendeztek, amelyet május 9-én nyitottak meg. A legjobb munkákat egy háromtagú zsűri értékelt. A könyvtár helyet adott egy másik érdekes eseménynek is, amely a „Tiéd itt a tér” címet viselte. A helytörténeti bemutató különlegessége az volt, hogy csupa olyan tárgyat állítottak ki, amelyek a helyi lakosok kamráiból, padlásairól kerültek a kiállító térbe, azaz minden tárgyhoz kötődött egy történet, egy emlék. A helyiek a saját hobbijukat is megmutathatták, így került sor például egy nagyon érdekes és különleges szalvétagyűjtemény bemutatására is. Az idén alapításának 25. évfordulóját ünneplő helyi zeneiskola pedig az elmúlt negyedszázad fényképeiből állított össze színvonalas kiállítást.

Együtt lenni, polcra tenni! – Avagy mi fán terem a könyvtáros?

Fotó: Karasz Lajos

2018-ban az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) és a Könyvtártudományi Szakkönyvtár (KSZK) is bekapcsolódott a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” Közösségek Hete programsorozatába. A május 9-én „Együtt lenni, polcra tenni! – Avagy mi fán terem a könyvtáros?” címmel szervezett program célja, hogy a diákokkal és tanáraikkal is megismertessék a nemzeti könyvtár titkait és a könyvtáros szakmát.

Az OSZK-ban működő Könyvtártudományi Szakkönyvtár raktára, a Nemzeti Könyvtár új Digitalizáló Központjának kialakítása miatt házon belül elköltözik. A nagy munkához, a közösségépítés jegyében, iskolai osztályok segítségét kérte a könyvtár. A résztvevők évláncot alkotva, a könyveket kézzől kézre adva, együtt tették fel azokat az új helyükre. A könyvekbe névre szóló meglepetéseket rejtettek el. A segítségért cserébe zseblámpás túravezetést tartottak a résztvevőknek.

Az eseményről készült videó az Országos Széchényi Könyvtár YouTube-csatornáján is megtekinthető.

„Mozdulj rá” Könyvespolctúra

A Tarnaméra Könyvtár Információs és Közösségi Hely 2018-ban két programmal is csatlakozott a Közösségek Hetéhez. Mind a két rendezvény célcsoportjai óvodások, iskolások voltak. Az első program a „Mozdulj rá” Könyvespolctúra – Könyvajánló kamasz szemmel címet viselte. A Tarnamérai Általános Iskola 8. osztályos tanulóinak tartottak könyvtári foglalkozást, a meghívott vendég Komló-Szabó Ágnes, a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár munkatársa volt. A foglalkozáson a diákok megismerkedtek a slam poetry fogalmával, Kemény Zsófi és Simon Márton nevével és munkásságával. Ezt követően blackout poetryt készítettek. Leselejtezett könyveket használva minden diák kitépett egy lapot a könyvekből, amelyeken szavakat kiemelve a szövegből születtek meg verseik. Színes délután volt, ahol nemcsak új dolgokat, fogalmakat ismertek meg, de közben felszabadultan szórakoztak, szuperül érezték magukat a könyvtári élménynapon. A „Varázslatos természet” – Madarak és fák napja a könyvtárban című programra a Madarak és fák napja alkalmából hívták meg a helyi nagycsoportos óvodásokat a könyvtárba egy interaktív foglalkozásra. A foglalkozás

végén a legügyesebbek könyvtalomban részesültek. A gyerekek ajándékkal és jó élményekkel tértek vissza az óvodába.

Mi is az a Slam Poetry?

A „Mi is az a Slam Poetry? – irodalmi kedvcsináló fiataloknak” című program 2018. május 8-án 17 órai kezdettel került megrendezésre a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár előtti amfiteátrumban. A program során a slam poetry veszprémi képviselői beszélgetéssel és bemutatkozással, ízelítővel várták az érdeklődőket. A több mint egy órás esemény kedvcsinálóként szolgált a diákoknak, hogy kipróbálhassák kreativitásukat ebben a műfajban.

Varsányban „Együtt lenni jó, együtt tenni jó”

Varsány település idén egész hetes programsorozattal csatlakozott a Közösségek Hetéhez. A megnyitón levetítették a településről készített kisfilmet, majd a Kézművesporta udvarán a Csalogató Együttes szórakoztatta az egybegyűlteket. Másnap, a gyerekközösségek napján sport délelőttön vehettek részt a gyerekek. Népi építészet címmel gyerekrajz pályázatot hirdettek. A varsányi faültetési program keretében az önkormányzati munkatársak után, a település feldolgozó üzemének és varrodájának dolgozói, majd az ovisok közösen hársfát ültettek. A Muskátli Hagyományörző Egyesület pajzán népdalokkal nevette meg a közönséget. A programok között túrázás is szerepelt, a hetet templomi koncert zárta.

Együtt, egymásért – nyílt napok a helyi közösségeknél Vámospércsen

Ahogy a tavalyi évben, úgy idén is csatlakozott a vámospércsi Háziasszonyok Klubja a Közösségek Hetéhez. Rendszeres programjukba engedtek betekintést a szorgos kezű csigacsináló asszonyok. A délután jó hangulatban, ugyanakkor kemény munkával telt, a tapasztalt

asszonyok keze alól százszámra perregtek ki a gyönyörű, sárga „levesbevalók”.

Főnix kórus

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Főnix kórusa a Közösségek Hetén mutatkozott be a múzeum látogatóközönsége előtt. A 20-30 lelkes kollégából álló énekkar

egy-egy ünnepi alkalomra áll össze – innen a Főnix elnevezés. A kórustagok közös éneklésre hívták a dalos kedvű kollégákat és a látogatókat egyaránt. Egy múzeumpedagógia foglalkozással

ötvözött anyák napjára érkezett oviscsoport az óvónénikkel és a kísérő szülőikkel együtt örömmel kapcsolódott be a vidám programba.

Flash mob – Közösségi villámcsődület a múzeumban

A kiskunhalasi Thorma János Múzeum által szervezett Thorma túrán tárlatvezetés, kézműves foglalkozás és flashmob várta a gyerekeket. A nagyobbak a 2017-ben megnyílt Nagybánya világa című kiállításba tekinthettek be – a felfedezést tabletes játékok segítették, a tárlatvezetés után feladatlapon mérhették le megszerzett tudásukat. A Kis Mesterek, azaz az ovis korosztály tagjai múzeumpedagógiai foglalkozás keretében ismerkedtek meg Kiskunhalas és környékének népi használati tárgyaival, majd kézműves foglalkozás keretében agyagképet készítettek. Végeztül kicsiket és nagyokat közös éneklésre és fotózásra várták Thorma János „Talpra magyar!” című festménye előtt.

„Szálljatok le, szálljatok le karácsonyi angyalok...”

– élő adventi naptár Balatonőszödön

A Balaton déli partján elterülő kistelepülés neve már a 11. században feltűnt az írásos emlékekben. Sokan akkor sem lakták, mint ahogyan ma sem, állandó lakosainak a száma – szezonon kívül – alig haladja meg az 500 főt. Nyáron persze más a helyzet. Ez a kis falu élen jár a közösségépítő programok életre hívásában. A karácsonyi időszak, az ünnepvárás egyik fontos közösségi eseménye az élő adventi naptár megszervezése. A programot hagyományteremtő céllal indították el 2015-ben, ami Magyarországon egyre több településen népszerű jó gyakorlat és lehetőség egy összetartó közösség létrehozására. Balatonőszöd mellett Kisfaludon és Solymáron is alkalmazták ezt a közösségfejlesztő programot, melyről Winklerné Csehi Mónikával, a Balatonőszöd Községért Egyesület elnökével beszélgettünk.

Balogh Vivien: Milyen kötődése van Balatonőszödhöz? Mit jelent a település az Ön számára?

Winklerné Csehi Mónika: Balatonőszöd 560 fő állandó lakossal és legalább kétszer ennyi üdülőtulajdonossal rendelkező kistelepülés a Balaton déli partján. Közvetlen vízpartja van, de az állandó lakosok inkább a települési részen laknak. Születésem óta itt élek, mondhatni vidéki lány vagyok. Kicsi és összetartó település vagyunk, itt mindenki ismer mindenkit. A faluban mindig nagyon jó volt a közösségi élet. Számomra nagy öröm, hogy itt élek a csodálatos Balaton mellett, egyrészt a természeti adottságok és értékek, másrészt a helyi közösség miatt.

B. V.: Mi is az élő adventi naptár?

W. CS. M.: Három évvel ezelőtt, 2015-ben kezdődött el az élő adventi naptár játék Balatonőszödön. A lényege az, hogy december első napjától kezdve huszonhárom napra előre egy titkos sorsolás alapján a játékban részt vevő háztulajdonosok között kiosztjuk az egyes számokat, kivéve a 24. napot, mivel a szentestét mindenki a családjával tölti. Ezt követően minden egyes nap más házban díszítik fel és világítják ki az ablakokat, és indulnak útnak a lakosok, hogy megkeressék a soron következő ablakot. Szokás szerint a polgármesteri hivatal előtt gyülekeznek az érdeklődők, és pontban hat órakor, harangszóra indul el a felderítő csapat, hogy megtalálja a feldíszített ablakot, ahol a családok süteménnyel és meleg itallal látják vendégül az odaérkezőket.

B. V.: Hogyan indult el a kezdeményezés?

W. CS. M.: Számos hazai településen terjedtek el a különböző adventi programok, amelyek célja a

közösségépítés és a polgárok közötti együttműködés elősegítése. Így alakulhatott, hogy a településen élő Farkasné Valkó Diána Ócsán találkozott egy hasonló jellegű kezdeménnyel, amelyet közösen dolgoztunk át a balatonőszödi sajátosságokat figyelembe véve. Az első évben a hozzám közel álló embereket kerestem fel és kértem meg őket, hogy közösen alkossunk egy élő adventi naptárat és díszítsük fel ablakainkat. Ma már évről évre vannak új jelentkezők, így a résztvevők köre állandóan bővül, a tavalyi évben mintegy ötvenen vettek részt a közös ünneplésben. Az első évben, december első napján a közös túra végén megbeszéltük, hogy a hivatal előtt legyen a gyülekező és innen induljunk el közösen megkeresni az aktuális számot, ablakot. Így is történt, a második napon az adott házigazda mézeskaláccsal várta a látogatókat. A harmadik helyszín majdnem két kilométernyi távolságban volt a központtól, ahol a házigazda nagyon megsajnálta azokat, akik ilyen sokat sétáltak, ezért forralt borral kedveskedett nekik. Mára már az egymás között „szeretet-vendéglátásnak” emlegetett program hagyománnyá vált és kiegészült azzal, hogy minden este az ablakhoz érve közösen eléneke-

lünk egy kedves kis karácsonyi dalt, például ezt:

W. CS. M.: Ahogyan az adventi időszakban lenni szokott, a falu

*„Szálljatok le, szálljatok le
karácsonyi angyalok...
Zörgessetek máma este
Minden piciny ablakot,
Palotába és kunyhóba
Nagy örömet vigyetek,
boldogságos ünnepet!”*

B. V.: *A karácsonyi időszakban számtalan díszítési lehetőség adódik a fenyőfaágaktól a gömbdíszeken át a csillogó, villogó égőkig. Mi a legjellemzőbb díszítési mód, ami felhívja az emberek figyelmét az éppen aktuális ablakra?*

lakosai is egyre nagyobb figyelmet fordítanak arra, hogy házaikat karácsonyi díszbe öltöztessék. Az élő adventi naptárak esetében is igaz ez. Általában megvilágítják az ablakokban lévő számokat, így sokkal jobban észrevehetőek, messziről láthatóak a fényük. Mivel belülről világítják meg, így a díszek is többnyire az ablakon belül vannak. A világító számokat csillogó gömbök, fényes girlandok és papírból kivágott karácsonyi figurák egészítik ki.

B. V.: *Milyen eredményekre számítottak a program elindításakor?*

W. CS. M.: A kezdeti cél – mindamelllett, hogy készítsünk egy élő adventi naptárat és tisztítsuk meg az ablakokat – az volt, hogy több időt töltsünk együtt, és ismerjük meg egymást. A kezdetekhez képest a cél nem változott, inkább kiteljesedett. Mára már az egész közösség apraja-nagyja várja az adventi játékot, és aktívan részt vesz benne az idősebb és a fiatalabb generáció is. A közös élmények összekovácsolják a falu lakóit, építik a közösséget, ezért idén is várunk mindenkit nagy szeretettel.

B. V.: *Hogyan változott meg a közösség, az emberek egymáshoz való viszonya az első élő adventi naptár játék óta?*

W. CS. M.: Megindult egy párbeszéd a közösségben azon emberek között is, akik korábban különböző okok miatt nem igazán beszélgettek. Ebben a rohanó világban minden este találkozunk, időt szakítunk egymásra, közösen várjuk az ünnepet és minden este szeretettel teli vendéglátásban lehet részünk. A kezdeményezés ereje abban rejlik, hogy a mai internetes világban otthagyjuk a szoba melegét, ha esik, ha fúj, akkor is minden este felkerekedünk a közösségért és a közös élményekért.

B. V.: *Az elmúlt három évben sikerrel zajlott a program, a közösség összekovácsolódott. Milyen eredményeket vár hosszabb távon ettől a közösségfejlesztő programtól?*

W. CS. M.: Az élő adventi naptár váljon hagyománnyá a településen, még hosszú-hosszú éveken át fennmaradjon. A játékos program járuljon hozzá egy összetartó és egymást segítő közösség létrejöttéhez. Bízom benne, hogy ez meg is valósul, mivel minden évben vannak új jelentkezők és évről évre sikerül új családokat bevonni.

B. V.: *Mit jelent az Ön számára az élő adventi naptár?*

W. CS. M.: Én még nem tudtam megtapasztalni és átélni a meglepetés élményét, amikor megtaláljuk az adott ablakot, mivel én mindig tudom, hogy hova kell menni. De az idei évben a segítők megígérték, hogy jövőre valaki átvállalja a szervezésnek a sorsolás részét, hogy én is igazán részese lehessen a játéknak. Nagyon szerencsésnek érzem magam, mivel a mellet-

tem álló és segítő embereknek köszönhetően jöhetett létre immáron harmadik alkalommal az

élő adventi naptár. Ezúton is szeretném megköszönni az ő munkájukat.

WINKLERNÉ CSEHI MÓNICA – Születése óta Balatonőszödön él, két éve, 2015-ben hozta létre a Balatonőszöd Községért Egyesületet 15 alapító taggal. Az egyesület tagjai a középkorostályból és a fiatalabb lakosokból szerveződött. Az egyesület célkitűzései között szerepel a kulturális hagyományok ápolása, új hagyományok teremtése, közösségépítés, kiemelten a gyermekek támogatása. A szervezett programok legfőbb célja a generációk közötti együttműködés elmélyítése, a közösség és a közösségi élet felpezsdítése.

BALOGH VIVIEN – Somogy megyében, Kaposváron a Nagyboldogasszony Római Katolikus Gimnáziumban érettségizett. Felsőfokú tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetem nemzetközi tanulmányok szakon végezte el. 2013 óta trénerként társadalomismereti workshopok tartásával foglalkozik, valamint több civil szervezet aktív tagja. Szakmai tapasztalatokra kommunikációs ügynökségek munkatársaként tett szert. 2017 októberétől az NMI Művelődési Intézet kommunikációs munkatársa.

PüNKÖSDI VETÉLKEDŐ NÁDASDON

Nádasd a Vasi Hegyháton, Körmenddel átellenben a Rába és a Csörnöc-patak jobb partja felett fekszik. Nevét, a falut valamikor körülölelő nádasokról kapta. Ma már sem nádasok, sem nádfedeles házikók nincsenek a községben, ellenben vannak színes, vidám közösségi napok, amelyek erősítik a településen élők, falujuk és az ott élő közösség iránti szeretetét. A vidám napokról, a közösségi élet formálásáról, a közösségépítő jó gyakorlatokról Földes Tímeával, az „Együtt Nádasdért” Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület elnökével beszélgettünk.

Kalmár Erika: Mit érdemes tudni Nádasdról?

Földes Tímea: Érdekes története van a falunak. Nádasd, akár csak Róma, hét dombra épült: a Templomdomb, a Csébi-domb, a Kútkert, a Cserfalu, a Cserhegy, Almásd és Németfalu (Hegyalja) alkotta. 1698-ban csupán 272 lélek lakta, jelenleg – a legfrissebb adatok szerint – Nádasd állandó lakosainak száma épp csak meghaladja az 1300-at. A településen számos látnivaló akad, mint például a Vas Megyei Értéktárban is szereplő Rotunda, a Borostyánkő-út, a Helytörténeti Gyűjtemény, a kopjafák, a Nádasdi

Evangélikus Egyházközség temploma, római katolikus Nagy Kereszt felmagasztalása-templom és a Plébániahivatal a Római mérőföldkő,

útszéli kereszt, emlékművek, és még hosszan sorolhatnánk.

K. E.: Hogyan kötődik Ön a településhez? Mióta él itt, milyen feladatokat lát el?

F. T.: Egy kis kitérőt leszámítva születésem óta Nádasdon élek. Itt éltek a településen szüleim, nagyszüleim, sőt a dédszüleim is. Nádasdra jártam óvodába, iskolába. Már iskolásként részt vettem a falu közösségi életében, hiszen az akkori helytörténeti szakkör tagjaként a hagyományaink összegyűjtése, azok megelevenítése volt a célunk. Jelenleg az „Együtt Nádasdért” Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület elnökéeként, annak kulturális szakembereként dolgozom. Kezdetben önkéntesként végeztem

ezt a munkát, majd foglalkoztatási információs munkatársként, aztán pedig az IKSZT (Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér) munkatársaként intéztem civil szervezetünk ügyeit.

K. E.: Mikor alakult az egyesület és milyen céllal?

F. T.: Az „Együtt Nádasdért” Faluszépítő és Fejlesztő Kulturális Egyesület 1997-ben alakult, azzal a céllal, hogy az itt élők problémáinak megoldására, szabadidejük hasznos eltöltésére nyújtson lehetőséget. Célunk olyan programok szervezése, amelyek a település fejlődését szolgálják és a lakók igényeivel összhangban állnak. 2010 óta közhasznú egyesületként működünk, 2017. július elsejétől pedig feladat-ellátási megállapodás keretében látjuk el Nádasd község közművelődési, ifjúsági és turisztikai feladatait, együttműködve az önkormányzattal. Az Egyesület célja az alapszabályban megfogalmazottak szerint, hogy szervezze Nádasd kulturális, közösségi életét, gondoskodjon a település hagyományainak megőrzéséről.

K. E.: Mióta vezeti az egyesületet és mit tart egyesületi elnökként a legfontosabb feladatának?

F. T.: Az alapítás évét követően csatlakoztam az egyesület tagságához. Az elnöki teendők felvállalása is egy hosszú folyamat része volt. A kezdetekben – önkéntes munka keretében – a tagsági feladatok el látása mellett, többedmagammal vállaltuk Teleházunk működtetését, majd jöttek az egyesület adminisztratív dolgai, a pályázatok írása és más feladatok. 2002 óta vezetőségi tagja, majd 2006-tól elnöke lettem az egyesületnek. A legfontosabb feladatnak – ami egyben az alapítócélunk is, – a megszűnt helyi lap,

a Nádasdi Faluújság újbóli kiadását tekintettem. Ennek szellemében létrehoztuk a Hétdombi Hírek című kiadványt, amelynek első számát 1997 áprilisában adtuk ki. Az újságunk mára része a nádasdi emberek hétköznapi életének. Ezenkívül nagyon fontos feladat a hagyományok őrzése, Nádasd közösségi, kulturális életének összefogása, szervezése, amihez nélkülözhetetlen egy kiváló, ötletekkel teli, megújulni képes csapat, amit az egyesület tagsága ad.

K. E.: Melyek azok a tevékenységek az egyesület életében, amelyek a közösség építését, fejlesztését szolgálják?

F. T.: Az évszakoknak megfelelően színes programokkal, vetélkedőkkel, vicces versenyekkel várjuk a helyieket. Ilyen például a bor- és pálinkaverseny, a helytörténeti, illetve a Szent Márton vetélkedők, a pünkösdi vetélkedő, a Bagolytúra, az őszi köszöntő rendezvény.

Egyesületünk nagy hangsúlyt fektet a hagyományörzés tevékenységeire, mint a rönkhúzás, a hús-véti tojásdobás, a locsolás, a kézi aratás, a szüreti felvonulás, a betlehemezés. Átfogó környezetvédelmi

programokat valósítunk meg, mint például a falu-nagytakarítás, amelyen a falu apraja-nagyja részt vesz. Az egyesület helyi termelői piacot és közösségi teret működtet, az önkormányzat által, pályázati forrásból létrehozott pajtában, ahol kemencében sült finomságokkal és kenyerekkel halmozzuk el a rendezvények idején a vendégeket. Az egyesületnek 64 állandó és 10 partoló tagja van.

K. E.: A közösségépítő jó gyakorlatok egyik kiemelkedő példája a több mint 20 éves múltra visszatekintő pünkösdi vetélkedő. Hogyan épül fel a vetélkedő, milyen elméleti és gyakorlati tudás szükséges ahhoz, hogy egy csapat győztesként kerülhessen ki a megmérettetésből?

F. T.: A pünkösdi vetélkedő tulajdonképpen egy helytörténeti vetélkedő, amely része a nádasdi hagyományoknak. Az elsőt 1993-ban a művelődési ház rendezésében Karvalits Zoltán szervezte, aki egyesületünk alapítótagja, egykori elnöke, jelenleg településünk polgármestere. A rendezés fel-

datát 1997 pünkösdjétől vette át az „Együtt Nádasdért” Egyesület. Rendszerint pünkösdhétfőn kerül rá sor. Délután folyamán ötfős csapatok versenyeznek egymással, hogy ki ismeri jobban a falut. A csapatokat általában civil szervezetek képviselői, a római katolikus és az evangélikus egyház képviselői, iskolai, közösségi csoportok tagjai alkotják. A rendezvény nevezési feltétele a „hegy leve” és pogácsa vagy rétes.

K. E.: Nevezési feltétel a „hegy leve” és a rétes. Ez esetben kifejezetten nádasdi specialitásokra kell gondolnunk?

F.T.: A „hegy leve” elnevezésen természetesen a nádasdi szőlőhegyeken, a boros gazdák által termesztett szőlőkből készült borokat értjük. Ilyen hegyünk a Cserhegy, az Almásd, a Hegyalja, a Cseresnyés-hegy, hogy csak néhányat említsek. A helyi borokat főként direkt termő szőlőkből készítik az itt élők. A rétesütés pedig az asszonyok körében nagy hagyományokra épül, hiszen mindenki az édesanyjától, nagyanyjától leste el a nyújtás fortélyait. Tölteléknek meggyet, tököt, mákot, almát és túrót használnak.

K. E.: Kis kitérő után térjünk vissza a pünkösdi vetélkedőhöz! Ki, kik állítják össze a kérdéseket és milyen témaköröket érintenek?

F. T.: A kérdéseket Takács László plébános úr állítja össze, készít egy tesztet, amely alapján Nádasd történelmi, kulturális ismeretéről adnak számot a csapatok. A plébános úr kérdései helytörténeti jellegűek, például: *Ki volt a nádasdi iskola leghíresebb, tudós tanulója? Sorolja fel a húsvéti egyházi és népszokásokat! Melyik Nádasd négy legrégebbi középülete? Sorolja fel Nádasd hét dombját! Kik vannak egy aratóbandában?*

Persze a vetélkedőn vannak elméleti és gyakorlati feladatok is. Visszatérő feladatnak számít a népi kismesterségek felelevenítése, mint a fafaragás, az agyagozás, a bőrozás, és a nemezelés. Ezek mellett a néptáncok bemutatása, a rongylabdával való célba dobás, vagy a csúzlizás szintén gyakorlati feladatnak számítanak. Tartalmas szórakozást nyújt és ismereteket ad ez a délután fiatalnak és időseknek egyaránt.

K. E.: Hogyan elevenítik fel a kismesterségeket, hiszen azok bemutatása igen időigényes tevékenység?

F. T.: A kismesterségeket általában a csapatok gyakorlati feladatokon mutatják be, vagy éppen activity formájában játsszák el. Az elmúlt években a kismesterségek bemutatója során készítettek a résztvevők agyagból nádasdi petákat, karikás ostort – amit meg is kell tudni szólaltatni, csúzlit – amivel célba kellett löni, vagy bőrből bicskatartót varrtak, illetve különböző fafaragásokat készítettek.

K. E.: Hogyan sikerült idén a verseny? Kik bizonyultak a legjobbnak?

F. T.: A mostani vetélkedőre kicsit rendhagyó módon, pünkösdvasárnap került sor. A reggeli katolikus misét és az evangélikus istentiszteletet követően a Partium Alapfokú Művészeti Iskola Nádasi Tagozatának gyermekei és a körmendi Béri Balogh Ádám Táncgyűttes lányai bemutatták a Nádasi Értéktár részét képező pünkösdölést. Majd elkezdődött a Pünkösd Helytörténeti Vetélkedő. Az idei évben visszanyúltunk az 1993-as, azaz a huszonöt évvel ezelőtti feladatsorhoz. A vetélkedőn a Nádasi Öreg Tyúkok Egyesülete, a Nádasi Községi Sportegyesület és az „Együtt Nádasdért” Egyesület csapatai mérték össze tudásukat. A verseny jó hangulatban telt, a csapatok számot adhattak tudásukról Nádasi településtörténetének, a paraszti gazdaság és a szőlősgazdai tevékenység témaköreiben. Közmondásokat mutogattak el csapattagjaiknak. Fafaragó tudományukat megcsillogtatva mini kopjafákat faragtak, időre összerakhatták a kézikaszát, amit aztán szakszerűen meg is kellett fenniük. Sőt még rönkhúzási kisbírói hirdetési szövegeket is kellett írniuk. A legnépszerűbb feladat a népi turkáló volt, amikor egy nagy halom ruhakupacból ki kellett választani a hagyományoknak megfelelő öltözékeket, valamint a hozzá tartozó kellékeket és két-két csapattagot be kellett öltöztetni, így körünkben köszönthettük a rönkhúzási menyasszonyt és a püspököt, a betlehemi angyalt, a lucázó pásztorlegényt, az arató asszonyt és a kaszás legényt is.

K. E.: Az időpontot illetően idén eltértek a hagyományoktól... Miért?

F. T. : Igen, az idén pünkösdvasárnap délután rendeztük meg a vetélkedőt, mivel ezen a napon mutattuk be az NMI Művelődési Intézettel és a Lakiteleki Népfőiskolával együttműködve elkészített, a helyi értékeinket bemutató kiadványunkat is.

K. E.: Mi minden kapott helyet a kiadványban?

F. T.: „A mi Nádasdunk kincsei” című kiadvány a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat kialakítása keretében az EMMI és az NMI Művelődési Intézet támogatásával jött létre. A huszonnyolc oldalas kiadvány Nádasi helyi értékeit kívánja bemutatni épített értékek, kulturális örökség, sport és természeti környezet témakörökben. A Nádasi Helyi Értéktár részben egyik kulturális örökségünk, a

pünkösdölés kapott kiemelt szerepet. Az összeállítás alapját a 2016-ban bemutatott Sós és Nád – Hagyományörzés Alsósófalván és Nádason című könyvünk és a Hétdombi Hírekben megjelent írások adták. A Nádasi Helyi Értéktárbizottság az idén, a javaslatok alapján több új értéket is felvett, amelyek bemutatására e kiadvány tökéletesen alkalmasnak bizonyult. Az összeállításban nagy szerepet vállalt Legáth Tiborné, aki az egyesületünk és a Hétdombi Hírek szerkesztőségének tagja, Takács László plébános úr, aki Nádasi történetének tudója, kutatója. A fotókat egyesületünk tagjai készítették. A kiadványt a mi elképzeléseink alapján Koltai János nyomdai szerkesztő formálta meg.

NÁDASD ÉRTÉKTÁRA

Épített értékek: Borostyánkő-út, Csébi-domb településszerkezete és a régi temető, Erzsébet Kert, Helytörténeti Gyűjtemény, evangélikus templom, Községi tér-Pajta, Nádasd régi közkútjai, régi utcanevek, településrészek, Nádasd-Hegyaljai Dézsmapince, Plébániaház, Templomkert, Plébániatemplom, Rotunda, Útszéli kereszt, emlékművek

Kulturális örökség: élő hagyományaink, Bagolytúra, rönkhúzás, Nádasd és Alsósófalva kapcsolata, a Nádasdi Öreg Tyúkok Egyesülete, Kónya Mária költészete, pünkösdölés, Hétdombi Hírek, Nádasdért kitüntetés

Természeti környezet: Cseresyés-hegyi Gyümölcsöskert, patakok, források

Sport: Molnár Ferenc fűszár sportpályafutása, Nádasd Községi Sportegyesület

Rönkhúzás: Nyugat-Dunántúlon a rönkhúzással összekötött álesküvőt akkor tartották meg, ha farsang idején nem volt lakodalom a faluban. Kidöntött rönköt húztak végig szekéren az utcán a lányok és a legények. A menet többször megállt és tréfás esküvőt játszott el. Nádasdon törzsohúzás néven ismert ez a régi hagyomány. Szereplők: menyasszony, vőlegény, koszorús lányok, vőfélyek, kisbíró, pap, ministránssok, püspök, anyakönyvvezető, cigányasszonyok, krampuszok, örömszülők, násznép.

Pünkösdölés: pünkösd ünnepét a keresztény egyház annak emlékére tartja, hogy Jézus mennybemenetele után a Szentlélek leszállt az apostolokra. A húsvétot követő ötvenedik napra esik pünkösd, amely mozgó ünnep május 10-e és június 13-a között. Ekkor a lányok koszorút fontak margarétából, búzavirágból és a kútra akasztották, hogy az ördögöt elűzze a háztól. Pünkösdkor a Partium Alapfokú Művészeti Iskola Nádasdi Tagozata és a Béri Balogh Ádám Táncegyüttes lányai szép ruhában pünkösdkirálynő járást játszanak a római katolikus Nagy Kereszt felmagasztalása-templomnál és az a Nádasdi Evangélikus Egyházközség templománál, a legkisebb lányt választják királynénak, kendő alatt körbe hordozzák, zöld ágakkal természetvarázslást végeznek.

FÖLDES TÍMEA – Születése óta Nádasdon él. A szombathelyi Herman Ottó Mezőgazdasági Szakközépiskolában dísznövénykertésznek (1996), majd a Kecskeméti Kertészeti Főiskolán kertészmérnöknek tanult. 2017-ben szerzett kulturális szakember I. szakképesítést. 2000 – 2005 között önkéntesként a nádasdi Teleházban tevékenykedett. 2005 – 2011 között az egyesület által működtetett Foglalkoztatási Információs Pont vezetője volt. 2011-től IKSZT munkatárs volt, majd 2017 júliusától a nádasdi művelődési ház vezetésével megbízott kulturális munkatársként dolgozik. 2004 óta az egyesület elnöke, tagja a Hétdombi Hírek szerkesztőségének.

A közösségek bevonásán alapuló működés

– Petőfi-telepi Művelődési Ház

A magyar kultúrának szerte az országban vannak „fellegvárai” és „végvárai”. Így van ez Szegeden is. Egy olyan városban élünk, ahol az előadóművészeknek, a képzőművészetnek, a kollektív emlékezet megőrzésének és reprezentálásának saját intézményei vannak. A „fellegvárak” gazdag kínálata mellett azonban szükség van a kultúra „végváraira” is, a művelődési házakra.

Ezekben az intézményekben „emberközeli” munka folyik, közösségeink tagjait név szerint ismerjük, osztozunk mindennapi gondjaikban és örömeikben. Az általunk szervezett programoknak saját törzsközönsége van, akiket kitartó munkával nyertünk meg magunknak, és akik számára az is természetes, hogy személyesen mondják el véleményüket az adott rendezvényről, ami persze segíti a további munkát. Szegeden hét ilyen lakóközveti művelődési ház működik önkormányzati fenntartású intézményként, ezek egyike a Pe-

tőfi-telepi Művelődési Ház, amelynek elsődleges feladata a Petőfi-telepi városrész (13.000 lakos) közművelődési feladatainak ellátása.

Művelődési ház a város szélén

A Szántó Kovács János utcában – sok társadalmi munkával – 1977-ben épült fel a népművelődési ház. Azok, akik ebben a munkában részt vettek, mai napig rendszeres látogatói az intézménynek. Akkoriban az épület egyetlen közművelődési feladat ellátására alkalmas közösségi térrel rendelkezett, amely kezdetben „klubkönyvtári” formában működött. A kor szellemének megfelelően ifjúsági klubok és nyugdíjas csoportok jelentették a közösségi együttlét formáit. A munka anyagi feltételeit döntően az a tény határozta meg, hogy a művelődési ház a Bartók Béla Művelődési Központ intézményeként működött, a másik hat lakóközveti művelődési házzal együtt. A hálózati intézményi működés következtében az ez-

redfordulóra a jól induló szakmai működésből a tényleges tevékenység minimálisra csökkent az intézményben, lényegében „kulcsos házként”, a nyugdíjas közösségek találkozóhelyeként funkcionált. Az épület állapota elfogadható volt, de távol állt a kor követelményeitől.

A Bartók Béla Művelődési Központ akkori vezetése – miközben folyamatos harcot vívott saját fennmaradásáért – felismerte a változtatás szükségességét, és újra külön intézményvezetőt jelölt

ki a Petőfi-telepi Művelődési Ház szakmai feladatainak ellátására. Az optimálisnak nem nevezhető körülmények között elsőként természetesen a helyi nyugdíjas közösségek bizalmát kellett elnyerni. Olyan együttműködésen alapuló kapcsolatot kellett velük kiépíteni, amely egyrészt az általuk végzett munka fejlesztését szolgálta, másrészt azonban lehetővé tette közösségi összefogás segítségével új tevékenységek létrehozását. A partneri kapcsolat kiépítésének másik fontos területe a helyi intézményekkel történő együttműködés kialakítása volt. A közoktatási intézmények számára nyújtott legszélesebb körű támogatás eredményeként a művelődési ház nem légtüres térben működő elszigetelt intézmény, hanem a telep közösségi életének egyik fontos eleme lett. A gyermekeken keresztül pedig sikerült a szülői „aktív korosztály” figyelmét is az intézmény felé fordítani.

Ahhoz azonban, hogy a szakmai munka tovább fejlődhessen, az intézmény épületi adottságainak, felszereltségének, működési

feltételeinek gyökeres megújítására volt szükség. A felújított és kibővített Petőfi-telepi Művelődési Házat 2006-ban adták át. További változást eredményezett az is, hogy a művelődési központot 2008-ban megszüntették, ennek következtében a Petőfi-telepi Művelődési Ház önálló költségvetési szervként működött tovább a Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzatának fenntartása és felügyelete alatt. A szakmai munka további fejlesztése, segítése érdekében az önkormányzat lehetővé tette két főállású szakalkalmazott felvételét is.

Új idők, új ötletek

A működés feltételeinek fizikai, anyagi és szakmai szempontból történő gyökeres átalakulása a lakókörzetben még jobban a figyelem középpontjába helyezte az intézményt.

Az átadás évében a művelődési ház kezdeményezésére első alkalommal rendeztük meg a programegyeztető fórumot, amely azóta

is alapját képezi a művelődési ház szakmai feladatellátásának, munkatervének. A művelődési ház meghívására már 12 éve gyűlnek össze a civil szervezetek képviselői, a helyi intézmények vezetői, az egyházak képviselői, a területen működő művészeti iskola képviselője, a könyvtárvezető, a helyi önkormányzati képviselő és a helyi védőnői hálózat dolgozói. Itt minden résztvevő beszámol tervezett programjairól, összehangoljuk ezeket, és kijelöljük a célok elérése érdekében a találkozási és segítségnyújtási pontokat. Ezen a megbeszélésen kerül szóba az is, hogyha valamelyik intézménynek kiemelt feladata van az adott évben, és azt a többiek hogyan tudják segíteni a megvalósításában. Itt egyeztetjük azokat az alkalmakat is, amelyeken a művelődési ház, mint együttműködő partner, számít a közoktatási intézményekre, a civil szervezetekre, az egyházakozségek tagjaira, valamint azokat a programokat és projekteket is, amelyeket a művelődési ház, mint szolgáltatásokat nyújt az iskolák és óvodák nevelői munkájának segítésére. Ez a programegyeztető megbeszélés segítséget nyújt abban is, hogy erősödjön az intézmények egymás közötti kommunikációja, és lehetőséget teremt új kezdeményezések megvitatására, új közösségi rendezvények kezdeményezésére is.

A megbeszélésen összeállítjuk a telep rendezvénynaptárát, amely az adott év munkájának gerincét alkotja. Évente nyolc olyan programot szervezünk meg, amelyek ezen a társadalmi összefogáson alapulnak, és közösségi, szórakozási élményhez juttatja az itt élőket. Ilyen például a „Szív napja”, a Telepi nap, a Böllérnap és a Telepi télbúcsúztató farsangi mulatság, az Újszülöttek köszöntése, a Babazsúr,

a Fodorkerti családi nap, az adventi készülődés, a Mézes Petőfi-telep akció, és a Telepi karácsony. Ezek a rendezvények az elmúlt 12 évben honosodtak meg és váltak hagyománnyá a Petőfi-telepen.

Nagy rutin, nagy veszedelem

Az együtt gondolkodás és közös cselekvés sohasem válhat rutinná, hiszen ez a működés alapja, amely azonban folyamatosan fejleszhető. A munkatervek az adott év működését határozzák meg, ugyanakkor az intézménynek ki kell alakítania egy középtávú stratégiát is. Ennek első lépéseként a fenntartóval kell tisztázni a működés középtávra belátható kereteit, majd az érintettek körével közösen kell kidolgozni a fejlesztési elképzeléseket, támaszkodva azokra a lehetőségekre, amelyek a bevonás következtében segítik a céloknak a megvalósítását. A legfontosabb kérdés az, hogy hogyan tudjuk együtt jobba, érdekesebbé, a közösség igényeinek megfelelőbbé tenni azt az adott rendezvényt, illetve az intézmény egész működését, hogyan tudunk újabb programokat, rendezvényeket megvalósítani.

A közösen megtervezett és együtt megvalósított programokat minden esetben értékelő beszélgetéssel szeretnénk lezárni, ahol mindenki lehetőséget kap arra, hogy elmondja saját tapasztalatait a programról. Levonva a tanulságokat, a tapasztalatok alapján megbeszéljük azt is, hogyan tudjuk jobba tenni az adott kezdeményezést, programot. Ez adja az alapot folyamatos visszacsatolásra. Mivel ez a fajta kommunikáció eddig szinte spontán zajlott, így ezen a terüle-

ten vannak még tennivalóink. A fenti folyamatok beindítására jó alkalmat jelent Petőfi-telep fennállásának közelgő 100. évfordulója (2022-ben). Az ünnep köré építhető fejlesztések, programtervek, helyi értéktárások, ezek dokumentációjának kiadványba rendezése a helytörténeti kutatásokkal együtt olyan váz lehet, amelyben minden Petőfi-telepi megtalálhatja a kapcsolódás lehetőségét.

Közelgő 100. születésnap

Petőfi-telep az első világháború végén jött lére. Ez a városrész – néprajzi szempontból – nem rendelkezik több évszázados hagyománnyal. Etnikai összetétele sem mutat semmilyen sajátosságot. A kétkezi munkából élők által bené-

pesített telepen annak alakult ki hagyománya, hogy az itt élők elsősorban önmagukra számíthattak.

A Petőfi-telepi Művelődési Ház esetében egy olyan intézmény működéséről beszélhetünk, amely egy nagyváros egyik városrészében végzi tevékenységét, megfelelő infrastruktúrával és szakmai háttérrel rendelkezik. Ebben a városrészben nincs külön önkormányzat, sem részönkormányzat. A városrész rendelkezik közoktatási intézményekkel - három óvoda, egy általános iskola található itt. A művelődési házhoz hat civil szervezet működése köthető.

Ezek a körülmények egyrészt kényesítő, másrészt ideális feltételei lettek annak a folyamatnak, amelyben az intézmény a tervezés és a működés során a közösség bevonására törekszik és támaszkodik.

JARABEKNÉ TREPLÁN MARIANN – A József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán középiskolai tanári diplomát szerzett olasz-történelem szakon. Művelődésszervezői pályáját 1994-ben a Bartók Béla Művelődési Központ Kecskési Művelődési Házában kezdte intézményvezetőként. Itt, egy évek óta esetlegesen nyitva tartó intézményben, új közösségeket generált a hálózati intézményi lét és az „egyszemélyes ház” működési feltételei ellenére. Tapasztalatai, élményei kötelezték el a népművelői hivatás iránt. 1996 és 1999 között a GYES évei alatt szerezte meg a felsőfokú szakirányú végzettségét a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. A munkába visszatérve került a Bartók Béla Művelődési Központ Petőfi-telepi Művelődési Házához, mint intézményvezető. A művelődési központ megszüntetése után 2008-tól mint igazgató vezeti a házat, ahol színes, gazdag programkínálattal aktív közösségi életet szervez.

Csapókerti Szomszédsági Nap

A Csapókerti Szomszédsági Nap története 2003-ra nyúlik vissza. Akkor a frissen felkészített szomszédsági önkéntesek bemutatása, megismertése köré szerveződött egy, a szomszédságnak, sőt, Debrecen északkeleti városrésze lakóinak szóló rendezvény, ami az idők során a civil szervezetek, kulturális intézmények példaértékű együttműködésévé vált.

A szereplők tervezik és készülnek a helyi civil szervezetek ünnepeire, ahol bemutatják, megmutatják magukat a helyi polgárok és egymás számára. Az érdeklődőknek lehetőségük nyílik a nekik tetsző civil szervezethez való csatlakozásra, a civil szervezetek-

nek pedig újabb együttműködések, közös tevékenységek kialakítására. 2018-ban már a XIV. Csapókerti Szomszédsági Napot fogjuk megrendezni Debrecenben, a Süveg utcán, a DMK Csapókerti Közösségi Háza előtti utcaszakaszon.

A XIII. Csapókerti Szomszédsági Napot 2017. szeptember 23-án rendeztük meg, a Csapókerti Baráti Kör Egyesület és a Debreceni Művelődési Központ Csapókerti Közösségi Háza együttműködésében.

A kezdetek

Az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület 1989-ben alakult Debrecenben, a Horváth Árpád Művelődési Házban (1990 óta Csapókerti Kö-

zösségi Ház). Az Életfa Egyesület célja egy olyan új integrált intézmény modelljének kialakítása volt – biztosítva a Debrecen-Csapókert városrész családsegítő, mentálhigiénés alapellátását –, amely az országban szinte egyedülálló kezdeményezés volt. Az egyesület célja a helyi társadalom fejlesztése, a humán szolgáltatások széles skáláját felvállaló preventív szolgáltató, gondozó és fejlesztő, a settlement hagyományait újjáélesztő és továbbfejlesztő intézménytípus kialakítása volt. A modell integrálta a közösségi, a közművelődési, a családsegítő- és gyermekjóléti szolgáltatásokat, az ifjúság perifériára sodródó csoportjaival való foglalkozást és az idősgondozás feladatait.

Az Életfa Egyesület 2002-2003-ban a PHARE Access projekt keretében kilenc szomszédsági önkéntest toborzott és képzett ki, akik a városrészben lakók számára információkkal és ügyintézés segítségével álltak, s állnak rendelkezésre a mai napig, ezzel kiterjesztve és „karnyújtásnyira kihelyezve” a városrészbe a városban található szolgáltatásokat. A projekt részeként a felkészített szomszédsági önkéntesek bemutatására az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület a Csapókerti Közösségi Házzal együttműködve szervezte meg az első Csapókerti Szomszédsági Napot. A rendezvény előkészítésében és lebonyolításában is nagy szerepet játszottak a szomszédsági önkéntesek. Tudásuknak megfelelően különböző tanácsadásokat tartottak (kertészeti, közbiztonsági, egészségügyi, szociális stb.), bemutatókat, aktivitásokat szerveztek, közte patchwork készítést, kézműveskedést, és természetesen bemutatták, megismertették az akkor induló szomszédsági önkéntes tevékenységüket. A rendezvényt színpadi, szórakoztató programok tarkították a Csapókerti Közösségi Házban működő művészeti csoportok közreműködésével. Ez a rendezvény a projekt végén, 2003 februárjában, a

Csapókerti Közösségi Ház nagytermében zajlott.

A II. Csapókerti Szomszédsági Nap szintén az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület és a Csapókerti Közösségi Ház együttműködésében valósult meg, s a szomszédsági önkéntes program továbbfejlesztéséhez kapcsolódott 2006 szeptemberében, egy HEFOP-2.2 „Munkanélküliek reintegrációja önkéntesek bevonásával” projekt keretében. A projekt rövid távú céljai voltak: a lakossággal együttműködve olyan szolgáltatás-rendszer kialakítása, amely lehetővé teszi számukra a helyi problémák és szükségletek helyi kezelését; az önkéntes munka elterjesztése; a szervezett önkéntesség megjelenése; Önkéntes

Központ kialakítása. Mindezek érdekében megszerveztük két év kihagyással második alkalommal is a Csapókerti Szomszédsági Napot. Ennek a rendezvénynek az előkészítésében és megvalósításában szintén hangsúlyos szerepet kaptak a szomszédsági önkéntesek és rajtuk keresztül a különböző lakossági tanácsadások és aktivitások, valamint a szomszédsági önkéntes program bemutatása, az önkéntesek bemutatkozása. A Csapókerti Közösségi Ház előtti utcaszakasz lezárásával, szabadterén zajlott a délutáni, esti rendezvény, amit a közösségi házban működő művészeti csoportok színpadi műsorai tették színesebbé, a városrészben működő civil szervezetek tevékenységükhöz illeszkedő bemutatókat, foglalkozásokat, tájékoztatókat tartottak, vagy éppen főzőversenyt szerveztek. A szomszédsági nap este utcabállal zárult.

Az előzmények másik vonala

1994-ben a Csapókerti Közösségi Ház társadalmiasítására, az intézményben működő körök, klubok, egyesületek együttműködés-

sével, közel 400 taggal létrejött „A Ház Baráti Köre” szervezet, mely véleményezési, javaslattevési jogkörrel rendelkezett a Csapókerti Közösségi Ház működésével, szakmai tevékenységével kapcsolatban és javaslatot tehetett az igazgató személyére. A Ház Baráti Körének tagsága önkéntes volt, s majd minden, a Házban működő civil szervezet tagjai beléptek a Baráti Körbe. 2007-ben egyesületté alakult a szervezet, mely ezt követően is szorosan együttműködik a Csapókerti Közösségi Házzal. Több jelentős projekt kötődik ehhez az együttműködéshez, például a „Miénk itt a tér!” – Liget téri park fejlesztése (sövényültetés, használaton kívüli szökőkút palástjának kifestése, virágültetés, Csapókerti Civil Emlékpark kialakítása); a Liget téri piknik; az önkéntesség elterjesztése; a Csapókerti Szomszédnapi Nap; a Csapókerti Civil Expó vagy a szomszédnapi nap terjesztése.

Csapókerti Szomszédnapi Nap

A Csapókerti Szomszédnapi Nap egy szombat délutántól estig megvalósuló szabadtéri

rendezvény, mely a városrésze kora őszi ünnepe, a Csapókerti Közösségi Ház nyári hónapok utáni „újraindítása”, a helyi civil szervezetek és az önkéntesség értékeinek bemutatása, a szervezetek összefogásának, együttműködésének eredménye, kötetlen találkozási lehetőség a városrészes lakosai számára.

A Szomszédnapi Napon a színpadon szóban is bemutatkoznak a helyi civil szervezetek. Ezen felül az előadóművészeti közösségek színpadi produkciókkal lépnek fel, a tárgyalkotók kézműves foglalkozást vezetnek, vagy bemutatót tartanak, a segítő tevékenységet végzők tanácsadásokat szerveznek, s az egyik egyesület bográcsozást, főzőversenyt hirdet. Továbbra is hang-

súlyos a szomszédnapi önkéntesek részvétele, úgy is, mint tanácsadást nyújtó csoport, s úgy is, mint az Állampolgári Részvétel Hete (ÁRH) kérdőívezést vállaló közösség (amíg az ÁRH erre az időszakra esett). Évente más-más intenzitással önálló programelemmel a helyi református gyülekezet is részt vállal a rendezvényből. Színes kavalkád, sok és változatos programmal, amit a helyi közösségek adnak össze. Hagyományosan este utcabál zárja a rendezvényt.

A szomszédnapi nap a Debreceni Művelődési Központ Csapókerti Közösségi Háza és a Csapókerti Baráti Kör Egyesület együttműködésében valósul meg évről évre, a Csapókerti Közösségi Házban működő valamennyi civil szervezet, önkéntesek aktív részvételével, szerepvállalásával.

A rendezvény elsősorban Debrecen-Csapókert városrészes lakosait és a helyi civil szervezetek tagjait szólítja meg. A forrásokat tekintve az utóbbi években az önkormányzati intézmény biztosítja a rendezvény technikai hátterét, s az utcabáli zenekar költségeit, míg a kommunikációs költségeket, a műsort és a szakmai tartalmat a helyi civil szervezeteket összefogó Csapókerti Baráti Kör Egyesület teremti elő.

PETŐ IBOLYA – Művelődésszervező, közösségfejlesztő szakember. Debrecenben született, és jelenleg is itt él. Legmagasabb iskolai végzettségét a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerezte 1997-ben, művelődési és felnőttképzési menedzser szakon. Több más civil szervezet mellett a Közösségfejlesztők Egyesületének tagja. 25 éven át dolgozott a Csapókerti Közösségi Házban, ahol az alább bemutatott jó gyakorlattá vált Csapókerti Szomszédnapi Nap kialakulásának, fejlődésének valamennyi fázisában kollégáival együtt vett részt. Emellett aktív szereplője volt a Hajdú-Bihar Megyei Önkéntes Központ létrehozásának, EU-s, HEFOP, TÁMOP projekteket vezetett, közösségfejlesztőként egy lakótelepi projektben is dolgozott, önkéntes pontot és kistérségi civil szervezeteket mentorált. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszékének tereptanára, a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar közösségi animátor felsőfokú szakképzésének egyik tananyagfejlesztője, külső oktatója. Jelenleg a Debreceni Művelődési Központ Nagymacsi Közösségi Háza egységvezetője.

Tudástár – az információ fellelőjére

„A könyvtár ma már nem pusztán a könyvek, dokumentumok tára, hanem az információ tárháza. A könyvtárosoknak pedig feladata, felelőssége, hogy megtanítsa a használókat a releváns információk felkutatására” – fogalmazott Pumerscheinné Bedekovity Zóra, a paksi Pákolitz könyvtár igazgatója, akivel a könyvtár közösségépítésben betöltött szerepéről beszélgettünk.

Kalmár Erika: *A könyvtárakat úgy szokták emlegetni, mint a tudás házát. A paksi Pákolitz könyvtárnak kalandos története van. Hogyan lett az egyszerű kis Paksi Olvasókörből és Népkönyvtárból jelentős könyvtárral rendelkező városi könyvtár?*

Pumerscheinné Bedekovity Zóra: A település első könyvtárát, a Kaszinó Könyvtárát, a 19. század negyvenes éveiben hozták létre. 1851-ben a bécsi kormány sajnálatos módon bezáratta a ka-

szinót, és a könyveket megőrzésre szétosztották a tagok közt. A volt kaszinó polgári származású tagjai – kereskedők, iparosok, néptanítók – nem sokkal később, a kor szellemiségéhez igazodva, Paksi Polgári Olvasókör néven „újra alapították” az egykori könyvtárát, sőt az Iparos Olvasókör sem várta túl sokat magára, 1898-ban a mesteremberek is megalakították a saját intézményüket. Az olvasókör a világháborúk alatt is képes volt megmenteni vagyona egy jelentős részét. 1913-ban pedig megkezdte a működését a Paksi Népkönyvtár, amelynek könyvtárára 1965-ben megközelítette a 15000-et. Egy kisebb ugrás a történelemben és elérünk 1968. július 5-éhez, amikor is

Darvas József, a Magyar Írók Szövetségének elnöke felavatta az új paksi Járási Könyvtárat, egyúttal meghirdette az Olvasó Néperért Mozgalom beindítását. A modern könyvtár a könyvkölcsönzés mellett egyéb kulturális tevékenységgel is foglalkozott: író-olvasó találkozók, kiállítások, előadások, kiadványok megjelentetése, klubok működtetése.

Az intézmény 2003-ban vette fel a paksi születésű költő, Pákolitz István nevét. A helyhiány folyamatosan megnehezítette a könyvtári szolgáltatások szervezését. 2012-ben az önkormányzat önerőből felújította a főépület szomszédságában található épületet, itt kapott helyet a Kincskereső Gyermekkönyvtár is. A korszerű, barátságos, világos, vidám tér sok új látogatót eredményezett. Szolgáltatásaink folyamatosan bővülnek, változnak. Ennek előidézői az új könyvtárhatalmas igények – a mikro- és makro környezet változásai és az új trendek.

K. E.: *Érdekes maga az épület, amiben a könyvtár működik, hiszen a községi tanács 1968-ban megvásárolta a régi zsinagóga épületét. A könyvtár azóta is ebben a patinás épületben működik. Mit lehet tudni magáról az épületről?*

P. B.Z.: Az első paksi zsinagógát 1785-ben építették, ami többször leégett, ezért újra kellett építeni. A 19. században a településen működött Tolna megye második legnagyobb zsidó hitközsége. Egy jelentősebb renoválásra 1909-ben került sor, akkor színes téglaborítást kapott az épület. Az egykori zsinagóga ma már csak körvonalaiiban emlékeztet a régire. Az átépítéskor megszüntették a kovácsoltvas kerítést, a homlokzati bejáratot a járdára nyitották, az oszlopok beépítésével

emeleti szintet alakítottak ki. Az ország gazdasági életében csökkent a paksi kereskedelem szerepe, ezért a nagykereskedők elhagyták a várost. A hitközség tagjainak a száma 1956 után 10 fő alá csökkent. A hitéletet szolgáló épületek feleslegessé váltak, eladták őket, így lett belőle könyvtári épület.

K. E.: *A könyvtár, mint tudástár, mint kultúrákövetítő közeg számtalan más feladatot is ellát. Milyen sajátos szolgáltatásokkal várja a könyvtár a város lakóit?*

P. B.Z.: A három intézményegység (központi könyvtár, Kincskereső Gyermekkönyvtár, Kínálgató Iskolai és Gyermekkönyvtár) a város teljes lakosságának könyvtári ellátását végzi heti 44 órában. A könyvtár szerepe az információs társadalomban jelentősen megváltozott. Véleményem szerint ez azonban nem jelent számunkra veszélyt, hanem inkább lehetőséget ad nekünk. Sok könyvtárnak már a nevében is megjelenik az új szerep: *információs és tudásközpontok* jöttek létre az elmúlt években. A könyvtár ma már nem pusztán a könyvek, dokumentumok tára, hanem az információ tárháza is

egyben. A könyvtárosoknak pedig feladata, felelőssége, hogy megtanítsa a használókat a releváns információk felkutatására. Kiemelten fontos, hogy a középiskolásokkal elsajátítsuk a keresőrendszereket, adatbázisok helyes használatát. A könyvtárosok (= információs szakemberek) feladata, hogy ezeket megtanítsa. Az internet elterjedésével kitarul előttünk a világ, azonban a digitális szakadék miatt sokan esnek el ettől a lehetőségtől. Feladatunk, hogy a periférián levőket elérjük, tanfolyamokon megtanítsuk őket a digitális eszközök használatára, Digitális Jólét Pontként segítsünk a hozzánk fordulóknak. Az információs szerep abban is megnyilvánul, hogy a könyvtárak a kölcsönzései és olvasótermi szolgáltatásokon kívül rendezvényeket, író-olvasó találkozókat, ismeretterjesztő előadásokat és kiállításokat is szerveznek. A korszerű könyvtár közösségi térként is funkcionál. Napjainkban nagy kihívást jelent az olvasásfejlesztés, az irodalmi művek megszerettetése. Könyvtárunk már kisgyermekkortól kezdve igyekszik támogatni a családokat – majd az oktatási intézményeket – a gyermekek ol-

vasóvá nevelésében. Fontosnak tartom továbbá a könyvtár szerepét a helyi identitás megerősítésében.

K. E.: *Milyen a könyvtár látogatottsága, mennyire változtak az olvasási szokások az internet megjelenésével?*

P.B.Z.: Csökkent az aktív olvasók száma, ennek egyik oka lehet például a népesség számának csökkenése. Ezt próbáljuk azzal ellensúlyozni, hogy különböző városi rendezvényeken ingyenes beiratkozással várjuk a látogatókat, így is próbálunk új olvasókat megszólítani, becsalogatni. Ezzel szemben jelentősen nőtt a kölcsönzött dokumentumok száma, ami azt mutatja, hogy kevesebb az olvasónk, de ők többet kölcsönöznek. Igyekszünk népszerűsíteni a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségét is. Könyvtárunkban nagyon magas a távhasználatok száma. Ennek oka a könyvtári rendszer használói igényekhez való igazítása lehet: keresésre, böngészésre, könyvek előjegyzésére és foglalására, kölcsönzési határidő meghosszabbítására is van lehetőség ennek a rendszernek a segítségével.

K.E.: *A könyvtár kultúra közvetítő szerepe mellett jelentős közösségfejlesztő funkcióval is bír. Hogyan jelenik ez meg a könyvtár életében?*

P.B. Z.: A közösségfejlesztés könyvtárunk második legfontosabb stratégiai célja. Ray Oldenburg elmélete szerint az intézmény akár „harmadik otthonná” is válhat, hiszen közel hozza egymáshoz a környéken élőket. Az újonnan érkezőknek és a látogatóknak a „közösség kapuja” is lehet azáltal, hogy elősegíti a különböző csoportok kialakulását, a környék

fejlődését, amellyel, hogy szórakozási alkalmat kínál. A közösségfejlesztés érdekében versenyeket, vetélkedőket rendezünk csoportok számára, klubokat működtetünk, civil szervezeteket fogadunk be, könyvtárépületen kívüli klubfoglalkozásokat szervezünk, más intézményekkel, civil szervezetekkel közös rendezvényeket valósítunk meg.

A szervezési feladatokkal megbízott kulturális szervező kollégánk részt vett az Országos Széchényi Könyvtár által is meghirdetett *A kulturális közösségfejlesztés*

gyakorlata című képzésen, amely segítséget nyújt a napi gyakorlatban.

K.E.: *Az Országos Széchenyi Könyvtárral együttműködve részt vesz a Közösségek Hete programban. Milyen programokkal készültek erre az eseményre?*

P.B.Z.: Az első program egy helyi szerző, Prancz Zoltán *Kinyilatkoztatáson innen és túl* című könyvének bemutatója volt. A Családfakutató klub és a Helytörténeti klub közös rendezvénye volt egy beszélgetés Lóránd Péter, Osztermayer Erzsébet és Örvös Ferenc által összeállított *A Paksra betelepedett Osztermayer család* című kötetről. Retro napot tartottunk, ezen a napon nyugdíjas kollégáink várták az olvasókat néhány órán keresztül. Nyugdíjasaink örömmel fogadták a felkérést. A programot *Cserenap – Legyél te is könyvtáros!* címmel hirdettük meg.

K. E.: *Hogyan segítik elő a társadalmiasítás, közösségi alapokon való működés folyamatát? Milyen eszközökkel, milyen szolgáltatásokkal teszik ezt?*

P.B.Z.: Intézményünk arra törekszik, hogy a használó könyvtárává váljon. Ennek érdekében a társadalmiasítás különböző szintjein vonjuk be a város lakosságát a könyvtár életébe. *Konzultáció szintjén* nyitottak vagyunk az olvasók javaslataira. A véleménynyilvánítás eszközei a személyes konzultáció, a közösségi oldalak, az épületekben elhelyezett ötletládák, az elégedettség- és igényfelmérések. *A bevonás szintjére* példa, hogy tavaly nagy felújítás volt a könyvtárban, a könyvek visszapakolására kevés időnk maradt.

A Facebookon közzétett felhívásunkra több önkéntes segítő érkezett. Az *együttműködés szintjén* a kulturális intézmények, az önkormányzat, az Atomerőmű, a civil szervezetek rendszeresen tartanak értekezleteket, amelyekben egyeztetik programjaikat, javaslatokat tehetnek egymásnak. Közösen valósíthatnak meg egy adott téma köré szerveződő rendezvénysorozatot, humán erőforrással, eszközökkel támogatják egymás programjait. Könyvtárunk rendszeresen kitelepül más intézmények programjaira – az adott témához (pl. futóverseny, augusztus 20-a, gyermeknap stb.) kapcsolódó folyóiratokat, szép- és szakirodalmat ajánlunk a rendezvény résztvevőinek, kézműves-foglalkozást nyújtunk a gyermekeknek.

Könyvtárunk konzorciumban, két társintézménnyel együtt, sikeresen pályázott az EFOP-3.3.2-16 – Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért című felhívásra. Az „Egy CSEPP a nevelésért” című projekt célja a három paksi kulturális intézmény – Csengey Dénes Kulturális Központ, Paksi Képtár, Paksi Pákolitz István Városi Könyvtár – együttműködésének erősítése. A program célja, hogy támogassa az

óvodás gyermekek, az általános és középiskolás tanulók oktatási intézményen kívüli kompetenciafejlesztését, ismeret- és tudásgyarapítását a helyi kulturális intézményekben.

K. E.: *Milyen közösségek kapcsolódnak a könyvtár tevékenységéhez?*

P.B.Z.: Hosszú évek óta működik a gyermekkönyvtárban a Baba-Mama Klub, amelyben intézményünk a védőnői hálózattal működik együtt. Nagy sikerű a Társasjáték Klub, ami 2017 októberében intézményünk kezdeményezésére indult. A Helytörténet Klub azokat a látogatókat gyűjti össze, akik a helytörténet iránt érdeklődnek. A Családfa Kutató Klub a klub vezetőjének kezdeményezésére jött létre. A könyvtár támogatásával a klubtagoknak különböző adatbázisokban való keresésre is lehetősége nyílik. Idén elindult az Olvasókör, a találkozókön egy-egy témában ajánlunk szépirodalmat az érdeklődőknek. A jövőben tervezzük egy Pszicho Kávéház indítását is.

K.E.: *Köszönöm az interjút, további munkájukhoz sok sikert kívánok!*

PUMERSCHINNÉ BEDEKOVITY ZÓRA – Főiskolai tanulmányait a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán informatikus könyvtáros – német nyelv és irodalom szakos tanár szakpáron végezte. Egyetemi végzettségét a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, informatikus könyvtáros szakon szerezte meg. 2007 óta a Tolna Megyei Illyés Gyula Könyvtárban, kistérségi hálózatgondozóként dolgozik. 2011-ben elnyerte a fiatal könyvtárosok számára elérhető legrangosabb hazai díjat, az „Az év fiatal könyvtárosa” címet. Ugyanebben az évben ösztöndíjat nyert a Goethe Intézet által szervezett németországi nyelvtanfolyamon való részvételre. Müncheni tartózkodása során több könyvtárat is meglátogatott, és tapasztalatait cikk-sorozat formájában a Raabe Kiadó gondozásában megjelent Korszerű Könyvtár című periodikában publikálta. 2013. január 1-jétől lett a Paksi Pákolitz István Városi Könyvtár munkatársa, azóta vezetője. A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 projekt társadalmiasítási munkacsoport tagjaként, a „Kulturális intézmények társadalmiasított működtetése” című módszertani útmutató szakterület-specifikus kidolgozásában is szerepet vállalt.

Dornyay Béla Múzeum

– „üvegváros” és földalatti bányamúzeum

A település történetét a honfoglalásig lehet visszavezetni, a 10. században a Tarján nevű törzs birtokolta. Neve részben ebből ered, illetve a közelében elhelyezkedő Salgó várról. A város 16 részből áll, s szinte minden résznek önálló története van. A Dornyay Béla Múzeum a történelmi, kulturális és ipartörténeti emlékeket őrzi. Mindezekről és a múzeum közösségépítésben, fejlesztésben betöltött szerepéről Shah Gabriellával, a múzeum igazgatójával beszélgettünk.

Kalmár Erika: Jövőre lesz éppen 60 éve annak, hogy megalapították Salgótarján első múzeumát. Melyek voltak a legfontosabb mérőkövek az elmúlt csaknem hat évtizedben?

Shah Gabriella: Intézményünk névadója, dr. Dornyay Béla természettudós, régész, középiskolai tanár, helytörténeti kutató már az 1920-as években kezdeményezte egy múzeum megalapítását Salgótarjánban. Végül a megye párt- és tanácsi vezetése 1959-ben hívta életre a Nógrád Megyei Munkásmozgalmi Múzeumot, amely a

megye munkásmozgalmának történetére vonatkozó emlékanyagot és Salgótarján helytörténetének anyagát gyűjtötte össze. Az intézmény több helyet megjárva 1980-ban költözött a Magyar Géza által tervezett jelenlegi épületébe. Ekkor vette fel a Nógrádi Sándor nevét. 1991-től Nógrádi Történeti Múzeum néven folytatta tevékenységét. Ezen időszak alatt mindvégig a Nógrád Megyei Múzeumi Szervezet részeként működött egészen 2013-ig, amikortól is Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzatához tartozik. Ekkor vette fel Dornyay Béla nevét is. A Dornyay Béla Múzeum kiállítóhelyeként működik Magyarország első, természetes földalatti bányamúzeuma is.

K. E.: Egy-egy múzeum tematikáját leginkább a környezet történelmi, kulturális, ipari hagyatékaik határozzák meg. Melyek a fő gyűjtési szakterületei a Dornyay Béla Múzeumnak?

S. G.: Az 1980-as évekig kialakult gyűjtemények a történeti tárgyi- és történeti dokumentációs gyűjtemény, a képzőművészeti, irodalomtörténeti-, numizmati-

kai gyűjtemények, valamint segédgyűjtemények. 2013-tól a múzeum régészeti- és néprajzi gyűjteménnyel is rendelkezik.

K. E.: Salgótarján az üvegyártásról és a bányászati tevékenységéről volt híres, hogyan jelennek meg ezek a területek a múzeum tematikájában?

S. G.: Salgótarjánban már a település 1922. évi várossá nyilvánítását harminc évvel megelőzően folyt nemzetközi hírű üvegyártás. Az ezredfordulót követően sajnos a nógrádi iparmedencében szinte teljesen megszűnt ez a tevékenység, a gyárat 2009-ben felszámolták. Múzeumunk 2013-ban induló

„Üvegváros – Öblösüveggyár történeti és üvegművészeti tanulmányi raktár” projektjével az itteni üveggyártás ipar- szakma- és város-történeti jelentőségű bemutatását tűztük ki célul a múzeum gyűjteményében található tárgyi emlékek bemutatásával. A salgótarjáni földalatti bányamúzeumot az 1937-ben mélyített József-lejtősakna épségben megmaradt vágatrendszerében alakították ki. A múzeum 1965-ben nyílt meg a nagyközönség előtt, majd 1986-ban a volt bányatiszti lakás épületében megnyílt a felszíni bányászati kiállítás is. Ugyanabban az évben az épület mellett a bányaszállítást bemutató skanzen is elérhetővé vált az érdeklődők számára. Jelenleg a Bányászati Kiállítóhely földfelszíni állandó kiállításának megújításán, korszerűsítésén dolgozunk.

K. E.: Melyek a legfontosabb kiállítások, s melyek a leglátogatottabbak?

S. G.: A már említett Üvegváros tanulmányi raktáron és Bányászati Kiállítóhelyen kívül állandó kiállításunk még a „Nógrád az Újkorban – Történeti kiállítás 7 képen”. A gazdag anyagból építkező

kiállítás történeti áttekintést nyújt Nógrád megyéről, a köznemesi és vármegyei világtól a modernizáció világán át a háborúk és forradalmak koráig, majd az alkotó szellem napvilágának emlékeivel zárul. Meg kell említenünk a Dornay Béla Múzeum Képtárát, amely az intézmény képzőművészeti gyűjteményének legértékesebb egységére, az úgynevezett Mihályfi gyűjteményre épül. Mihályfi Ernő (1898-1972) jeles publicista gyűjteményét elsődlegesen a két világháború közötti tevékenkedő, kiemelkedő hazai, elsődlegesen avantgárd alkotók

– Uitz Béla, Derkovits Gyula, Mattis Teutsch János, Pór Bertalan, stb. – művei alkotják, de találkozhatunk sajátos életutat bejáró alkotók (Gulácsy Lajos, Mednyánszky László, Rippl-Rónai József, stb.) festményeivel, grafikáival is.

Az állandó kiállítások mellett rendszeresen van két-három időszakos kiállításunk is. Jelenleg a leglátogatottabb kiállításunk „A Belle Époque krónikása – Henri de Toulouse-Lautrec grafikái a Kesauri-gyűjteményben” című tárlatunk, amelyet augusztus 16-ig tekinthet meg a nagyközönség. A kiállítás fontos szerepet tölt be múzeumunk életében, hiszen a lengyelországi sikeres bemutatkozást követően Henri de Toulouse-Lautrec eredeti alkotásai Magyarországon először a mi múzeumunkban láthatók.

K. E.: Milyen szerepet játszik a múzeum a város életében? Milyen szerepet tölt be az intézmény és gyűjteményi tevékenysége a település vagy a térség identitásának erősítésében?

S. G.: A Dornay Béla Múzeum Salgótarján szívében helyezkedik el, ezért ennek megfelelően kell működnie: a város kulturális és

tudományos vérkeringésének fenntartása az elsődleges feladata. Különösen fontos, hogy nyitott legyen arra a városra, amelyben működik. Regionális, országos és nemzetközi kapcsolatai révén aktívan kell gyakorolja a kulturális, a tudományos és a pedagógiai feladatait. Kiállításai, programjai és kiadványai kapcsán Salgótarján és Nógrád megye kulturális életének szerves része. A „Salgótarján-barát” múzeumnak nyitott a formai és az elméleti megújulásra, a salgótarjáni és nógrádi művészek, a gyűjtők, a város lakói és a városba érkező vendégek felé, a városi és a megyei kulturális, oktatási intézményekkel összehangolt együttműködésre. Lényeges, hogy a városban és a megyében működő más kulturális és közgyűjteményi intézményeket ne konkurenciaként, hanem partnerként kezelje. A Dornay Béla Múzeum folyamatos törekvése, hogy az egyik leghatékonyabban működő kulturális és tudományos központ szerepét töltsse be. Színvonalas kiállítások, a kutató és feldolgozó munka révén a „valóság és az elmélet” találkozásának sajátos színtere kell, hogy legyen, egy olyan „kultúrateremtő, kultúráközvetítő, kultúraegységesítő”

központ, amelynek léte Salgótarján városában és térségében a regionális kulturális fejlesztés szempontjából is elengedhetetlenül szükséges.

K. E.: Mára a múzeumok társadalmi szerepe kicsit megváltozott, nem elegendő a bemutató szerep, egyre nagyobb feladat hárul rájuk a közművelődés fejlesztése és a közösségépítés terén is. A Dornay Béla Múzeum bekapcsolódott a Cselekvő közösségek projektbe. Milyen programokkal vesznek részt a projektben?

S. G.: Múzeumunk közművelődési tevékenységét bár alapvetően meghatározzák az óvodai, általános és középiskolai korosztálynak szóló foglalkozások, ám nem feledkezhetünk el az aktív, illetve nyugdíjas korú lakosság művelődési igényeinek kiszolgálásáról sem. E feladatellátáshoz kapcsolódnak egyrészt a családi programok, melyek több generáció számára is kikapcsolódási és művelődési alkalmat jelenthetnek, valamint a felnőttképzés, melynek során olyan foglalkoztatási alkalmakat lehet létrehozni, melyek elsősorban az aktív korú lakosság történelemhez, helyismerethez, helytörténethez, művészetekhez

való kötődését segíthetik elő. Havi rendszerességgel működik a Dornay Béla Múzeum Baráti Köre, mely színvonalas programokat kínál a klubtagoknak és az érdeklődőknek egyaránt. De nagy segítségünkre van a Bányamúzeumot Segítő Baráti Köre is.

K. E.: A Cselekvő közösségek projekt kiemelkedő eseményei közé tartozik az idén immár második alkalommal megrendezett Közösségek Hete, amelyben szintén szerepet vállaltak. Mivel készültek erre a programra?

S. G.: A Közösségek Hete rendezvénysorozatba az elmúlt évben és idén is bekapcsolódtunk.

A Dornay Béla Múzeum Baráti Köre fő pillére az aktív közönségkapcsolatok ápolásának. A Baráti Kör által szervezett programok szerves részét képezik a múzeumi kínálatnak. Ezért is gondoltunk tavaly arra, hogy e közösségnek a mintegy 40 esztendő történetét egy kamarakiállítás keretei között mutassunk be, amely sikeresen meg is valósult 2017-ben.

Idén egy helytörténeti séta keretei között emlékeztünk meg a 150 esztendővel ezelőtt alapított salgótarjáni acélgárra, amely rendel-

kezett az akkori idők világszínvonalú termelési technológiájával, és fennállása alatt egy kisebb várost is épített maga köré. Sétánk során történészeink segítségével felidézttük a gyár és munkásainak történetét.

K. E.: *A fentiekén túl, milyen eszközökkel, rendezvényekkel segíti a közösségek létrehozását, erősítését?*

S. G.: Múzeumunk számos olyan rendezvényt kínál évről évre, mely az azonos érdeklődési körű embereket összehozhatja. Ilyenek például a különböző témákban megrendezett helytörténeti sétáink (pl. séta az 1956-os forradalom salgótarjáni helyszínein, séta Bóna Kovács Károly alkotásaihoz, helytörténeti séta az acélgári városrészben), könyvbemutatóink (pl. Nógrád megye várai, Várkonyi-Nickel Réka: Rimaiak a gyárak völgyében, múzeumi évkönyvek), előadásaink (például képzőművészekről, ipartörténetről szóló előadások). Ezen kívül több közösség – köztük a Nógrád Megyei Építész Kamara, vagy a Nógrád Megyei

Bányász-Kohász Hagyományápoló Egyesület – saját szervezésű programjának is mi biztosítunk helyszínt.

K. E.: *Van-e a múzeumnak saját, a múzeumhoz kötődő civil szervezete, közössége?*

S. G.: Igen, van több is, mint például a Dornay Béla Múzeum Baráti Köre. A mai múzeum jogelődjének a baráti köre 1981-ben alakult. A múzeumot támogató, a múzeum tevékenységét magáénak valló magánszemélyek baráti köreként, és nem civil szervezatként működött évtizedekig, egészen 2009-ig. Célkitűzése Nógrád megye helytörténetével, helyismeretével kapcsolatos rendezvények szervezése, valamint segítségadás a múzeum gyűjtemé-

nyeinek gyarapításában, programjainak lebonyolításában.

A Bányamúzeumot Segítő Baráti Közösségének feladata a tanácsadás és védnökség a bányamúzeum szakmai irányításában, fejlesztésében és fenntartásában.

Szoros kapcsolatot ápolunk a Gaál István Egyesülettel, mely a Kossuth-díjas filmrendező munkásságának ápolását tűzte ki célul. Múzeumunk az egyesület által jutott kb. száz keretezett Gaál István fotóhoz, mely a képzőművészeti gyűjteményünkbe került beleltározásra. Az egyesület elsősorban kiállításokat, filmbemutatókat szervez.

SHAH GABRIELLA – Született Salgótarjában. Érettségét követően idegennyelvi külkereskedelmi levelező végzettséget szerzett, majd Miskolcon művészettörténeti és német szakfordítói diplomát kapott. 2001-től a Pásztói Múzeum művészettörténészeként létrehozta a Csohány Kálmán Galériát és a Gaál István Emlékszobát, számos kortárs képző- és iparművészeti kiállítást rendezett. Az ELTE-n elvégezte a művelődésszervező szakot, a Zsigmond Király Főiskolán pedig vallástudomány, vallástörténet és bölcsész diplomát szerzett. Jelenleg doktori disszertációját írja. 2010-ben a Nógrádi Történeti Múzeum (2013-tól Dornay Béla Múzeum) művészettörténészeként, 2013-tól pedig igazgatójaként dolgozik.

Tésztagyár

„Egész évben erre gyúrunk!”

A név „Tésztagyár” valami nagyüzemi, ipari termelésre enged következtetni, de aki már ismeri, tudja, hogy az egy kicsit viccesnek szánt elnevezés és sokkal inkább a családias, barátságos programsorozatot takar. A közösségi program kialakulásáról, közösségépítő szerepéről beszélgettünk Bálint Zsoltné Izabellával, a vokányi IKSZT (Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér) vezetőjével.

Balogh Vivien: Mit érdemes tudni Vokányról?

Bálint Zsoltné Izabella: Vokány sváb település, Baranya megyében, Siklóstól kissé északkeletre Kistótfalu és Újpetre között, a Villányi-hegység északi lejtője alatt fekvő település. Vokány helyén már az Árpád-korban a Trinitás bencés apátság állt, melyet az oklevelek már 1183-ban említettek. Az apátság helyén később új falu létesült a XVIII. században. Lakosai először szerbek voltak, helyükre később német nemzeti-ségű telepesek érkeztek. A lakosság jellemzően szőlőműveléssel foglalkozott. A település neveze-

tességei közé tartozik az egykori Keresztúri kolostor, helyét ma már erdő borítja.

B. V.: Hogyan indult el a tésztagyári program Vokányban?

B. ZS. I.: Vokány alapvetően előregedő településnek számít, a fiatal lakosság száma csökken, míg az idősek száma növekszik. Az Idősek Otthona, ahová korábban 20-30 idős ember járt a közös időtöltés kedvéért, 8 éve megszűnt. Korábban közös programokat szerveztek, együtt ünnepeltek, beszélgettek, sütöttek, főztek. Az idős emberek örömmel szabadultak ki a szürke hétköznapiakból. Az intézményt pénzügyi okok miatt szüntették meg szinte egyik napról a másikra, emiatt az idősek egy pillanat alatt elveszítették ezt a biztonsági hálót,

amely az aktív társadalomhoz kötötte őket. Évekig nem is volt arra irányuló törekvés, hogy bármilyen formában újra közösségi teret teremtsenek számukra. Sokan közülük teljesen bezárkóztak, még az utcára sem mentek ki.

Az IKSZT megjelenésével próbáltuk megszólítani őket, felkínálva a lehetőséget, hogy ott találkozhassanak, szervezzenek újra közösséget maguknak. Bár ehhez minden segítséget felkínáltunk (közös sütések, kirándulások, mozizás, teremhasználat), nem éltek a lehetőséggel. Folyamatosan arra kerestem a választ, mi az, ami aktivizálná az idős embereket. Szeretjük volna bevonni őket a különböző tevékenységekbe, hiszen olyan sokat tanulhatunk tőlük. Felmerült a kérdés, hogy mégis milyen feladatot adhatunk az időseknek, és mitől érzik majd, hogy ott a helyük a programokon? Ezeket a kérdéseket végiggondolva jutottunk el a tésztagyártáshoz.

B. V.: *Melyek voltak az első lépések?*

B. Zs. I.: Az első alkalomra sok embert kerestünk meg és kértük őket, hogy csatlakozzanak hozzánk. Az alapanyagokat előre megvásároltuk, vettünk lisztet, tojást, mindent, ami kell. A termet elő-

készítettük. Nem kellett más csak asztalok, ez minden intézményben adott, és néhány tál. A „tésztagépeket” mindenki maga hozta, hiszen minden vidéki háztartásban, minden nagy kamrájában lapul egy masina csakúgy, mint a nyújtófa és a nyújtódeszka, vagy a fiókban a kis, fehér, hímzett kiskötény. Hívószavunkra érkeztek idős hölgyek, sőt urak is. Nagyon lelkes munka vette kezdetét, az első alkalommal 4 órát töltöttünk együtt. A hölgyek tésztát gyúrtak és formáltak, míg a férfiek kártyáztak és olykor a gépet is segítették tekerni. Hagyományos, fából készült „csigacsinálóval” csigatésztát készítettünk, amit szívesen tanultak meg a fiatalabbak is. A bevált recept a következő: 10 db házi tojás és 1 kg liszt, amit kemény munkával gyúrunk össze. Vízet tilos hozzáadni! Az elkészült tésztát fél órát letakarva pihentetjük, csak ezt követően kezdünk el dolgozni vele. Először a gépekkel vékonyra nyújtjuk, majd csikokra vágjuk, legvégül vékony pálcára tekerünk a csíkból egy kb. 1 cm-es részt, azt végiggörgetjük a berecézett kis eszközön és már kész is egy szem csigatészta. Nagyon munkáigényes, de megéri, hiszen a házilag készített tésztának nincsen párja.

Gyakori, hogy a közeli nagyvárosból is érkeznek hozzánk érdek-

lődők, szeretnék megtanulni a házi tészta elkészítésének tudományát. A találkozások során mondhatni majdnem sikerül megfelelni a nevünknek, hiszen majdnem ipari mennyiségű tésztát gyártunk. Az első program végén a csigatésztát elosztottuk a résztvevők között, hogy mindenki megkóstolhassa az igazi, házi készítésű csigatésztát. A metéltet pedig leszártottuk és a következő alkalommal helyi specialitást, igazi sváb babos tésztát készítettem a találkozóra.

B. V.: *Milyen az igazi sváb babos tészta, és hogyan készül?*

B. Zs. I.: A hagyományos ételeknek a mai napig jelentős hagyománya van Vokányban. A recepteket minden családban őrzik, de mindenütt kicsit másként, mindenki elvesz és hozzárak egy keveset. Próbáltam az eredeti recept szerint dolgozni, ezért több háziasszonyt is megkérdeztem. Ahány kérdés, annyi felelet született, persze mind más, ezért úgy döntöttem én is a sajátomra formálom a receptet. Kis hagymás alapra paradicsomos babkonzervet öntöttem, fűszereztem, a tésztát kifőztem és arra került rá a babos szósz. Erre édesanyám kézzel összetört, durva szemű morzsát piritott, ami csak a találáskor került a tésztára, ettől fi-

nom roppanós maradt. Laktató, ízletes, tetszetős, olcsó étel, minden kritériumnak megfelel, ami egy jó sváb ételtől elvárható.

Az első tésztagyári délután több is követte. A tészta mellett készült fánk és az utolsó alkalommal rétes is. Vannak állandó csapattagok, de mindig jönnek új emberek is. Az sem ritka, hogy urak csatlakoznak, vagy más településről írnak érdeklődők, hogy jöhetnek-e tanulni? Az utóbbi alkalommal 4 különböző településről látogattak el hozzánk.

B. V.: *Miben rejlik a kezdeményezés ereje, mitől igazán sikeres?*

B. Zs. I.: Olyan értelmes feladatot adtunk az időseknek, amivel kicsalogattuk őket a csigaházai-ikból. Újra fontosnak, hasznosnak érezhették magukat, értékes tudásmentés és -átadás valósult meg, és ápoltuk a hagyományokat. Hidat építettünk generációk között és új kapcsolatok, barátságok születtek. Az egyik találkozáson ellátogatott hozzánk egy gasztroblogger úriember, aki csodás fotót közölt élete első nyújtott réteséről és természetesen megemlítette, hogy nálunk készítette a tésztát.

Egy-egy alkalommal körülbelül 20-25-en vettek rész a „tésztagyár” munkájában, ami a 870 fős településhez viszonyítva jó arány. Jó megoldást találtunk egy társadalmi problémára, amit még tovább lehet fejleszteni. A közösségi megmozdulás sikeressége abban rejlik, hogy az emberek elismerés és hasznosság iránti természetes vágyódására alapozunk. Mindenki szereti azt érezni, hogy van helye a társadalomban. Hiszek abban, hogy amiben tevélegesen is részt veszünk és nem csak szemlélői vagyunk, az sokkal izgalmasabb, értékesebb mindenki számára. A sikereket gyakran hajlamosak vagyunk résztvevők számával mérni, de a siker igazi fokmérője az, ha az igények, lehetőségek és a kínálat egymásra találnak, mint ennél a programnál is. A kis csapatunkban már-már jelmondatunkká vált

ez a bizonyos mondat: „Egész évben erre gyúrunk!”

B. V.: *Mit tanácsolnál a „hasonló cipőben” járó településeknek?*

B. Zs. I.: Azt gondolom, hogy a program akár ebben a formában is adaptálható, de mindenki a saját adottságaihoz igazíthatja. Nem muszáj tésztát készíteni, lehet bármilyen más ismeret átadása a középpontban, felderítve a helyi igényeket, a helyi tudást és az erőforrásokat.

B. V.: *Hogyan tovább, milyen rövid és hosszú távú célokat határoztak meg maguknak?*

B. Zs. I.: Rövid távú célunk az volt, hogy a helyi időseket összefogjuk, egy olyan programot készítsünk elő számukra, ami a helyi igényekre épül, van egyfajta közösségformáló ereje és szívesen vesznek benne részt a lakosok. Ha elfogytak a tésztaételek, készíthetünk bármilyen más ételt, cserélhetünk recepteket, vagy kiadhatunk egy receptgyűjteményt, szervezhetünk gasztro kirándulásokat is. A közös beszélgetéseink során az is felmerült, hogy az elkészült termékeket jótékonyági célra ajánljuk fel. Hosszú távú céljaink, hogy a tésztagyárban szorgoskodókat egy aktív és önállóan tevékenykedő közösséggé formáljuk, kiaknázzuk az idősokban rejlő tudást és hidat képezzünk a különböző generációk között.

BÁLINT ZSOLTNÉ IZABELLA – Vokányban nőtt fel, itt végezte el az általános iskolát, majd Pécsen a középiskolát. Végzettsége szerint művelődésszervező. Négy évvel ezelőtt építették át a művelődési házat, azóta IKSZT-ként működik. 2014-ben lett az intézmény vezetője, azóta fáradozik a település közösségi, kulturális életének felpozícióján. A 4 éves működés során kisebb klubok alakultak (kézimunka, gyógytorna, kórus, gyermek táncsoport), egyre többen látogatják, használják az intézményt, amelynek egyik kiemelt célja, hogy minden kezdeményezésnek teret adjon, a helyi igényeket minél szélesebb körben elégítse ki.

Kerülj képbe!

– Utcai művészet a kultúráért

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 kiemelt projekt szakmai gondozásában mintaprojektként valósul meg Salgótarjánban a „Kerülj képbe! - Utcai művészet a kultúráért” című projekt. A program megvalósításában hármasszoros konzorciumban működik együtt: a Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft., a Dornay Béla Múzeum és a Balassi Bálint Megyei Könyvtár. A projekt alapvető célja Salgótarján kultúrájának felújítása, amelyhez eszközként szolgál a közösségfejlesztést, önkéntesség és az esélyegyenlőség. A mintaprojektről a Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft. képviselőjében Kelemen Tímeával beszélgetünk.

Balogh Vivien: Kérlek, mutasd be a projektet, hogyan indult el a kezdeményezés?

Kelemen Tímea: A csapatunk a múlt év végén találkozott a Cselekvő közösségek program mintaprojekt felhívásával. Felhívással, beleolvastunk és rögtön elnyerte a tetszésünket, mivel kreatív, inno-

vatív ötleteket keresnek, így nem volt kérdés, hogy jelentkezünk. Azonnal össze is hívtunk egy stáb megbeszélést és gondolkodni kezdtünk, hogy milyen akciót valósítsunk meg. Felkerestük a Dornay Béla Múzeumot és a Balassi Bálint Megyei Könyvtárat, partnerséget ajánlottunk számukra és megosztottuk velük az ötletünket. Mind a két intézmény nagyon pozitívan állt a tervünkhöz, és rövid időn belül meg is kezdtük a közös munkát. Korábban már több alkalommal működöttünk együtt városi rendezvényeken, jó és aktív kapcsolatban állnak egymással az intézmények. Ilyen alapokkal kezdődött el ismét a közös munka, amihez csatlako-

zott a Sakkozzuk ki!- akciócsoport is. Kettős szerepben vagyunk, mivel mi is részt vettünk az akciócsoport létrehozásában.

B. V.: Mit tudhatunk, a Sakkozzuk ki!- akciócsoportról?

K. T.: Mi egy baráti társaságként alakultunk, és már négy éve működünk Salgótarjánban. Kezdetben 10-12 ember kezdett el foglalkozni a helyi problémákkal, kötetlen, informális csoportként. Egy éve lettünk hivatalos formában is egyesület. Az alapgondolatunk az volt, hogy mutassunk példát a helyieknek, hogyan tudunk a sorunkon javítani, tenni magunkért és egymásért. Emellett szeretnénk volna azt a korlátot átlépni, hogy ne csak beszéljünk a nehézségekről és a problémákról, hanem végre tegyünk is ellenük. Az első alkalommal megvalósított akcióban a szűk kis csoportunk dolgozott, a résztvevők köre személyes kapcsolatok mentén szerveződött. Néhány alkalom után egyre többen és többen csatlakoztak hozzánk. Az egyik akciónk során egy régi iskola utcafrontra néző falára szerveztünk közösségi festést az itt élőkkel

közösen. A lefestett felületre helyi fényképészek fotóit helyeztük ki, aminek hatalmas sikere volt a városban. Ez az akció inspirálta a mintaprojekt alapját és dolgoztuk ki a szakmai tervünket.

B. V.: *Kérlek, mutasd be a konzorciumban megvalósuló projektet.*

K. T.: A célunk az volt, hogy a városban egy újszerű kulturális teret hozzunk létre, amely egyrészt teret ad a közösségnek, másrészt rendezvények helyszínéként is szolgálhat. Ezzel párhuzamosan létre akartuk hozni Salgótarján második szabadtéri kiállítását. A szakmai tervünket elfogadták, és bele is vágtunk a munka első szakaszába, ami a közösségfejlesztéssel indult. Kezdetben közösségi interjúkat készítettünk helyi lakópatriótákkal, akik kötődnek a városhoz és tenni is akarnak érte. Összesen 31 személyes interjú készült, amelyekben fontos szempont volt, hogy fiatalokat, idősebbeket, szakembereket és önkormányzat képviselőit is megkérdezzünk. Ezt követően kielemeztük a kapott válaszokat, amelyekből nagyon érdekes eredmények születtek. Nagyon sokan megfogalmazták helyi problémaként, hogy a lakosság

depresszív nem akarnak kimozdulni, nem aktívak, nehéz bevonni a lakosokat a különböző programokba, nincs összefogás az itt élők között. A megkérdezettek szerint is, a megoldás abban rejlik, hogy az aktívan cselekvőket, tenni akarókat össze kell fogni. Ez azért is volt fontos számunkra, mert megerősített minket abban, hogy jó úton járunk és szükség van erre a kezdeményezésre. Az interjúkat követően közösségi workshopokat szerveztünk az interjú alanyainak. Mindezidáig három alkalommal találkoztunk. Az első alkalom csaknem 30 résztvevővel zajlott,

első körben az ismerkedés, saját elvárások megfogalmazása, önismeret, együttműködés erősítése témaköröket beszéltek át. A találkozó azzal zárult, hogy összeszedtük, ki mit tud hozzátenni, milyen szerepet tud vállalni a közös munkában. A további alkalmakon feladattervet állítottak össze, később pedig kicsoportok alakultak szakterületek és kompetenciák szerint. Közösen választottuk ki a helyszínt, egy vasúti aluljárót. Az alap gondolat az volt, hogy kedves üzeneteket jelenítünk meg az aluljáró falain, hogy az ide látogatókat ezzel fogadjuk. A másik jelentős célkitűzésünk egy olyan szabadtéri, állandó kiállítás megvalósítása lesz, amely helyi fotósok képeit gyűjti össze. A képek kiválasztásánál fontos szempont, hogy pozitív értékeket képviseljenek és bemutassák Salgótarján értékeit.

A projekt részeként a vállalkosaink között szerepelt, hogy informális találkozásokat szervezünk, kitelepüléseken, annak érdekében, hogy minél több városlakót bevonjunk a közös munkába. Így jutottunk el a Nógrád megyei fotóklubba, Dornyay Béla Múzeumba és a Balassi Bálint Megyei Könyvtárba.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a média nagyon jelentős partner ebben a folyamatban, rádiós és tévés interjúkat is adunk a kezdeményezés kapcsán. A projektnek köszönhetően felpeszduült az élet a városban, mindenki támogatta a munkánkat!

B. V.: Mit tanácsolnál hasonló jellegű, konzorciumban dolgozó intézményeknek?

K. T.: A partnerség elején volt bennünk egy kis félelem, a kiválasztott célok miatt. De ahogy azt már említettem, helyben rendszeresen és jól működünk együtt. A projekt igazi ereje abban rejlik, hogy a három intézményben szakmai tapasztalata adódik össze, ami fantasztikus dolgokra képes. Nehéz megújulni, de ha új szereplők jelennek meg a munkába közösen tudunk megújulni és inspirálni egymást, és egy nagyszerű dolgot, programot létrehozni, ami teljes mértékben a helyiek igényeit szolgálják ki.

Mivel egy sokszereplős partnerségről van szó, a megfelelő kommunikáció és a folyamatos

kapcsolattartás elengedhetetlen. A haladás érdekében minden egyes résztvevőnek minden munkafolyamatot át kell látnia, mindenki tudja, mikor-mi történik, ezáltal jön létre egy valódi csapat és ebből valódi közösség. A kommunikációhoz szorosan kapcsolódik, hogy merjünk beszélni a nehézségekről, félelmekről, az őszinteség a kulcs. Az együttműködő intézményekben meg kell találni a kulcsszereplőket, azokat a munkatársakat, akik lelkesek, ott akarnak lenni és szeretnék csinálni is azt meghatároztunk, ezáltal talán még több kollégát be lehet vonzani. A feladatok elvégzésével kapcsolatban – úgy gondoljuk – fontos a tiszta, egyértelmű feladat leosztás.

B. V.: A *Kerülj képbé!* – projekt célkitűzései között kiemelten szerepel a közösségfejlesztés és jelentős mértékben alapoztok az önkéntesre, hogyan jelennek meg ezek a projektben?

K. T.: A közösségépítés egy összetett és hosszú folyamat, fontos, hogy érdeklétté tegyük az embereket, elinduljon bennük egyfajta tenni akarás érzése. Ha már a közösség aktív tagja, akkor sem szabad hátradólni, dolgozni kell azért, hogy benne maradjanak a csapatban, ezért is nélkülözhetetlen, hogy tiszta célokat fogalmazzunk meg, ha ezek megvannak, akkor a résztvevők elköteleződnek. Kiemelten fontos éreztetni, hogy egytől egyig mindenki fontos tagja a csoportnak, mindenki kapjon feladatot és felelősséget, számítson a véleménye! Az önkéntesség szempontjából a legfontosabb erény a türelem, minél többekhez eljut a hír, annál többen és többen fognak csatlakozni.

B. V.: Hogyan tovább, a projekt végeztével tervezitek-e a további közös munkákat?

K. T.: Mi alapvetően sosem csak projekteken gondolkodunk, és ez erre a kezdeményezésünkre is igaz. Ha túl vagyunk az akción biztosan lesz folytatás és nem engedjük el egymás kezét, cselekvő közösségünk nem fog feloszlani, már most vannak ötletek a jövőre nézve, de ezekről egyelőre még nem szeretnék beszélni.

KELEMEN TÍMEA – Salgótarjánban született, itt nőtt fel, itt tanult és jelenleg is a nógrádi megyeszékhelyen dolgozik. A Zsigmond Király Egyetem kommunikáció és művelődésszervező szakán végzett 2010-ben, majd a Salgótarjáni Városi Televíziónál kezdett dolgozni szerkesztő-riporterként. 2014-ben alapította meg a „Sakkozunk ki!”- akciócsoportot, amelynek jelenleg az alelnöki teendőit látja el az akciócsoport korábban elnyerte az Önkéntes Központ Alapítvány, az „Év közösségi kezdeményezése” címét, de az Új Nemzedék innovációs díját is megkapta. „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” salgótarjáni mintaprojektjében a fő pályázó Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft.-t és a „Sakkozunk ki!” - akciócsoportot is képviseli.

MésziStock, a baráti összejöveteleiből lett fesztivál

A nyári fesztiváldömpingben közel egy évtizede felbukkant egy parányi fesztivál. Fejér megyében, négy település találkozási pontján barátságból, együttműködésből szökkent szárba ez az önszerveződő programsorozat, közel 1000 látogató és a környékeliek örömeire. A kulisszák mögé a főszervező Mészáros Nelli engedett bepillantást.

Kós Katalin: Hogyan indult a szervezés, tervezés? A fesztivál ötlete honnan jött?

Mészáros Nelli: Teljesen spontán és alulról szerveződött. 2007-2008 óta vannak baráti összejöveteleink saját szervezésben. Az indulás előszelének mondható a 2009-es fellépésünk, a Lions of Suburbia zenekarral Csákváron. Emellé szerveződött egy nagyobb házibuli, majd 2010-ben célzottan összehívtuk a baráti körünket egy közösen eltöltendő hosszúhétvégre a saját kertünkben. Fivéremmel, Péterrel és Ádámmal hárman vagyunk testvérek, mindhárman kiterjedt baráti társasággal rendelkezünk, így közel 100 fő jelent meg, már dj-vel, fénytechnikával, csóasztallal. Erre a jól sikerült há-

zibulira alapozva állítottak döntés elé szüleink: kisebb házibuli vagy fesztivál, és mi az utóbbit választottuk.

K. K.: Hogyan kerültél bele a rendezvényszervezésbe?

M. N.: Egyrészt rengeteget járunk táborba gyerekként, és ott is sokat segítettünk. Másrészt népes a családunk, szűken véve 30 fő körül van. A családi események, közös ünnepek szervezése, és a család összekovácsolása is egyfajta programszervezés. Nyilván kötetlenebb, mint egy nagy rendezvény szervezése, de azért nagyon jó gyakorlat.

Péter öcsém az egyetemi tanulmányai mellett a Too Hive, illetve a No Wave programokat szervezte a barátaival, Varga Balázssal és Klecska Mártonnal. Mindkét rendezvény tehetségek felkutatására, megmutatkozási lehetőségére irányult, és a DJ-k helyett az élő produkciók előtérbe helyezése volt a cél. Különböző klubokba szervezett esteket, hatalmas kapcsolati tőkét szerezve ez idő alatt, de a külföldön végzett önkéntes munkái során is több zenekarral megismerkedett. Ezeket később meghívtuk a fesztre. Kisebbik öcsém, Ádám pedig 14-15 éves kora óta a Mészistock mellett nevelkedett, tulajdonképp belenőtt a szervezésbe.

K. K.: Van-e valamely helyi csoportban aktív szereped?

M. N.: A Csákvári Evangélikus Gyülekezetnek vagyok ifjúsági vezetője 2012 óta, és idei évtől presbiter. Azonban az ifjúsággal kapcsolatos munkát továbbra is végzem: táborok és programok szervezése, lebonyolítása, a gyülekezeti tagok önkéntesek munkájának megszervezése a feladatomban. Ettől az esztendőől megkezdjük a középiskolai

önkéntesek bevonását, a Szélrózsa Találkozóhoz kapcsolódóan. Ezeknek a munkáknak a tapasztalata sokat segített a fesztivál szervezősekor.

A gyakorlat sokat számít, és ezt terepen lehet a legjobban megtanulni. A jogszabályok és az adminisztráció esetében is sok mindennel tisztában kell lenni, ehhez viszont az intézményes keretek adhatnak megfelelő ismeretet.

K. K.: *Mesélj a fesztivál fókuszpontjairól: célokról, fellépőkről, együttműködőkről!*

M. N.: A cél a fiatalok felkarolása, a helyi fiatalság számára az élőzenei koncert elérhetővé tétele, a zenei igényesség felébresztése, összekötve a feltörekvő zenészek, zenekarok támogatásával. Számukra lehetőséget biztosítunk a megmutatkozásra, színpadi gyakorlat szerzésére. Fontos hogy a fellépők is jól érezzék magukat. Ehhez igyekszünk minden tőlünk telhetőt megtenni: a szívélyes fogadtatástól a backstage büfén keresztül, a backline-ig, ami azt jelenti, hogy egy gitár, dob, basszusgitár alapból ott van a helyszínen, ezeket nem kell cipelniük vagy még bérelniük is. Természetesen, aki a saját

felszerelésével akar játszani, azt is megteheti. Elég alacsony költségvetéssel dolgozunk. A nálunk játszó zenekaroknak jellemzően az útiköltséget tudjuk téríteni. Persze tudjuk, hogy a zenészek nem „csak” eljönnek játszani, hanem próbatermet, eszközöket bérelnek, szabadidejüket adják a gyakorláshoz. Az alacsony költségek, a fogadtatás és a hangulat tud olyan vonzó lenni, hogy újra és újra szívesen visszajönnék hozzánk.

A kezdetekkor még baráti körben ismerősökön keresztül, személyes felkérés alapján értük el a fellépőket. Majd azt vettük észre, hogy akik nálunk jártak, ajánlották a fesztivált más együtteseknek. Az utóbbi években már sok „külsős” jelentkezést kaptunk. Számos nívós bemutató anyag érkezett, de a mennyiség miatt már válogatni kellett. Ezért útjára indítottunk egy közönségzavazást, így a nagyérdemű már „delegált” hozzánk fellépőket. Az online tér ebben is segítségünkre van.

K. K.: *Miként kerültek be a programba a külföldi (brit, lengyel, spanyol, svájci, svéd) fellépők?*

M. N.: Elsőként egy svájci csapat jelentkezett nálunk, ők pályázaton nyertek, és a mi rendezvényünkön szerettek volna fellépni a pénzből. Van egy svéd énekesnő, aki az interneten olvasott a fesztiválunkról. Mivel magyar gyökerei vannak megkeresett bennünket, hogy eljönne hozzánk. Azóta már volt több előadása Magyarországon, még a Művészetek Palotájában is adott egy teltházas koncertet. A többi fellépőt Péter öcsém, és a baráti kör külföldi kapcsolatrendszeréből vonzottuk be, új áramlatokként.

K. K.: *Lehet e célnak tekinteni az itthon tartást, a fiatalok helyben maradását?*

M. N.: Konkrét célként ugyan nem fogalmaztuk meg, de érdekes tény, hogy sokan a baráti körből erre a hétvégére időzítik a külföldről való hazautazást. Külföldön dolgoznak, és a nyári egyik hazautazás alkalom a MésziStock. Ez talán egy indoka lehet majd, hogy hazaköltözzenek. Az identitástudat, a lokalitás erősödése tovább gyűrűzhet akár így is.

A célok között azonban meg kell említeni a közösségek, a te-

lepülési közösségek támogatását. Így amikor a körforgalom mellé került át a fesztivál, ami a négy település közötti csomópontjában fekszik, akkor a települések csoportjait kapcsoltuk össze egy-egy programcsomagban. A zámolyi sörös termékbemutató alatt a gánti Ganter Spitz-Buam sramlizenekar játszott, míg a Csákvári Cimborák férfidalkör énekelt a csákberényi Sáfrán pince borkóstolója közben. A fiatalos fesztiváljellegzet szem előtt tartva ezzel a programelemmel tudtuk bemutatni a hagyományörző törekvéseket. A helyi lakosok felé indultunk el, hogy magukénak érezzék a rendezvényt, a lokalitás erősítésére, helyi megoldások felfedezésére irányítva a figyelmüket.

visszanyúlik a „72 óra kompromisszum nélkül” országos akciósorozathoz, amelynek már évek óta aktív résztvevői vagyunk a csákvári programokkal. A lényeg a közösségfejlesztésen van, az együttműködésben, az olyan akciókban, mint az óvodai falfestés vagy idősoththonokban felolvasás. Az itteni szemléletet áttemelve a fesztiválba leginkább a beléptetés, jegykiadás, a színpadszerelés illetve a „kommunális tevékenység” során van szükség a közreműködésükre. A csákvári Evangélikus Gyülekezet ifjúságából jó páran részt vesznek a lebonyolításban önkéntesként. A székesfehérvári Civil Centrum nyújtott számunkra segítséget az önkéntesekkel és a jogi szabályokkal kapcsolatban.

mányzatával is együttműködünk: Csákvár polgármesterével, Zámoly jegyzőjével folyamatos a kapcsolattartás, Csákberény, Gánt önkormányzatával is gyümölcsöző a viszony. Ez szükséges is, mert a Művészetek Völgyéhez hasonlóan egy vértesi arculatot szeretnénk megmutatni. A jó együttműködés eredményeként egy nappal bővült a Vértesi Piknik című program

Anyagi támogatás helyett tárgyi támogatást kaptunk: sörpadokat, színpadot, hangtechnikát. Mivel a környező települések mellénk álltak, ennek folyamánként sikerült támogatóknak megnyerni Székesfehérvár Megyei Jogú Városát, annak önkormányzata faházakat biztosított a rendezvényhez, aminek szállítását is vállalta a város.

K. K.: Az önkéntesek és együttműködők szerepéről is ejtsünk néhány szót.

M. N.: Az önkéntesek nagyon fontos szerepet kaptak a fesztivál életében, a szervezésében, a feladatok ellátásában. A részvételük

Ezenkívül már szakemberekkel is együtt dolgozunk 2015-óta PR és marketing ügynökséggel működünk együtt. Ez esetben is baráti kapcsolatból nőtt ki magát a munkakapcsolat. Nagyon fontos, hogy a négy település önkor-

A térségi vállalkozók, alapítványok, civil szervezetek sem anyagi értelemben támogattak bennünket, de komoly költséget jelentő munkákat, termékeket biztosítottak a fesztivál számára ingyenesen: fuvarozás, szaktudás (pl. vil-

lanyszerelés). A versenyekre adtak nyereménytárgyakat, a főzőverseny esetében, illetve a fellépők étkeztetéséhez pedig alapanyagot kaptunk tőlük. Számukra ez egy jó

nelmi belvárosa, a Velencei-tó közelsége kiegészítő programként is számításba jön. A kerékpárutak fejlődése az utóbbi években hozzájárul az aktív kikapcsolódásra

lálkozó színhellyé vált. Lehetőség számukra, hogy kötetlen keretek között megismerjék egymást, termékeiket és szolgáltatásaikat bemutatassák.

reklám, és ennek hatására a település lakói, illetve a környékbeliek tőlük vásárolják meg a szolgáltatásokat, termékeket a későbbiekben.

A fesztivál idején a résztvevők felfedezik a környék értékeit, így a Vértes természeti látnivalóit más alkalommal is felkeresik. A turizmus fellendülése hosszabb távon hozzájárul a közeli települések szolgáltatóiparának megerősödéséhez. A fesztivállátogatók között is vannak, akik a komfortosabb szálláshelyeket részesítik előnyben, ezzel növelik a térségben eltöltött vendégéjszakák számát a járás településein (szállások Zámolyon, Gánton, Csákváron találhatóak). A kereskedelmi és vendéglátóegységek forgalma ezzel párhuzamosan növekszik, éppúgy mint a postai, gyógyszerügyi szolgáltatások igénybevétele. A rendezvény központi fekvésű, a móri borvidék, Székesfehérvár törté-

vágók igényeinek kielégítéséhez. Ezért együttműködünk a Magyar Kerékpáros Klub Székesfehérvár és Térsége Területi Szervezetével, akik a fesztivál idején „beciklizést” tartottak a környéken. A kerékpárbarát kialakításon még fejlesztenünk kell, de addig is a tömegközlekedési vállalatok, és a személytaxik számára jelent bevétel növekedést ez a hétvége.

A kezdő vállalkozók számára is biztosítunk lehetőséget: ha sikeres az együttműködés, akkor kölcsönösen ajánljuk egymást, és újabb rendezvényekre is meghívjuk őket. A koncertekhez szükséges nagy sátrakat, illetve a mobil WC-ket béreljük, ez a kölcsönző cégek számára plusz bevételt jelent. Mivel évről-évre ugyanattól a cégtől rendelünk, ezért fixen számíthatnak erre a bevételre.

Külön hozadéka a fesztiválnak, hogy a kisvállalkozók számára ta-

A turizmusban a fesztivál rendszeres megrendezése egy fejlődési lépcsőfokot jelent, szolgáltatás- és programfüzerek alakultak ki. Itt említendő a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány és a korábban említett Kerékpáros Klub közös gondolkodása a vértesi kerékpárutak lehetőségeiről. Szálláshelyek és éttermek közötti együttműködések, fakultatív programok (lovaglás, túrázás, vadászat, hagyományőrző tevékenységek) egymásra épülésével emelkedik a színvonal. Ez egyre több és több érdeklődőt vonz a térségbe, így generálja újabb vállalkozások születését, a meglévők esetében pedig a bővítés szükségességét. Ez mind növeli az aktív foglalkoztatottak számát a térségben.

Elmondhatjuk, hogy a helyi gazdaság motorja lehet fesztiválunk a helyi márkák fókuszban helyezésével. Erőteljes gazdaság

élénkítő kihatása van a környéken található vállalkozások, helyi termelők, kiskereskedők számára. Fenntarthatósága ebben a helyi értékre, helyi erőforrásra épült

M. N.: Sokszor nehéz és stresszes, de az első néhány dal elhangzása után már át tudok kapcsolni az előadói „üzemmódba”. Egyik éven például akkor jött a kataszt-

M. N.: A fesztivál elnevezésének eredete a családnévünkől és egy barát felkiáltásából származik: Woodstock – Mészistock. Ez az első rendezés óta állandó.

ségében rejlik. Aki benne van a fesztiválban, szívügyének tekinti, és anyagi érdeke is fűződik hozzá. Ebből egy minőségi munka, és minőségi részvétel kerekedik. Örülünk, hogy ehhez a folyamatához a fesztivállal hozzájárulhatunk.

Zárójelben, de meg kell jegyezni, hogy a fellépők számára is reklámot jelent a részvétel. Ha jól sikerül a műsoruk, a közönség máskor is elmegy a koncertjükre, bemutatóikra, s ezáltal növekszik a jegyeladás. Természetesen az is számít, hogy művészi teljesítményét megmutathatja az adott fellépő. Kicsit ugródeszka is a fesztivál.

K. K.: Ötletgazda vagy és szervező, de fel is lépsz a fesztiválon. *Miként tudod összeegyeztetni a szervezést és a színpadra lépést?*

rófavédelmi ellenőrzés, amikor színpadon voltam, de a csapat többi része intézte a körbevezetést, a papírok bemutatását. Az ellenőrök meg csak mosolyogva odaintettek a színpadhoz. A koncert után már csak az ellenőrzés megtörténének nyugtázása volt a feladatom.

A feladatmegosztás nagyon lényeges, mert nem lehet egy kézben tartani mindent: ki kell jelölni a feladatköröket, legyen felelőse az olyan teendőknek, mint az adminisztráció, a műszakváltások, a büfé, a váratlan helyzetek kezelése, a technikusok koordinálása vagy a szerviz, és még sorolhatnám. Lényeges az utánpótlásról időben gondoskodni a szervezőket tekintve is.

K. K.: *Közel tíz éves múltra tekint a fesztivál, ezalatt történtek változások a rendezvény körül.*

A logó esetében már más a helyzet, kezdetben tudatosan évről-évre más és más fiatal (kezdő) grafikusnak adtunk lehetőséget, ahogy a zenészek, előadók estében is. A helyi erőforrásból merítve kerestük a tervezőket a logóhoz. Az idő múlásával azonban összeállt egy stabil csapat, beláttuk, hogy szükségessé vált az állandó arculat. A fesztivál minden pontján feltűnik a logó, például a büfépulton, de a fesztivál ideje alatt a helyszínen illetve a későbbiekben online megvásárolhatók a Mészistock logós termékek.

K. K.: *A helyszín miért pont Zámoly?*

M. N.: Először Csákváron a Vaskapu Völgyben került megrendezésre, azonban az ott lakókat zavarta az éjszakába nyúló program.

2012-ben találtuk meg ezt a területet, a zámolyi elágazást. Könnyen megközelíthető mind a négy település irányából, különböző közlekedési megoldásokkal egyaránt. Ez is lényeges a látogatói létszám miatt.

K. K.: *A fesztivál júniusi dátuma júliusra (idén július 6-7-ére) tevődött át. Az időpontváltozást mi okozta?*

M. N.: A nyári fesztiválok közé igyekeztünk beilleszkedni, eleinte június végére, majd júliusra időzítettük, de az évek során kicsit későbbre sorolódott, mivel az időjárás gyakran szélsőségesre váltott a fesztivál alatt. Folyamatosan képezzük magunkat. Legutóbb részt vettünk a Pro-Vértes Alapítvány által tartott „Hosszú téli esték” sorozaton, a Vértes vízrajza című előadáson, amely során megtudtuk, hogy a legtöbb csapadék mifelénk júliusban esik. A jövőre nézve ezért az időpont lehet, hogy augusztusra sorolódik. Mivel alacsony a költségvetés és saját anyagi ráfordítással, adományokkal, felajánlásokkal finanszírozzuk a rendezvényt, ezért fontos a látogatók száma is.

Bár a viharos időjárás ellenére is kitartanak azok, akiket érdekel a rendezvény, esőben, szélben kevésbé őszinte a mosolya az embernek, és repülő sátrak helyett sárkányreptetést szeretnénk.

Mindig van, amit lehet fejleszteni, csiszolni. A tisztálkodási lehetőségeket mindenképp jó lenne kibővíteni, de itt olyan méretűek a kiadások – a zuhanykabinok szállítási és bérleti díja – ami magas anyagi ráfordítást jelent. Ebben az esetben (is) szükségünk lehet

pályázati forrásra. A térségi önkormányzatokkal, a környékbeli alapítványokkal, egyesületekkel illetve a Gucala Csákvár Rendezvényszervező Kft.-vel együttműködésben tervezzük megvalósítani a fejlesztéseket.

K. K.: *Mennyire tudjátok figyelembe venni, és miként kezelitek az idelátogatók igényeit, az újabb generáció megjelenését?*

M. N.: Több évben is készült kérdőív, sok esetben hasznos eredmények születtek, sokszor megerősítve a meglévő programokat, sokszor új ötleteket, tanácsokat adva. Egy-egy programelem beépülését is segítették, mint a sör-pong vagy a kocsmakvíz esetében. De alapvetően igyekszünk a fesztivál előtt is kérdezni a közönséget, hogy mit szeretnének, mi legyen más.

A programválaszték gyarapodása lehetővé tette az érdeklődők körének bővülését: így napközben megjelentek a családok, kisgyermekesek. Minden korosztály számára kínálunk szórakoztató programokat: számos sportolási lehetőség mellett (frizbi, sackline, sárkányeregetés, falmászás, érzékenyítő játékok, fesztiválbeszélgetések,

kézműves foglalkozások, múzeumlátogatás), előadások, workshopok is folynak (jellemzően 10-15 percesek, leginkább a figyelemfelkeltés céljával). Az ismeretterjesztő programoknál is fontos számunkra, hogy lehetőség szerint környékbeli előadó legyen – egy gánti egyetemi hallgató például a dombházakról tartott előadást. A „kezdők” számára gyakorlat a közönség előtt való szereplés.

A főzőverseny, a kocsmakvíz a legnépszerűbb programok. Utóbbinál már megjelent a lehetőség, hogy év közbeni, kapcsolatfenntartó programsorozattá váljon, együttműködésben vendéglátóegységekkel, szolgáltatókkal és fellépőkkel.

K. K.: *Az előttiünk álló 2018-as rendezvényről és a jövőről mit mondanál?*

M. N.: Idén kivételesen kisebb, zártabb, piknikszerűbb lesz a fesztivál a körülmények változása miatt: külföldi ösztöndíj, házasság, gyermekvállalás és egyebek miatt megfogyatkozott a szerve-

zői létszám, ezért 2018-ban visszatérve a gyökerekhez inkább házibuli jellegű a rendezvény. Örömmel, tábortűz, palacsintásütés, társasjáték, foci, kvízest felel a jó hangulatért.

Ez azonban csak egy átmeneti állapot, a fesztivál jövőre terveink szerint már ismét sok embert szólít meg, megőrizve ugyanakkor családi jellegét is. Komoly motivációt jelentenek az előadók, fellépők pozitív visszajelzései, és az emberek százai, akik olykor a zu-

hogó eső és hideg ellenére is fizető közönségünk voltak.

K. K.: *Ha lenne három kívánságod a fesztivállal kapcsolatban, mik lennének azok?*

M. N.: Kellemes, szélsőségmentes időjárás, balesetmentes, biztonságos körülmények, végül, de nem utolsó sorban a fesztivál tágabb értelemben vett közössége – a közönség és a szervező csapat – pozitív, nyitott szemléletének a megőrzése.

MÉSZÁROS NELLI – Budapesten él, de Csákvár a szülőfaluja. Informatikus-könyvtáros végzettségű teológus. 2011-ben kezdett dolgozni könyvtárosként az Evangélikus Hittudományi Egyetemen, majd 2016-óta a könyvtár vezetője. Erasmus programok koordinátora, szervezője és 2018.januártól szakmai asszisztensként EFOP pályázatokkal foglalkozik. 2004.óta részt vesz a Szélrózsa Ifjúsági Találkozók szervezésében. Szabadidejében szívesen zenél, a Lions of Suburbia együttes szaxofonosa. Hobbija a túrázás. Testvéreivel, Mészáros Péterrel és Mészáros Ádámmal megálmodói, főszervezői a Mészistock Fesztiválnak.

KÓS KATALIN – Végzettsége művelődésszervező, jelenleg az NMI Művelődési Intézet módszertani referense a Fejér Megyei Irodában. Szakmai tapasztalatot gyermekprogramok, nyári táborok lebonyolításában szerzett; emellett fórumok, előadások moderátoraként is tevékenykedett. Feladatai között szerepel az információs szolgáltatás, képzések koordinálása, a közösségi önszerveződések, önkéntesség támogatása, hagyományápolás; illetve a kulturális alapú gazdaságfejlesztő programok felkutatása, jó gyakorlatokként bemutatása.

Háromnapos belföldi tanulmányutak

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 kiemelt projekt keretében 18 megyére (Közép-magyarországi régió kivételével) kiterjedő háromnapos ingyenes tanulmányutat szervez 2018. június 19. és október 31. között. A rendezvényeken a házigazda megye kulturális intézményrendszerének jó gyakorlatai mellett helyszínlátogatásokkal és szakmai fórumokkal segítjük a hazai kulturális intézmények és civil szervezetek tapasztalatcseréjét.

A tanulmányutak a hazai kulturális jó gyakorlatok, fenntartható tevékenységek megismertetését, a kulturális intézmények közötti kapcsolati háló kialakítását, valamint a szakmai együttműködések megerősítését hivatottak elősegíteni. A rendezvénysorozat kiemelt célkitűzései között szerepel a közösségfejlesztésen, önkéntességen,

esélyegyenlőségen, közösségi alapon működő intézményi modellek megismertetése, fenntartható tevékenységek bemutatása.

A tanulmányutak konferencia napján (2.nap) lehetőség van adott intézmény, civil szervezet, csoport, helyi értéktár bemutatkozására is „minikiállítás” keretében a központi rendezvényhelyszínen biztosított kiállító térben.

A tanulmányutak résztvevői lehetnek:

„A helyi identitás és kohézió erősítése” TOP-5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 közösségfejlesztő folyamatokat támogató felhívásra támogatási kérelmet benyújtó, ill. támogatott önkormányzatok, civil, egyházi és egyéb szervezetek, intézmények és azok munkatársai; a közösségfejlesztő folyamatokat megvalósító ön-

kormányzatok, civil, egyházi és egyéb szervezetek, intézmények és azok munkatársai; a kulturális intézmények és szervezetek képviselői, szakmai munkatársai; a kulturális intézményrendszer közösségfejlesztési folyamatok támogatására, közösségi kezdeményezések befogadására történő felkészítése érdekében, a kapcsolódó képzéseken részt vevő személyek.

A tanulmányutak felépítése:

Első napon a résztvevők az ország távolabbi pontjairól az adott megyébe utaznak, ahol már délután szakmai programon vesznek részt: közművelődési intézmény, múzeum vagy könyvtár jó gyakorlatának megismerése a cél.

A második nap délelőttjén a résztvevők szakmai konferencián vesznek részt, ahol előadások keretében átfogó képet kapnak a megyében folyó közösségfejlesztési, önkéntességi, társadalmiasítási, esélyegyenlőségi illetve értéktári munkáról. A bemutatott gyakorlatok, illetve módszertani elemek adaptálhatók más települések közösségeire.

A harmadik nap délelőttjén szintén szakmai programon vesznek részt az érdeklődő szakemberek, a közös ebédet követően hazautaznak a résztvevők.

Nemzetközi tanulmányutak

A Cselekvő közösségek projekt keretében, az aktív közösségek megismerkedését, tapasztalatcseréjét a hazai és nemzetközi tanulmányutak és szakmai műhelyek szervezése is elősegíti.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum által az Európai Unió tagállamaiba szervezett nemzetközi tanulmányutakra (Budapest és Pest megye kivételével) településenként 2-2 fő jelentkezhetsz, összesen 200 szakember szakmai látogatásának megszervezésére van lehetőség. A nemzetközi tanulmányutakra a kulturális intézmények-, és civil szervezetek tagjait, dolgozóit, valamint azokat az önkormányzati képviselőket várjuk, akiknek munkájában fontos szerepet kap a közösségfejlesztés, a kulturális esélyegyenlőség, és akiket érdekel a kulturális intézmények közösségi alapú (társadalmiasított) működtetése.

A tanulmányutakon a résztvevők könyvtárakat, múzeumokat, kulturális intézményeket és civil

szervezeteket látogatnak meg, továbbá aktív közösségek tagjaival találkoznak. Az intézmények, kiállítások megtekintésén túl beszélgetésekre, műhelymunkákra és előadásokra is sor kerül.

Kiemelt témák:

- Az intézmények közösségi alapú (társadalmiasított) működtetése;
- Önkéntesség, önkéntesekszerepe;
- A közösségek bevonásának, aktivizálásának lehetőségei;
- A kulturális közösségfejlesztéssel kapcsolatos tapasztalatok;
- A kulturális esélyteremtés: hátrányos helyzetűek, kisebbségek elérése, közösségi integrációjuk;
- A különböző kulturális intézmények együttműködésének lehetőségei, ennek nehézségei és előnyei.

A tanulmányutak legfőbb célja, hogy elősegítse a közösségfejlesztési folyamatokat, jó gyakorlatok megismerésével, fenntartható

tevékenységek adaptálásával, új kezdeményezésekkel gazdagítsa a társadalmiasítási folyamatokat és kapcsolati hálót hozzon létre a tanulmányutak résztvevői, a küldő és a fogadó intézmények között.

A tapasztalatok hozzáférhetővé tételének elősegítése érdekében településenként a résztvevőknek megadott szempontok alapján részletes útibeszámolót kell készíteniük, melyekből tanulmánykötet fog születni.

A tanulmányutakat 2018 júliusa és 2019 nyara között szervezzük.

A célállomások között szerepel többek között Ausztria, Szlovákia és Erdély, Lengyelország, Horvátország, Németország, Belgium is.

A tanulmányutakon való részvétel ingyenes, a projekt fedezi az útiköltséget, a szállás, étkezések, biztosítás, belépők díját. A jelentkezés során előnyt jelent az angol nyelvtudás vagy a célszág nyelvnek ismerete, de minden csoporttal kísérő is utazik.

Egynapos szakmai műhelyek

A „Cselekvő közösségek - aktív közösségi szerepvállalás” kiemelt projekt (EFOP-1.3.1-15-2016-00001) során, a konzorciumi partnerekkel közösen – az Országos Széchényi Könyvtár szervezésében – 18 alkalommal egynapos szakmai műhelynapokat rendeztek az érintett települési önkormányzatok képviselő tagjainak és hivatali munkatársainak, összesen mintegy 750 fő bevonásával.

A műhelynapok célja az volt, hogy a résztvevők áttekintést kapjanak, a „Helyi identitás és kohézió erősítése” (TOP-5.3.1-16, TOP-6.9.2-16) és a Cselekvő közösségek projekt konstrukciók összefüggéseiről, módszertani alapjairól és a gyakorlati megvalósítás lehetőségeiről. Az első előadásokon a szakmai vezetők a Cselekvő közösségek kiemelt projektet mutatták be, a délutáni workshopokon

pedig „Praktikum és elmélet” címmel a közösségfejlesztési folyamat tervezésének és lebonyolításának a megvalósítás időszakában felmerülő kérdéseivel foglalkoztak a résztvevők. A további szakmai napok előadásaiiban és gyakorlati megoldásaiban – figyelembe véve a nyertes pályázatok növekvő számát – a hangsúly áthelyeződött a felkészülésről a már beadott pályázatok megvalósításának kérdéseire.

Paradigmaváltó nemzetközi tapasztalatcsere a kulturális együttműködésről

A kulturális intézmények együttműködési lehetőségeiről zajlott kétnapos nemzetközi tudományos konferencia Egerben Partnerségben a múzeummal (In Partnership with Museums) címmel 2017. november 20-21-én. A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” kiemelt projekt keretében megrendezett, műhelymunkának is alkalmat adó konferencia középpontjában a múzeumi, könyvtári és közművelődési intézmények partnersége és a helyi közösségekkel kialakított összefogás állt, különös tekintettel, a múzeumi intézményekkel való kooperációra.

A konferencia első napján a projektet irányító konzorciumi partnerek vezetői beszéltek a három kulturális ágazat változó szerepéről, a közösségi művelődés lehetőségeiről és az intézmények

közösségépítő erejéről. Majd a Cselekvő közösségek projekt szakmai vezetője mutatta be a projekt céljait és eredményeit, kiemelve a hiánypótló módszertani-szakmai útmutatókat. A délutáni szekcióüléseken a Cselekvő közösségek módszertani fejlesztései mentén a közösségfejlesztés, a társadalmi-asítás, az önkéntesség és az esélyegyenlőség hazai és nemzetközi

jó gyakorlatait, az intézmények és helyi közösségek együttműködését, a bevonás lehetőségeit mutatták be az előadók.

A konferencia második napján a „Partnerségben a kulturális intézményekkel” téma került fókuszba, amelynek keretében külföldi múzeumok, könyvtárak, művelődési intézmények közösségépítő interkulturális és esélyegyenlőségi vagy szociális és oktatási szerepéről hallhattak példákat az érdeklődők.

A konferenciát kerekasztal-beszélgetés zárta, ahol a kulturális intézmények civil partneri együttműködéséről folytattak eszmecsere-t neves szakemberek.

A konferenciáról látványos grafikus emlékeztető készült, amelynek képei www.cselekvokozossegek.hu oldalon megtekinthetők.

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás
EFOP-1.3.1-15-2016-00001 projekt
Az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

WWW.KOZOSSEGIMUVELODES.HU

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE